

WOORDENBOEKJE

VAN HET

DEVENTERSCH DIALECT

DOOR

W. DRAAIJER

LEERAAR AAN DE H. B. S. TE LEIDEN

TWEEDE DRUK

BEZORGD DOOR

J. C. L. VAN DER LANDE

TE UBBERGEN

EN

Prof. Dr P. FIJN VAN DRAAT

TE UTRECHT

Een heimelijke treck
Verleit het hart naar mijn geboortestad.
Vondel. Olijftack

UITGAVE VAN DE N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
——— Æ. E. KLUWER — DEVENTER ———

WOORDENBOEKJE VAN HET
DEVENTERSCH DIALECT

WOORDENBOEKJE
VAN HET
DEVENTERSCH DIALECT

DOOR

W. DRAAIJER

LEERAAR AAN DE H. B. S. TE LEIDEN

TWEEDE DRUK

BEZORGD DOOR

J. C. L. VAN DER LANDE
TE UBBERGEN

EN

Prof. Dr P. FIJN VAN DRAAT
TE UTRECHT

*Een heimelijke treck
Verleit het hart naar mijn geboortestad.
Vondel. Olijftack*

UITGAVE VAN DE N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
— Æ. E. KLUWER — DEVENTER —

VOORBERICHT VOOR DEN EERSTEN DRUK.

In de laatste jaren heeft het dialect van Deventer danig geleden. Het getal **vleeseters** is op onrustbarende wijze gestegen en dat der **vleiseters** in dezelfde mate gedaald. Vandaar dat het hóóg tijd wordt, dat taalminnaars het Deventersch eens onder handen nemen; hoe langer men daarmede wacht, hoe meer gevaar er bestaat, dat woorden en uitdrukkingen, die voor de taalstudie van belang zijn, voor goed verloren raken. Dit boekje, aan welks samenstelling ik mijn vrije uren in de drie laatstverloopen jaren heb besteed, moge daartoe anderen aansporen. Veel belangrijks is in het Deventersch nog te vinden, dat ik niet gaf, daar het boekje in hoofdzaak een product is van mijn herinnering. Taalkundigen, die in Deventer zelf wonen, (vooral wanneer ze, evenals ik, er geboren en getogen zijn), en die gelegenheid hebben, dagelijks het dialect, ook der lagere standen, te hooren, zullen nog heel wat wetenswaardigs kunnen opdiepen.

Toen in het begin dezes jaars het Geldersch-Overijsselsch Woordenboek door J. H. Gallée het licht zag, was de woordenlijst van mijn boekje reeds ter perse. Bij de bewerking der Inleiding heb ik natuurlijk van genoemd Woordenboek dankbaar gebruik gemaakt. Men zal zien, dat het aantal woorden, dat ik geef, aanzienlijk geringer is dan in het Geldersch-Overijsselsch Woordenboek, doch ook, dat verreweg het grootste gedeelte der mijne bij Gallée niet voorkomt. Door de beperking mijner stof had ik de gelegenheid meer uitdrukkingen te vermelden, waarin de woorden gebruikt worden en nog een stukje Deventersch proza te geven, zonder de perken te overschrijden mij door den uitgever gesteld. Mijn boekje is dus geworden: een zelfstandige bewerking van het dialect eener enkele plaats, gelegen in het uitgestrekte gebied, welks taal Gallée tot onderwerp nam. Het ware te wenschen, dat voor verschillende andere plaatsen in dat gebied hetzelfde werd gedaan.

De wijze van behandeling der woorden werd mij aangegeven door het tweeledig doel, dat ik mij voorstelde. Ik hoop nl., dat de taalkundige in dit werkje iets van zijn gading zal vinden en dat het mijn vaderstad niet onwelkom zal zijn.

Het is mij aangenaam hier openlijk mijn dank te kunnen betuigen aan Prof. Dr. J. H. Gallée, den altijd even welwillenden man, bij wien ik nooit tevergeefs om hulp aanklopte; alsmede aan de firma Martinus Nijhoff, die zich bereid verklaarde, in het belang der taalwetenschap mijn boekje te drukken en uit te geven.

Leiden, 31 Maart 1896.

W. D.

VOORBERICHT VOOR DEN TWEEDEN DRUK.

1. Het is nu veertig jaar geleden, dat Draaijers Woordenboekje van het Deventersch Dialect verscheen, en zeer gunstig werd ontvangen. De schrijver had lange jaren zijn zorg en gedachten aan zijn onderwerp gewijd, totdat hij ten langen leste meende, dat hij den woordenschat van zijn geboorteplaats volledig had opgeteekend en dus tot publicatie mocht overgaan. Maar het ging hem, als zooveel anderen: toen zijn werk eenmaal goed en wel zijn weg in de belangstellende wereld had gevonden, vielen hem telkens weer woorden en uitdrukkingen in, die te voren aan zijn aandacht waren ontgaan; en zoo zette hij zich opnieuw aan het zoeken en verzamelen, totdat hij een „Vervolg” samenstelde, hetwelk hij aan enkele oud-stadgenooten aanbood, die, zooals hij wist, tot oordeelen bevoegd waren, en belang stelden in zijn werk. Dit „Vervolg” verscheen nimmer in druk.

Sinds geruimen tijd is Draaijers Woordenboekje uitverkocht, en enkel nog antiquarisch tegen hoogen prijs verkrijgbaar. Dit heeft ons er toe geleid een tweeden druk te bezorgen, waarin het „Vervolg” is verwerkt. Wij hebben ons uitsluitend laten leiden door den wensch het dialect te helpen vastleggen, dat ons lief is, maar dat wij dagelijks meer zien verloopen.

Het initiatief tot het vervaardigen van dezen tweeden druk, waarin Draaijers Vervolg zou worden opgenomen, is te danken aan den Heer J. C. L. van der Lande te Ubbergen, Deventernaar van geboorte, met groote liefde voor het dialect van zijn vaderstad vervuld, een dialect, waarvan hij de noodige kennis bezit. Hij riep mijn hulp in, welke ik tegenover zóóveel enthousiasme gaarne verleende. Ook zocht hij hulp bij een vijftal Deventernaren, die, van ouder tot ouder Deventersch, zoo min mogelijk aan invloeden van buiten op hun woordenschat en klanken waren blootgesteld geweest. Zij waren gekozen uit verschillende wijken der stad. Deze heeren vervulden hun werk met groote zorg en loffelijken ijver. Hun danken wij een aantal woorden en uitdrukkingen, terwijl ook de Heer Van der Lande zelf en ondergeteekende hun kennis van het dialect hunner geboortestad dienstbaar hebben gesteld aan dit woordenboek. Alle toevoegingen zijn met een sterretje geteekend.

Het karakter onzer kleinere steden is in de laatste halve eeuw zeer veranderd door steeds wassend contact met de buitenwereld, hetwelk (vooral den middenstand) in den valschen waan brengt, dat een dialect is iets lomps, plats, onbehouwens, kenmerk van onbeschaafdheid, dat men wél doet, indien men aanzien wil genieten, door Hollandsch te vervangen. Goed! Met den Hollander spreken men Hollandsch! Maar moge de rijke tongval der oude Hanzestad niet verloren gaan, niet vergeten worden! Een tongval die uitmunt door groote klankverscheidenheid en klankwisseling; die bovendien meer dan één kenschetsend oud-Germaansch taalverschijnsel bewaart, dat in de landstaal verloren is gegaan.

2. a. Daar zijn in de eerste plaats de telwoorden van 1 tot 10, die nog steeds na meer dan duizend jaar hun beide vormen hebben bewaard, zonder of met *e* aan het eind, al naarmate een z.n.w. volgt of niet. Zoo zegt de Deventernaar:

Ik heb vier, vijf appels ¹⁾

en: Jan hef ter maor ⁱeeene, hefter zesse, achte, tiene.

't Is zes menüten vör zesse.

Slechts 2 en 3 maken hierop om begrijpelijke reden een uitzondering
b. De persoonlijke voornaamwoorden *ik* en *gij*, Deventersch *ik* en *ie*, hebben een tweeden vorm op *e*, wanneer zij absoluut worden gebruikt, dus door geen woord worden gevolgd.

Wiee hef dat ezegd? Ik-e.

c. Het bijwoord bewaart in meer dan één geval als *e* den uitgang, waarmee het in overoude tijden van het adjectief werd gevormd:

De stök was meer dan een elle lank ;

maar: Dat dürt mien te lange. (Dat duurt mij te lang.)

De meester was heel streng;

maar: De jonge wier te strenge behandeld;

en zoo zegt men: Slaop zachte, gao maor veste (ga maar vast).

d. Ook in den ten persoon enk. der aanvoegende wijs bewaart het Deventersch zijn oer-oude *e*: ik ète, drinke, valle, enz.

e. De *n* aan het slot van woorden, in het Hollandsch geheel verdwenen, schoon nog in beeld gebracht, klinkt in den Deventer mond nog lustig op. „De kindere loope same alle dage naar school” zou de Deventernaar enkel met inspanning kunnen zeggen, als hij Hollandsch praatte, en dan zou hij zichzelf bewust zijn van affectatie.

f. In alle oud-Germaansche dialecten eindigde in het mv. van den tegenw. tijd het werkw. op *e* wanneer het pronomen *wij* volgde. In onze landstaal kent men dit characteristicum niet meer. Naar analogie van: wij hebben, loopen, denken, schrijft men: hebben, loopen, denken wij, al wordt dan ook deze *n* evenmin niet gehoord. Maar ons dialect bewaart trouw: hebbe wie, denke wie, enz.

3. *a.* En dan die uiterst beweeglijke medeklinkers! ²⁾

In het midden van een woord, of tusschen twee woorden, worden de scherpe eindconsonanten *t*, *p*, *s*, *f*, *ch* (als in *lachen*) zacht zoodra zij tusschen twee klinkers of voor zachte medeklinkers komen te staan:

't Komt er zoo net niet op aan. — 't Kump ter zoo ned nⁱed ob an.

Het arme kuikentje dat het laatste was uitgekomen. — 't Arme kükentjen dad et laaste waz ûdekommen.

Het stak zijn kop onder de vleugels. — 't Stak zien kòb onder, enz.

Hij kreeg een kop als vuur. — Hⁱee kreeg 'n kòb as fûr.

(„Kreeg” met *g* van „gaan”, tegenover: et bók dad hⁱee kreeg, met *ch*.)

Hij ging een eindje den weg op. — Hⁱee ging 'n endjen de weg op.

(„Weg” met *g* van „gaan” tegenover: hⁱee was weg, met *ch*.)

De scherpe *k* gedraagt zich onregelmatig. Gewoonlijk blijft zij scherp. Vóór klinkers:

Hij werd voor den gek gehouden. — Hⁱee wier vör de gek eholden.

Voor zachte medeklinkers, uitgezonderd *b* en *d*, blijft *k* niet alleen scherp, maar maakt ook de volgende *v*, *z*, *g* scherp tot: *f*, *s*, *ch*:

Denk je, dat ik te gek voor hem ben? — Denkie dak te gek fôr 'm bin?

Dat ga ik ook zoeken. — Dad gaok ook sòken.

¹⁾ Draaijers notatie.

²⁾ Zie Fijn van Draat, Klankleer v. d. tongval der Stad Deventer. Tijdschr. v. Ned. Letteakunde XLII, bl. 244, seq.

VIII

Dat heb ik ook genoeg. — Dad hek ook *chenoch*.

Maar voor *b* en *d* wordt de *k* verzacht tot *g*, met klank als Engelsch „big”.

Ik ben er ook nog. — Ig bin der ook nòch.

Ik doe het niet. — Ig dō et n¹ee.

Het Nederlandsch stemt hiermee volkomen overeen.¹⁾

Let op, dat in een zin als Draaijers: Tu 't margen wier vlaogen de endvogels op en kwammen is kiken . . . wordt de *p* niet verzacht, omdat er tusschen *p* en den volgenden klinker een korte pauze komt. Dit geldt voor het algemeen.

Niet enkel eindmedeklinkers staan aan dergelijke wijzigingen bloot. De zachte beginconsonanten *g*, *v*, *z*, worden scherp zoodra zij in den zin na een scherp medeklinker komen te staan en tegelijkertijd gevolgd worden door een klinker.

Een kop als vuur. — 'n Kòb as fûr.

Ik zou zeggen. — Ik sol zeggen.

Afgaan. — Ofchaon.

Alleen *b* en *d* maken een uitzondering. Zij blijven zacht en maken den voorafgaanden medeklinker, zelfs *k*, zacht:

Opbinden. — Obbinden. Opdoen. — Obdôn.

Hij moet blijven. — H¹ee mod blîven.

Ik doe het niet. — Ig dō et n¹ee.

Ik ben er ook nog. — Ig b¹n der ook nòch.

Waarin *g* = de *g* van Engelsch *big*. Volkomen als in het Nederlandsch.

c. Zoo heeft dus een woord als bv. Nederlandsch *geld* niet minder dan vier verschillende uitspraken, al naarmate de omgeving waarin het in den zin voorkomt.

Geld is niet altijd geluk: *geld*.

Hij had veel geld: *gelt*.

Hij heeft geld in zijn zak: hef *cheld*.

Hij had geld: h¹ee hat *chelt*.

4. Nu en dan verschillen de klanken in onze uitspraak in geringe mate van die van Draaijer. Wij zullen van dergelijke afwijkingen hier en daar in een noot melding maken. Zij zijn niet onverklaarbaar. Evenals in de woordenschat, heerschte er in de verschillende wijken der stad verschil in klanken. De Brink en vele omliggende straten vol groote en voorname woonhuizen, verschilde aanmerkelijk van den Noordenberg en aangrenzende straten, terwijl de Welle en omgeving, waarlangs de buitenman de stad bereikte en waar de schepen van Noord en Zuid ankerden, vaak onder deze invloeden een gewijzigd klankbeeld lieten hooren. Daarbij was Draaijer aanzienlijk ouder dan de Heer v. d. L. en ik ²⁾ stamde van

¹⁾ Tot nog toe is er, zoover ik weet, niet op gewezen, dat in het Engelsch het verschijnsel zich wel degelijk in de gesproken taal vertoont. Men kan „shut up!” hooren als „shud up!”; „not at all” als „nod ad all”. In het schriftbeeld komt het zelden tot uitdrukking, zelfs in Punch, hoe getrouw dit blad overigens dergelijke eigenaardigheden uit den volksmond weergeeft. Een drietal aanhalingen uit Tomlinson's All our Yesterdays (Tauchnitz ed.) zijn overtuigend:

Whad yer mean by business? (What (do) you mean), blz. 24.

I know whad 'il happen to you, blz. 26.

An' whad good do they yer (you)? Whadever do you want? blz. 29.

Hier wordt dus de scherpe *t* zacht, zoowel vóór zachte medeklinkers als vóór klinkers.

²⁾ Willem Draaijer werd in 1847 te Deventer geboren. Na geruimen tijd als hoofd der school te Dieren te hebben gestaan, stelden hem de colleges van Moltzer en Gallée te Utrecht, die hij een poos gevolgd had, in staat zijn acte M.O. Nederlandsch te behalen; en zoo werd hij in 1891 leeraar aan de H.B.S. te Leiden. Het

ouder tot ouder uit Deventer en had derhalve klanken gehoord, die in onzen tijd (1870—1880 en later) reeds geheel verdwenen waren. Zoo sprak een oudere generatie de vocaal in „peer” uit als de è van Fr. père, en sprak van een „père”. Het vorig geslacht werd „eschaoren” (geschoren), terwijl wij trotsch waren toen wij den eersten keer door den barbier „eschoren” waren (met klank als in het Nederlandsch.)

5. Ook de woordenschat der onderscheidene stadswijken en volkslagen is niet dezelfde. Er staan in Draaijers boek uitdrukkingen en woorden, die ondergeteekende niet kent, of nooit gebruikte; die echter de schrijver met zijn fijnen speurzinn en langjarig onderzoek uit den volksmond opteekende. Zoo spreken wij — om een enkel voorbeeld te noemen — nooit van *wiesder, langerder, mooierder, grôôterder*, enz.; ze klinken ons onbeschaafd in de ooren. Evenmin laat een beschaafd Deventenaar de *h* weg. Onbeklemde woordjes als *het, hem*, enz., mogen, evenals trouwens in het Nederlandsch, klinken *et, em*, maar hand, hoed, hoofd, verliezen hun *h* niet. Doch vele zijn waardevol omdat ze zijn wat de Engelschman noemt „racy of the soil”, kenschetsend voor het karakter, de eigenaardigheden, den humor van het volk.

Deze tweede druk moge zich verheugen in veler belangstelling!

Utrecht, September 1936.

P. FIJN VAN DRAAT.

dialect zijner geboortestad, dat hem zeer lief was, en de gewoonten, gebruiken en jongensspelen van oud-Deventer, gaven hem, behalve zijn woordenboekje, menig waardevol artikel in de pen, dat in het Deventer Dagblad een welkome plaats vond. Hij overleed vol van jaren, in den zomer van 1933. Zijn Levensbericht komt voor in het Jaarverslag van 1934 van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, waarvan hij lid was.

**Ter aanwijzing van de uitspraak heb ik, naar het voorbeeld van
Prof. Gallée, de volgende letterteekens aangenomen:**

a	in gesloten lettergrepen uit te spreken als Ned. a in dag.
aa en a	(in open lettergr.) uit te spreken als Ned. aa in daags.
ao	uit te spreken als Eng. a in war.
äo	„ „ „ „ Fransch oeu in coeur.
b	„ „ „ „ Ned. b
d	„ „ „ „ „ d } op het eind van een lettergreep scherp
e	„ „ „ „ „ e in bed of toonloos.
è	„ „ „ „ Fransche è in grève.
é	„ „ „ „ Ned. e in schepen.
ee	„ „ „ „ „ ee doch meer aangehouden.
ïee	„ „ „ „ „ ee met voorslag van i, als in Ned. keer.
ei	„ „ „ „ „ ei (niet als in Holland waar de ei meer naar ai zweemt).
f	„ „ „ „ „ f.
g en h	„ „ „ „ „ g en h.
i	„ „ „ „ „ i in pit.
î	„ „ „ „ „ ie in tien.
ie	„ „ „ „ „ ie in dier.
j, k, l, m, n	uit te spreken als in het Ned.
o	uit te spreken als Ned. o in dom.
ò	„ „ „ „ „ o „ bod, pot.
ó	„ „ „ „ „ o „ loven.
oo	„ „ „ „ „ oo „ loopen.
ô	is een gerekte ó, eenigszins zweemende naar Ned. oe, als in Ned. door.
ö	uit te spreken als Hoogd. ö in Köln.
õ	als Ned. eu in deur.
ö	uit te spreken als Ned. eu in beul.
p, r	„ „ „ „ „ p, r.
s	staande voor Ned. sch is niet geheel Ned. s, maar meer keel-s.
ch, s, t, w, z	uit te spreken als in het Ned.
u	uit te spreken als Ned. oe in moed.
û	„ „ „ „ „ oe in voer, Hoogd. u in gut.
ui	„ „ „ „ „ ui in huis.
ü	„ „ „ „ „ u in kunnen.
û	„ „ „ „ „ uu in uur. (Voor een anderen medeklinker dan r eenigszins verkort.)

Hoog gedrukte letters worden bijna niet gehoord.

INLEIDING.

De tongvallen, die in Groningen, Drente, Overijssel en de Graafschap worden gesproken, herinneren in veel opzichten aan het Oud-Saksisch, d.i. de taal van den Germaanschen stam, die vroeger het Noord-Oostelijk deel van ons vaderland bewoonde. Het Deventersch is dus een Saksisch dialect en verschilt niet weinig van het algemeen Nederlandsch, dat een sterk sprekend Frankisch karakter draagt.

De kennis der dialecten, waarin zoo veel oude taalelementen voortleven, is voor den taalvorscher van het hoogste belang.

Over het algemeen is op het platteland het oude dialect beter bewaard dan in de steden. Dat neemt evenwel niet weg, dat ook de stadsdialecten voor de taalstudie van groot belang zijn.¹⁾

Het kan wel niet anders, of het dialect van een stad als Deventer, van oudsher bekend om haar uitgebreiden handel en beroemd om haar inrichtingen van onderwijs, moet veel geleden hebben; en toch hebben de vele nadeelige invloeden, die er op werkten, niet zulke groote verwoestingen aangericht, als we zouden verwachten. Dat komt, omdat de Deventerschman zijn taal lief heeft. Hij lacht even hartelijk om den bekrompene van geest, die hem wil wijs maken, dat zijn dialect eigenlijk een verbasterd Nederlandsch is, als om vroegere stadgenooten, die een blauwen Maandag of iets langer in Holland gewoond hebben en van daar een nieuw taaltje meebrengen, dat niet zelden naar het Hooghaarlemmerdijksch riekt. Hij is zich volkomen bewust, dat het hart ons geheele leven door het best de taal spreekt, die we aan moeders knie geleerd hebben, dat het aanstellerij is, de taal zijner jeugd tegenover vroegere bekenden en vrienden te willen verloochnen. Tegenover vreemdelingen, voor wie het dialect minder goed verstaanbaar is, zal hij de beleefdheid in acht nemen de beschaafde omgangstaal te gebruiken.

Als schrijftaal is het Deventersch maar hoogst zelden gebezigd; vandaar dat hij, die den woordenschat van dit dialect aan anderen wil bekend maken, al zijn stof moet putten uit de gesproken taal. Dat is een werk van tijd en geduld, en hoeveel moeite hij ook aanwendt, zijn arbeid zal steeds zeer onvolmaakt blijven. Toch zal zijn ernstig *streven* bij velen reeds waardeering vinden.

Aan een bloote lijst van woorden met vermelding hunner beteekenis heeft de taalvorscher evenwel niet genoeg. Hij moet ook weten, hoe ze worden uitgesproken en verlangt daarbij tevens zinnen, uit den volksmond opgeteekend, waarin ze voorkomen. Eerst wanneer aan deze drie vereischten voldaan is, krijgen de woorden voor hem kleur en leven.

Mijn oorspronkelijk plan was, dit woordenboekje te laten voorafgaan door een kleine grammatica van het dialect. De verschijning van het Geldersch-Overijsselsch Woordenboek door J. H. Gallée heeft mij evenwel die moeite bespaard. Ik kan nu volstaan met belangstellenden te verwijzen naar het werk van genoemden Utrechtschen hoogleeraar, den grondigsten kenner van het Saksisch ten onzent.

Hieronder vermeld ik eenige punten, waarop het Deventersch (D.) van het

¹⁾ Zie o.a. Paul's Grundriss I, p. 935 en 936.

XII

Geldersch-Overijsselsch (G.-O.) door Gallée beschreven, afwijkt. De §§ zijn die van het Woordenboek van het Geldersch-Overijsselsch dialect.

§ 2. De **a** in **arm, karke, wark, antwoord** e.a., wordt niet sleepend uitgesproken, maar klinkt als Ned. **a** in: **arm**.

§ 5. In het G.-O. **mèjen, wèjen, zèjen** enz., wordt **è** veel meer geopend uitgesproken dan in het D.

§ 10. De **j**-klank na **î** (op het eind) ontbreekt in het D.; bv. **Î bint, kômmî** (komt ge).

§ 15. Umlaut van **o** komt in het D. niet meer voor in: **konink, wonink** e.e.a.

§ 16. Woorden als **gud, mud** e.a. klinken als in het Ned. en niet als in het G.-O. **gôd, môd**, enz.

§ 22. Ned. **ui** is in het D. **u, û, û, ui**.

u: **zupen, glupen, run, ruken, luke, kule, dum, prume**, enz.

û: **schûve, dûve** enz.

û: **hûs, gerûs, grûs, lûjen, tûg, schûn, hûlen, schûte, zûg, kûpen**, enz.

ui: **buis, duit, ruif, kuis**, enz.

Weifelend: **hûd, huid, hud, (Îmand de h. vol schellen); schum, schûm; stupen, stûpen; pûn, puin; schûn, schuin; ruten, rûten**, e.e.a.

§ 25. Deze **ie** wordt in het D. ook gehoord in: **viere, diepe** (en zijn afl. en sam. beh. in: **Dîpenvèn en Dîpenheim**), **kiesen** (znw. en w.w.), **kniezen, ve(r)siezen** e.a.

§ 27. In het D. **boomen, dooven, verschoonen, loover(hütte), rooken, looze** e.a., waarin **o** uit **au** is ontstaan ontbreekt de umlaut. Doch men zegt: **onnözel**.

§ 30. De alveolare **r** heeft in Deventer de overhand, vooral bij de lagere standen. Sommigen verbeelden zich, dat de uvulare **r** fatsoenlijker klinkt en doen daarom hun best om te **brîjen** (brouwen).

§ 45. In het D. zegt men: **guje, lajen, naojen, rajen, raojen** enz.; doch 'n paar **mô-e b(i)eeenen, sprô-e handen**.

§ 46. **Slaoppel** (slaapwel). **Ik (h)eb dôs** (dorst). **Wî kriegt vòs** (vorst). Ook D. **knüsselen, güzze**, soms ook: **müsse** (muts). Voor verdere **assimileeringen** zie men de lijst van **inclinaties**.

Opmerkingen. Verdubbeling van den consonant in **gavven, lazzen** enz., duidt alleen korthed van de voorafgaande vocaal aan.

Bij samenstellingen valt het **accent**, als in het Ned., wel op het eerste lid, doch wordt veel meer over het geheele woord verdeeld, zoodat het tweede lid een sterker toon heeft dan in de algemeene spreektaal.

In de woordenlijst worden **mannelijk** genoemd: alle namen van zelfstandigheden, die met **hij** worden aangeduid. **Vrouwelijk** zijn, d.i. met **zij** worden aangeduid in het D. alleen: de namen van vrouwen (niet die van vrouwelijke dieren; de smalle gemeente duidt een vrouw ook wel met **hⁱee** aan), de niet-onzijdige stofnamen en begripsnamen, alsmede de namen van ziekten. **Onzijdig** zijn die, welke in het Ned. onz. zijn, alsmede **mezik** en **fabrik**.¹⁾

§ 48. Het Deventersch kent alleen als meervoudsuitgangen: **n (en), er** en **s**.

§ 57. Verbuiging van het bnw. kent het D. niet; 'n **guje man** is nom., dat. en acc.

¹⁾ Men passe dezen regel toe, wanneer in de woordenlijst het geslacht niet is vermeld.

Tot onderscheiding van het geslacht zegt men: **dat is 'n Dèventerse** (vr.) en **dat is 'n Dèventersen** (m.).

§ 60. 1e p. sing. dat. en acc. **mîn**; 2e p. sing. ontbreekt. In plaats daarvan gebruikt men **î**, eigenlijk plur.; 2e p. meerv. is **ilû**, bv. **î loopt** (du läufst), **ilû loopt** (ihr lauft). G.-O. **hé** is in Dev. **hîee**, encl. **e**.

De 3e p. vr. enk. dat. en acc. is **haar**; mv. **haarlû**. Als subst. gebruikte poss. heeft het D.: **den mînent, unent (udent, uwent), zînent, harent (haardent) en onzent**.

Demonstr. adj.: **dîee** of **den** (met klemtoon), **disse**.

„ subst.: **den (dennent), dissent (dézent)**.

Het bepalen lidwoord is in Deventer: **de** voor het vr., **de** of **den** voor het mnl. en **'t** voor het onz. Ze worden niet verbogen. **Den** gebruikt men in het mannelijk enk. vóór woorden, die met een klinker, een **h** of **d** beginnen, bv. **den aovend** (avond en oven), **den îselt, den hof** (tuin), **den dokter**.

Interr. zijn: **wîee, wat. Watte** beteekent: Wat zeg je?

Voor: hoedanig, hoe een, zoodanig, zoo een, zulk, heeft het D.: in het enk. bv. gebr.: **hon** of **hun, zon**, meerv. **hûkke, zûkke**. Zelfst. gebr: enk. **honnend** of **hunend, zonnend**, meerv. **hûkkend, zûkkend**. Vóór onz. stofnamen: **hûk, zûk**, vóór vr. stofn. **hûkke, zûkke**.

§ 61. Optatiefvormen ontbreken. In het gerundium ontbreekt de **e**, bv. **te bîten**. Een enkele maal hoort men: **te dône**.

Imperatiefvormen (enk. en meerv.) hoort men met en zonder **t**.

Het voorvoegsel van het verleden deelwoord is: **e**; als adj. gebruikt **ge**, bv. **de kléver is emeid, de gemeide kléver, de gank is efeild** (gedweild), **de gefeilde gank**. (Voor de verschillende uitspraak dezer **ei's**, zie men § 5.)

Kunnen wordt dikwijls gebruikt voor **kennen**, bv.: **Ik kan mîn lesse; ik heb 'm ekônd**.

Leggen en **liggen** worden veel minder verwisseld dan in Holland; toch zegt men soms **lei** voor **lag**: **Hîee lei ûm négen ûr nôg in bedde**. (Naast regelmatig **lag**). **Hîee lei te zaniken; mîn kuis lei daor; wî leien in de sloot**.

Sommige sprekers laten de **n** van het zwakke praet. weg, behalve vóór een klinker of **h** (zie beneden).

Hier volgen eenige opmerkenswaardige conjugatievormen:

Inf.	Ind. praes. 1e p. sing. 3e p. „ 1e 2e 3e p. plur.	Praet. 1e p. sing. 1e p. plur.	Part. pass.
brèken	brèke brek brèkt	braok of brak braoken of brakken	ebraoken
nemmen	nemme nemt nemt	nam of namme ¹⁾ nammen	enaomen

¹⁾ Zoo ook met dubbelen medeklinker en slot **e**: **kwamme, schrokke, atte, gavve, zagge, drugge, slugge, lagge, enz.**

XIV

sprèken	sprèke sprek sprèkt	sprak sprakken	espraoken
stèlen	stèle stèlt stèlt	staol staolen	estaolen
schieeren	schieere schieert schieert	schaor of schôre schaoren of schôren	eschaoren of eschôren
kommen	komme kûmp komt	kwam kwammen	ekaomen
schrikken	schrikke schrikt schrikt	schrok schrokken	eschrokken
wòrden	wòrde wòrd wòrd	wier wieren	ewòrden
liggen	ligge lig likt	lag of lagge laggen	elègen
èten	ète et èt	at atten	egèten
gèven	gève gef gèft	gaf gavven	egèven
wègen	wège weg wègt	waog waogen	ewaogen
zèen	zèe züt zèet	zag zaggen	ezèen
dragen	drage draagt of dreg draagt	drug drugen	edragen

slaon	slao slòt slaot	slug slugen	eslagen
staon	stao stieet staot	ston stonnen	estaon
bïten	bïte bit bît	bét bêten	ebêten
blïken	blïke blïkt blïkt	blék bléken	ebléken
blïven	blïve blif blift	bléf bléven	ebléven
grïnen	grïne grint grînt	grén, grînden grénen, grînden	egrénen
rijen	rije rid rîd	ré réjen	eréjen
spïten	't spit of 't spît	't spét	espéten
wïzen	wïze wis of wîst wîst	wés wézen	ewézen
spïjen	spïje spit of spîjt spîjt	spuj spujen	espujen
vrïjen	vrïje vrit of vrîjt vrît	vré vréjen	evréjen
bïeejen	bïeeje bïeejt of bôd bïeejt	baoj baojen	ebaojen
bedrïeejen	bedrïeege bedrüg bedrïeegt	bedraog bedraogen	bedraogen

XVI

gⁱeeten	gⁱeete g^òt gⁱeet	gaot gaoten	egaoten
kiezen §25.	kieze küs of kiest kiest	kaos kaozen	ekaozen
bûgen	bûge bûg bûgt	baog baogen	ebaogen
knûven	knûve knûf of knûft knûft	knaof knaoven	eknaoven of eknûfd
dûken	dûke dûkt dûkt	daok daoken	edaoken
slûten	slûte slüt slût	slaot slaoten	eslaoten
spuiten	spuite spuit spuit	spaat spaoten (ook zwak)	espaoten of espuit
stûven	stûve stûf stûft	staof staoven	estaoven
gaon	gao gⁱeet gaot	gonk gongen	egaon
hangen	hange henk hankt	honk hongen (of zwak)	ehangen
vallen	valle vòlt valt	vîl vîlen	evallen
hòlden	hòlde hòlt hòlt	hîl of hild hîlen of hilden	ehòlden

blaozen	blaoze blòs blaost	bl ⁱ ees, bl ⁱ s bl ⁱ eezen, bl ⁱ zen (doch meestal zwak)	eblaozen
laoten	laote lòt laot	l ⁱ t l ⁱ ten	elaoten
raojen	raoje raojt of ròd raojt	zwak	eraojen
loopen	loope lòp loopt	l ⁱ p of l ⁱ pe l ⁱ pen	eloopen
stooten	stoote stòt stoot	zwak	estooten
rôpen	rôpe ròp ròpt	r ⁱ p of r ⁱ pe r ⁱ pen	erôpen
h ⁱ eeten	h ⁱ eete h ⁱ eet h ⁱ eet	zwak	eh ⁱ eeten
scheiden	scheide scheidt scheid	zwak	escheiden
gelöven	gelöve gelöft gelöft	gelöfden	gelöfd of eglöfd
hören	høre hört hört	hörden hörden	ehörd
zeggen	zegge zeg zekt	zei zeien	ezegd
breien §5.	breie breit breit	breiden breiden	ebreid

XVIII

brenge brech brenkt	brach of bracht brachen of brachten	ebracht of ebröcht
denke dech denkt	dach(e), dacht dachen of dachten	edacht (naast de vormen met a hoort men er ook met ò)
mîn dünk	mîn dünkten	edüinkt
zôke zöch zökt	zöch of zöcht zöchten	ezöcht
koope köch koopt	köch(t) köchen of köchten	eköcht
wéte wét wét	wos of wost of wist wosten of wisten	ewéten
mot mot mot	mos mozen	emot
dörve dörft dörft	dos of doste dosten	edörfd
kan kan könt	kon konnen	ekönd
zal zal zölt	zol zollen	ezöld
mag of magge mag mögt	moch of mocht mochen of mochten	emögd
bin is bint	was wazzen of waren	ewest

dôn	dô düt dôt	dé déjen	edaon
willen	wil wil wilt	wòl wòllen	ewild
hebben	heb of hebbe hef hebt	had hadden	ehad

Om het volgende stukje, alsmede de in dialect geschreven voorbeelden goed te begrijpen, lette men op de vele **inclinaties** (vooral van pronomina), die in het Deventersch voorkomen; klankverandering gaat er vaak mee gepaard.

Hier volgen de voornaamste in alphabetische orde:

aj	— als ge	koj, kôj	— kondt ge
ak	— als ik	kouwe	— kunnen we
asse	— als hij	krêche	— kreeg hij
asse	— als ze	kriche	— krijgt hij
aster	— als er	krij	— krijgt ge
awe	— als we	krik	— krijg ik
azzet	— als het	kriwe	— krijgen we
azzî	— als gij	kuj	— kondt ge
bij	— bent ge	kui	— kunt ge
bink	— ben ik	kûmbet	— komt het
bîwe, buwe	— bennen we	kuwe	— konden we
daj	— dat ge	lite	— liet hij
dak	— dat ik	laoj	— laat ge
das	— dat is	laok	— laat ik
datte	— dat hij	laote	— laat hij
dawe (dauwe)	— dat we	laowe (lauwe)	— laten we
déje	— deed hij	mak	— mag ik
dék	— deed ik	moj	— moet ge
dao	— daar gij	mok	— moet ik
dôj	— doet ge	mosse	— moest hij
dôk	— doe ik	motte	— moet hij
dütte	— doet hij	öffe	— of hij
duwe	— doen we	òj	— of gij
gaoj	— gaat ge	òk	— of ik
gaok	— ga ik	òkket	— of ik het
gaowe	— gaan we	òwe	— of we
gleete	— gaat hij	slaoj	— slaat ge
haddî, haj	— hadt ge	slaok	— sla ik
hatte	— had hij	slötte	— slaat hij
heffe	— heeft hij	slaowe	— slaan we
hei	— hebt ge	sluche	— sloeg hij
hek	— heb ik	st^leeete	— staat hij
isse	— is hij	staoj	— staat gij
ister	— is er	staok	— sta ik
izzet	— is het	stonne	— stond hij

staowe — staan we
tuë — toen hij
waffer — wat voor
was — wat is
wasse — was hij
wij — wilt ge
wik — wil ik
wille — wil hij
wiere — werd hij
wiwe — willen we
waoj — waar gij
wòj — wildet ge
wòk — wilde ik

wòlle — wilde hij
wòtte — wordt hij
zak — zal ik
zalle — zal hij
zⁱeej — ziet ge
zⁱeeek — zie ik
zⁱeewe — zien we
zøj, zòj — zoudt ge
zok — zou ik
zolle — zou hij
zouwe — zullen we
zowe (zuwe) — zouden we
zui — zult ge

'T LÉLEKE ENDEKÛKEN. 1)

O, wat was 't lekker bûten! 't Was zommer, 't hōj ston an d'n òpper, 't zaod was ripe, de haver grôn. De heiläover lip op z'n lange rooie pooten égyptis te babbelen; dat taaltjen hatte van môderman eleerd.

Ûm de landerijen en weijens wazzen groote bossen, en middel in d'ee bossen diepe kōlken.

Sjonges, 't was zoo lekker bûten!

Middel in de zünne lag daor 'n òld spiker, met diepe greften d'r ùmhen; en van de mûren òf tüt an 't water tō stonnen planten met groote blajen, d'ee zoo hóge waren, dat kleine hūmmels d'r best rechtop onder konnen staon; 't waster zoo wōst as middel in 't bos.

Hier zat 'n pilende te brōjen. Maor wat dūrden dat lange, eer de eier ùtebrōjd waren! H'ee had ook weinig anspraok; de andere pilenden zwōmmen vōlle l'eever in de grefte rond, as dat ze onder 'n blad met hūm gongen zitten kwēken.

Eindelek en te laaste spronk 't i'eeene ei nao 't andere kapòt. „Piep! piep!” hōrdeni dan en kik, alle eierdórens waren lèvendig ewòdden en stakken de kōpkjes d'r ùt.

„Rap! rap!” zei d'n òlden, en de jongen weerden zich wat ze konnen en kéken alle kanten hen ùt onder de grōne blajen; en den òlden lit ze maor stille kiken, want grôn is gud vōr de ooggen.

„Wat is d'ee wérelt tòch groot!” zeien alle kùkentjes, want nu konnen ze zich bèter rûren as vrogger in 't ei.

„Mèni dat dit de h'ele wérelt is?” zei den òlden; „die g'ieet nōg 'n hél ende an gūnne kante van d'n h'òf 't dómeneersland op, maor daor bink nōg nooit ewest.”

„Bij allemaole bī mekare?” zeie tuē in de b'eeenen kwam. „Né ik heb ze nōg n'ieet allegare; 't grootste ei ligt 'r nōg; hu lange mot dat nōg dūren! 'k Hebter haost genog van.” En h'ee gink weer zitten.

„Hu g'ieet 't u?” vrīg 'n òlde pilende, die 'm is kwam opzōken.

„'t Dūrt zoo lange met dat i'eeene ei,” zei den anderen; „'t wil maor n'ieet kapòt; maor kik d'ee anderen is, bint 't g'n dōddekes? Sprèkend de vader; d'ee misseleke vent kik maor nieet nao m'n ùmme.”

„Laot m'n dat ei is kiken, dat n'ieet kapòt wil”, zei de òlde pilende. „'t Zal wel 'n kalkunsei wèzen. Z'ee heb m'n daor ook al is ens mé efòpt; 'k heb h'él wat spūls met 't jonk ehad; 't had 'n brōrken dood an 't water; ik kon d'r 'm met g'n stōk inkrigen. Laow is kiken! Jao, al z'n lèven, 't is 'n kalkunsei. Laot 't stillekes liggen en leerdu andere kinder l'eever zwemmen.”

„Ik wil d'r tòch nōg 'n stōtjen op blīven zitten,” zei d'n anderen; ik hebter nu zoo lange op ezèten; op 'n dag of wat kumbet m'n nu ook n'ieet an.”

„Dat st'ieet u vrī!” zei de òlde pilende en gonk weg.

Eindelek en te laaste brak 't groote ei. „Piep! piep!” zei 't jonk en kraop ter ùt. 't Was 'n grooten en allemōgend lélek. De pilende bekék 't is gud. „Hech! wat

1) Bewerkt naar: „Das hässliche, junge Entlein”, uit: H. C. Andersen's Sämtliche Märchen. Leipzig, 1850.

'n kòkkert," zei e, „'t líkt niks op de anderen; zol 't 'n kalkuntjen wèzen? Dat zal zoo temé bliken; in 't water zal 't, al zokket 'r ook instooten."

's Anderendages was 't mooi weer en 't zünneken schén lekker. De môder gonk met haar héle femili nao 't water. Plof! daor spronk ze d'r in. „Rap! rap!" zei ze, en 't ieene pileken nao 't andere dé 't nao. 't Water spuiten ze aover de kòp, maor z'ee kwammen dadelek weer baoven en zwòmmen, dat 't 'n lüst was ùm te z'een. De pötjes gongen van eigens en allemaole waren ze in 't water; ook dat léleke, gríze jonk zwòm met.

„Né, 'n kalkuntjen is 't n'heet!" zei ze. „Kík mìn díe pötjes is gaon, en wat zwemt 't mooi rechtop; 't is mìn eigen kind. Aj 't goed bekikt is 't tòch eigelek wel mooi."

„Rap! rap! kom allemaole maor mé; ik zal u in de gróte wérelde brengen, en u an de andere pilenden vörstellen; maor blíf bî mìn, anders koj wel is 'n trap krígen en pas op vör de katte!"

En zoo kwammen ze op de plaafse, waor de pilende lipen. Daor wazzen tw'ee femilis, d'ee mekare bétén ùm 'n aolkòp; en in 't laaste lípder de katte nòg mé weg.

„Kík, zoo g'heet 't nu in de wérelde tó!" zei de môder en slép de snavel, want z'ee wòl de aolkòp ook wel hebben."

„Loop an!" zei ze, „en maak nu 'n búging vör díe òlde pilende; das hier den ve'naamsten; zín grootvader kwam út Spanjen; daorümme isse zoo dikke. En z'eej wel, datte 'n rooie lappe ùm de poot hef? Das íts bútengewoon moois en de grooste eere, d'ee ze 'n pilende kònt bewízen; dat betékent, dat z'm n'heet kwít wilt wèzen en dat b'eeften en mensen tégen 'm op zòlt z'een. Kom, anloopen! Zet de peutjes n'heet nao binnen: 'n fesundeleke pilende zet de vóten wíd út mekare, net as vader en môder: Kík, zoo! Búgt nu de helskes en zekt: Rap!"

En dat déjen ze; maor de andere pilenden stonnen te kíkén en zeien hard op: „'n Mooi dink, dat d'ee d'r nòg bî komt; wí bint tòch al stark genog! En foi! wat zút dat ieene dink d'r út; dat wíwe hier niet hebben." En dadelek vlaogter ieene nao tó en bét 't in de nekke.

„Zui 't laoten!" zei de môder; „'t düt u ùmmes niks!"

„Né, maor 't is te groot en te bútenmodels," zei de bíter, „en daorümme mot 't d'r op hebben."

„D'ee môder hef wel l'eeve kindekes," zei de òlde pilende met de rooie lappe ùm de poot, „'t bint allemaole mooien, behalven den ieenend, das 'n misbaksel; 'k wòl, dat ze 't aoverbrójen kon."

„Dat g'heet n'heet, meneer!" zei de môder; „'t is gín mooien, maar 't is inwendig gud en 't zwemt zoo best as ieene, jao 'k zol haos zeggen nòg íts bête'eder, ik denke dat 't knap zal opgrójen en nao ve'loop van tíd 'n betjen kleineder wòdden; 't hef te lange in 't ei elègen en daorümme is 't n'heet ewòdden zoo as 't hòrt. En tu plúkten ze 't in 't neksken en strék 't de veerkes lík. „En daorbí is 't maor 'n wék," zei ze; „daorümme kúmp 't er ook n'heet zoo net op an. Ik denke, dat 't stark zal wòdden; 't zal zich wel reddén."

„De andere kúkentjes bint l'eeef," zei den òlden; „dòt nu maor net òj in hús bint, en aj 'n aolkòp vindt, dan moj 'm mìn brengen."

En nu wazzen ze in hús.

En 't arme kúkentjen, dat 't laaste útekaomen was en d'r zoo útzag, wier ebétén, estooten en vör de gek ehòlden, zoowel dór de pilenden as dór de kippen. „'t Is te groot!" zeien ze; en de kalkunse hane, d'ee met spórens an op de wérelde was ekaomen, en daorümme dòch, datte keisder was, blaosden zich op as 'n schip met volle zeilen, ginkter régelrecht op òf, kòldeerde tu en krég 'n kòp as vúr.

XXIV

't Arme endekûken wist nⁱheet, waor 't blîven zol; 't trøk 'n môilek beksken, ümdat 't zoo lélek was en dôr iderⁱeene ûtelachen wier. Zoo gink 't den eersten dag, en later wier 't nòg slimme^rder; 't arme dierken wier altít ejaagd; zelfs zîn zûskes waren zo ondögend tégen 'm en zeien altít: „'k Wòl dat de katte u opvrat, lélekerd!” En de môder zei: „'k Moch lijn daj wid weg wazzen!” En de pilenden béten 't, en de kippen slugen 't en 't meisjen, dat de diers most vuren, schüpten 't met de klompe. Tu lip 't weg en vlaog aover d'n tûn; de vögeltjes in de strûken vlaogen van schrik op: „Dat dôt ze, ümdak zoo lélek bin,” dacht 't en knép de ögjes tò en lip al maor wíder, tût 't eindelek an 't groote muras kwam bî de wilde endvógels. Hier blévet den hélen nacht liggen; 't was mô en bedrôfd.

Tu 't margen wier vlaogen de endvógels op en kwammen is kiken nao 't nije kameräodjen. „Wat bin î d'r vôr ⁱeene?” vrigen ze; en 't kûkentjen was hél vrendelek; zoo vrendelek as 't maor kon. „Î bint meêr as lélek,” zeien de endvógels, „maor dat kan ons nⁱheet schèlen, aj maor nⁱheet in onze femillî trouwt.” Zon stümpe^rt. 't Dach nog nⁱheet an trouwen; 't zol al bli wèzen, as 't maor in 't 't rⁱheet moch liggen en 'n betjen muraswater drinken.

Daor lag 't nu twⁱee volle dagen; tu kwammen d'r twⁱee wilde ganzen of eigelek wilde genzeriken. Zⁱee waren nòg nⁱheet lange út den dôp en daorümme wazzen 't zükke bretaole vlégels. „Hôr is vrendschop!” zeien ze, „î bint zoo lélek, dawe van u hòld; wij mégaon en trekvógel wòdden? Hier in de búrte bint aa^rdige, lⁱeeve wilde ganzen, allemaole wifkes, dⁱee: rap! kònt zeggen. 't Kan u daor gud gaon, al bij ook nòg zoo lélek.”

Pif! paf! en de beide ganzen vilen dood in 't rⁱheet en 't water wier zoo rood as blòd.

Pif! paf! gink 't nòg ens en h^ele kòppels wilde ganzen vlaogen út 't rⁱheet op. En tu vil d'r weer 'n schòt. De jagers laggen üm 't muras hen; zⁱee zatten tût baoven in de boomen, dⁱee aover 't rⁱheet hen hongen. De blauwe krùtdamp trøk in wòlken aover 't water en nao baoven de boomen in; daor kwammen de honden an: plas! plas! En 't rⁱheet en 't lòs baog nao alle kanten. Wat schrok dat arme pileken. 't Wòl net zîn kòpken onder de vlégeltjes stèken, tu 'n groot dier van 'n h^ond vlak bî 'm ston; de tonge hink 'm út de bek en met vùrige oogen kéke rond; h^eee stak de kòp net nao 't pileken tò, lît de tanden zⁱeen en . . . plas! plas! ginke ve^rbî zonder 't te pakken.

„Gòddank!” züchtten 't; „ik bin zoo lélek, dat de hond nⁱheet in mîn wil biten.” En tu gink 't stillekes liggen; de hagel vlaog dôr 't rⁱheet en al maor dôr wierder eschaoten.

Eers late op den dag wier 't stille; maor 't arme dierken dost nòg nⁱheet op te staon; nòg ve^rscheien ûr wachtten 't eer 't is ümmekék, en tu lip 't zoo hard as 't kon weg; 't weijden zoo, dat 't wark had üm voort te kommen.

Tégen den aovond kwam 't bî 'n klein burenh^usken; dat was zoo òld, dat 't nieet wos, nao welke kante 't zol ümmevallen en daorümme maor bléf staon. 't Was zon stòrm, dat 't pileken mos gaon zitten üm nⁱheet 't onde^rste baoven te weijen, en 't wier op de hand slimme^rder. Tu markten et, dat de dôre maor an ⁱeen henksel hink en dattet dôr de réte nao binnen kon krupen; en dat déjet.

Hier woonden 'n òlde vrouwe met 'n kater en 'n kippe. De kater, dⁱee ze zònneken nòmden, kon 'n kromme rügge maken en snòrren; h^eee kon ook vonken géven, maor dan mozzi 'm tègen 't haor opstríken. De kippe was hél lége op de pötjes en daorümme wiere kûkentjen-kò^rtpoot enòmd; h^eee kon gud eier leggen en de vrouwe hîld er zoo vòlle van as van haar eigen kind.

Den anderen margen wieren ze dadelek 't vremde endekûkentjen gewaar; en de kater begon te snòrren en de kippe te kakelen.

„Was dat?“ zei de vrouwe en kék ümme; maor zⁱee was nⁱet scharp van gezichte; zⁱee ménden, dat 't endekúken 'n verdwaalde, vette pilende was. „Das guje jach,“ zei ze, „nu kank ook endeneier krigen, as 't maor gín wèk is! Dat mowe òfwachten.“

En zoo wier 't pileken vòr drⁱee wèke op de proef enaomen; maor 't gonk nⁱet an 't leggen. En de kater was de baas van 't hús en de kippe van de vrouwe; en zⁱee zeien altít: „Wi beiden en de wérelt!“ Want zⁱee ménden, dat zⁱeelû de h^elefte waren — en dan nòg wel verreweg de beste h^elefte. Het kúkentjen ménden, daj d'r ook anders aover konnen denken, maor dat wòl de kippe nⁱet hòren.

„Kui eier leggen?“ vríg e.

„Né.“

„Nu hòld dan astubli^eeef u mond!“

En de kater vríg: „Kui 'n kromme rügge maken, snòrren en vonken géven?“

„Né.“

„Dan mögí d'r u búten hòlden, as ve^rstandige mensen sprèkt.“

En 't endekúkentjen zat te stíperen in 'n hòksken; tu kwam d'r 'n zünne^räoltjen en frisse lücht nao binnen; en 't krég zon zin ùm in 't water te gaon zwemmen, dat 't dit an de kippe mos zeggen.

„Hu krij 't in u hòfd!“ zei e. „Í heb niks te dòn, daortümme hei zükke gekke grillen. Lekt eier of snòrre, dan gⁱeet dat wel aover.“

„Maor 't is zoo mooi op 't water te zwemmen,“ zei 't pileken, „zoo lekker d'r in aover de kòp te kòkelen en tüt op de grond te dúken!“

„'t Is wat lekkers!“ zei de kippe. „Nu gelövik daj hélemaole gek bint ewòdden. Vraag daor de kater is nao — dat is 't ve^rstandigste schepsel dak kenne — of dⁱee d'r van hòlt te zwemmen en te dúkelen? Mìn eiges wikter nòg búten laoten. Vraag 't ook maor an de vrouwe, en wisder as dⁱee is gín mense. Méni dat dⁱee zinnigheid hef ùm in 't water aover de kòp te kòkelen en te zwemmen?“

„Í begri^pt mìn nieet!“ zei 't endekúkentjen.

„Begrípe wí u nⁱet? Wiee zol u dan wel begri^pen? Í wilt tòch ùmsgelik nⁱet wisder wèzen as de kater en de vrouwe — mìn eiges wikter nòg búten laoten. Heb tòch nⁱet zon ve^rbéling, kind! En dankt onze lⁱeeven Heer vòr al 't guje, dat u bewézen wòt. Bij nⁱet in 'n warm ve^rtrek ekaomen, en hei gín gezelschop daor í wat van leeren kònt? Maor í bint 'n präotjesmaker en 't is lange nⁱet plezierig met u ümme te gaon. Gelöf mìn! Ik ménet gud met u, das gerüst waor. Al zeggik u ook dingen, dⁱeej lⁱeever nⁱet zollen hòren, daoran kui zⁱeen, dak 't gud met u vòrhebbe. Dòt u beste is ùm eier te leggen, te snòrren en vonken te géven.

„Ik gelöve, dakter maor van dór gao,“ zei 't endekúken.

„Gaot u gang!“ zei de kippe.

En 't endekúkentjen gonk weg; 't zwòm op 't water, 't daok, maor gín mense kékter nao ümme — ùmdat 't zoo lélek was.

't Wier harfst; de blajen van de boomen in 't bos wieren gèl en brun; de wind slug ze d'r òf en slinge^rden ze in de rondte; en baoven in de lücht was 't vinnig kòld; de wòlken waren zwaor van hagel en sné; en op den tûn ston de rave au! au! te schreeuwen van kòlde; aj d'r maor an dachten, gingen u de griezels al aover 't líf. 't Arme endekúkentjen had 't zwaor te verantwoorden!

Op 'n aovond tu de zünne zoo mooi ondergink, kwam 'n zwarm héle mooie, gróte vógels út 't bos; zükke mooien had 't pileken nòg nooit van zín lèven ezⁱeen; zⁱee wazzen hagelwit, met lange, kromme halzen: 't waren zwanen. Zⁱee schreeuwden op 'n héle vremde wíze, slugen de lange, prachtige vlögels út en vlaogen út de kòlde nao warme landen, daor 't water nⁱet bevrús. O, zⁱee vlaogen zoo hooge

XXVI

en 't léleke endekûkentjen krég zon wonder gevôl. 't Dreiden in 't water as 'n tölleken rond, stak den hals hoog in de lücht nao d'ée mooie vógels en gaf zon harde en vremde schreeuw, dat 't bange wier vôr zich zelf. O, 't kon d'ée mooie, gelökkige vógels maor nieet ve'rgèten; tu 't ze nieet meer z'een kon, daok 't tüt op de grond; en tu 't weer baoven kwam, was 't hél aoverstûr.

't Was nieet hu de vógels h'eeften; ook nieet waor ze hen vlaogen; en tòch völden 't zich meer as gelökkig. Het was volstrek niet sjelurs. Hu zol 't ook in 't hôfd krigen, zoo mooi te willen wörden. 't Zol al bli wèzen, as de pilenden 't maor konnen útstaon — 't arme léleke b'eeest!

En 't wier zoo kôld, o, zoo kôld! 't Endekûkentjen mos al maor dôr zwemmen um 't water lôs te hòlden; maor elke nach wier 't gat, daor 't in zwòm, al kleinder; 't zwòm al tégen de schüllekes an en 't mos zich weeren met de pötjes, wat 't kon, um nóg 'n klein gaatjen in 't is te hòlden. Eindelek wier 't zoo mō, dat 't stille gonk liggen en in 't is vaste vroom.

's Margens vrog kwam 'n bur, d'ée 't zag liggen; met z'n klomp traptene 't is kapôt en nam 't pileken mé nao môder de vrouwe. Daor kwam 't weer bî.

De kinder wòllen d'r mé spòllen; maor ons dierken dach, dat z'm kwaod wòllen dôn en vlag van benauwdheid in de melkkomme, dat de melk dôr de kamer spuitten. De vrouwe slug de handen in mekare van schrik en tu vlag 't in de karntonne, tu in 'n vlôte met mèl. Wat zagget 'r út! De vrouwe begon te schreeuwen en slug met de tange; de kinder lipen mekare 't onderste baoven um 't endekûken te vangen; z'ee lachten en grénen tegelike.

't Was maor gud, dat de dôre lôs ston en dat 't in de sné tüssen de rîze kon krupen — daor lag 't endelek, bek ôf.

Ak u alle narigheid en ellende van 't arme dierken in dat strenge winter wòl ve'tellen, dan zoj de traonen in de oogen krigen. — 't Lag in de modder tüssen 't r'eeet, tu de zünne weer lekker begon te schinen. De leeuwriken zongen; 't was lente.

Tu kon in ens ons pileken de vlögels útslaon; z'ee waren starker as vrogger, stark genocht um 't te dragen; en nóg eer 't zelf wist, wat 't dé, was 't in 'n grooten hof, daor appelboomen in blôj stonnen, daor 't lekker nao de vlier raok, d'ee z'n lange grône takken baoven de slooten neerbaog. Hier was 't eers't mooi! Alles fris, as in 't vôrjaor.

En út de dichte strûken kwammen d'ée prachtige, witte zwanen. Z'ee slugen met de vlögels en zwòmmen, zoo licht as 'n v'eeere, aover 't water.

't Endekûkentjen kenden d'ée mooie b'eeesten en ston bedrôfd te kiken.

„Ik wil d'r nao tō v'ieegen, nao d'ée prachtige vógels! En z'ee zòlt m'n doodslaon, umdat ik, d'ee zoo lélek bin, bî haar dôrve te kommen. Maor dat kan m'n nieet schèlen; bèter dat z'eelû m'n dood maakt, as dat de pilenden m'n plaogt, de kippen m'n slaot en de d'eerne van den hōnderhōf m'n schüpt en dak 's winters honger en gebrek lije.” En 't vlag in 't water nao de mooie zwanen tō, d'ee 't zaggen en met gonzende vlögels d'r op an vlaogen. „Slaot m'n maor dood!” zei 't arme dier, baog de kop op 't water en wachtten de genaodeslag ôf. Maor wat zag 't daor in 't heldere water? Z'n eigens — g'n plumpe, grîze vógel meer, akelig lélek — 't zag, dat 't zelfs 'n zwane was.

't Kan g'n kwaod daj in 'n endennōst geboren bint, aj maor in 'n zwanenei elègen heb.

't Had niks g'n berouw, dat 't zoo vòlle had motten lijen. Nu völdene d'r zich te gelökkiger umme. En de groote zwanen zwòmmen d'r umme hen en aaiden 'm met de snavel.

In d'n h^of kwammen 'n paar kleine klöters brood en zaod in 't water gooien; 't kleinste rîp: „Daor zwemt 'n nîjen!” En de andere kinder schreeuwden 't ût van plezier. „Jao, d'r is 'n nîjen bî ekommen.” En zⁱee klaptten in de hendjes, dansten en lîpen nao vader en môder. En daor wier brood en kôke in 't water egooïd en zⁱee zeien allemaole: „Den nîjen is den mooïsten! Wat is 't 'n prachtige jongen.” En de ôlde zwanen maakten 'm 'n kompelement.

Tu schaamdene zich en stak zîn kôp onder de vlögels; hⁱee wist eigens nⁱet watte dôn zol; hⁱee völden zich haost al te gelükkig; maor trôts, né, dat wasse nⁱet; want aj 'n gud harte heb, wôddi nooit trôts. Hⁱee dacht er an, datte ens zoo ejaagd en bespôt was, en nu hördene ze zeggen, datte den mooïsten van allemaole was. De vlierstrûke baog met zîn takken tût in 't water vôr 'm en 't zünneken schén zoo lekker en warm. Tu gonsden zîn vⁱeerren, hⁱee baog zîn langen hals en meer as dankbaar zeie in zîn eigen: „Van zoo völle gelük had ik nⁱet dörven drömen, tu 'k nòg dat léleke, jonge endekûkentjen was.”

VOLLEDIGE TITELS DER WERKEN, WAARNAAR IN DE VOLGENDE
WOORDENLIJST WORDT VERWEZEN:

- Onze Volkstaal.* Tijdschrift gewijd aan de studie der Nederlandsche tongvallen,
onder redactie van Taco H. de Beer. Culemborg 1882—1884.
- Tijdschrift voor Nederlandsche Taal en Letterkunde*, uitgegeven vanwege de
Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden.
- Overijsselsche Almanak voor Oudheid en Letteren.* Deventer, 1835—1854.
- L. Meijer, Woordenschat.* 10e druk. t' Amsterdam, 1745.
- De Bo, Westvlaamsch Idioticon.* 1e druk.
- J. H. van Dale, Nieuw Woordenboek der Nederlandsche Taal.* 1e druk.
- Woordenboek der Nederlandsche Taal*, door De Vries, Te Winkel e.a.
- A. C. Oudemans, Bijdrage tot een middel- en oudnederlandsch Woordenboek.*
- Verwijs en Verdam, Middelnederlandsch Woordenboek.*
- Dr. Johannes Franck, Etymologisch Woordenboek der Nederlandsche Taal.*
- Kiliaen, Etymologicum Teutonicae linguae*, door G. van Hasselt.
- H. Molema, Woordenboek der Groningsche Volkstaal.*
- J. ten Doornkaat Koolman, Wörterbuch der Ostfriesischen Sprache.*
- Schiller und Lübben, Mittelniederdeutsches Wörterbuch.*
- J. G. und W. Grimm, Deutsches Wörterbuch.*

A

(Woorden met **ao** en **äo** beginnende, zie bij: **O.**)

Aalte, v. Gier. De aalte loopt van de mestvaalt naar 't **aaltegat**.

Aap. **Vôr den aap hōlden**, foppen, beet hebben. Nu **gelōf ik daj mīn vōr den aap wilt hōlden! daj 't er mīn ümme wilt dōn**. Ook N.-Br. O. V. I. p. 194. (Zie **ōfgaon**.)

Wanneer ergens drukte of een opstootje is, en een jongen komt nieuwsgierig naar de oorzaak vragen, dan antwoordt een spotvogel: „**D'r wōt 'n aap evlooid en i mögt 'm de start ophōlden**.”

Aa'r'd. In de uitdr. **schik en aa'r'd**. **Hīee kreeg 'n pak slagen, dat 't zō s. e. a. had**: dat het een lust was om te zien.

Abbedudas, m. Klap, opstopper.

Aj nu nīet ūtscheit dan zak u 'n abbedudas géven daj de grond zōkt. Gron. Aobeldudas.

***Achem**. Aanstellerige vent.

Achtendél, o. =**en**. Een botervat, waarin 40 oude ponden gaan. Een vierendeel hield 80 pond in. Een half achtendeel heette vroeger „kinneken”.

In Vlaanderen is het de naam voor een graanmaat = $\frac{1}{10}$ mud. Zie: **de Bo** i. v.

***Achterdebrōren**. Achter de Broederen (straat in Deventer). Vandaar dat de Broederenstraat zelf werd genoemd: **vōr de Brōren**. Naar de Broederenkerk.

Achte'r'dums. Heimelijk, in het geniep.

Achterhekke, o. Krat van een boerenwagen. Ook Gr. en Dr.

Achte'rka'rspe, o. d.w.z. „De Acht

Kerspelen”, een bekende buurt. De naam is ontleend aan het uithangbord eener herberg, die men er vroeger vond.

Achte'rland. Dit is de naam, dien men in de IJsselstreken geeft aan Twente en de Graafschap.

Achte'rmiddag, m. Namiddag. 's **Achtermiddags** of 's **achter= middes**.

Achte'rste pooten. Achterpooten.

Vooraf fig. **Hīee ging op zīn achterste pooten staon** = hij begon zijn misnoegen, zijn ontevredenheid te kennen te geven, hij werd boos.

Achterūt'būren. Achteruitgaan in stoffelijken zin. **Dīee man is in zīn trouwen ha'r'd achterūtebūrd! zīn vrouwe is 'n hēle slechte hūshōlster**.

Ook Limb. Brab. en W. VI. O. V. III, p. 3.

Achte'rvōr. Voor de broek. **Pas op, vlēgel, ōf ik zal d'r u wat achter= vōr géven!**

Achte'rwark, o. Achterste, achterkwartier. **Hīee krig wat vōr zīn achterwark**.

O.-Fr. achterkastēl.

Af. Zie **ōf**.

Affère(n), mv. **afférens**. Zaak, affaire. **Dīee man hef al vierderlei afférens ehad; 't wil maor nīet bōtteren met 'm**.

Afgestampt, ook: **ōfgestampt**, bijw. v. gr. zeer, bijzonder. **'t Is afge= stampt mooi! 't règent afge= stampt**.

Hoe het komt, dat woorden als het genoemde versterkende kracht hebben, vindt men uitvoerig verklaard in het Ned. Wdb. op: **afge= bliksemd**. De vereeniging van een

begrip van kracht (stampen, bliksem en z.) en een ander: ten einde toe — (af), maakte die woorden uitnemend geschikt om als uitdrukking van intensiteit in het algemeen te gelden.

Verg. **Afgedüveld**, **afgedüve=katers**, schertsend versterkt tot: **afgedüvedüvekaters**, **afgedonders**, **afgeweerlichs** enz. Zie: **öf=gedeksels**.

Afgrontieeren. Affronteeren.

Afijn. Enfin. Vaak met de toevoeging: **schoenen met spijkers** (op z'n Hollandsch uitgesproken).

Age. Dit achtervoegsel wordt uitgesproken: **azî**, bv. **kurazî**, **plantazî**, **föppazî**, **slitazî**, **lekkazî**, **stellazî**, **furazî**, **boskazî**, **timmerazî**, **dî=razî**, **kassazî**, **tügazî**, **klérazî** e.a.

Agósi. Soms in plaats van **nagósi**, negotie, handel. **Díee vent gieet met agósi de bur op**.

Aksi. — maken. Ongenoegen maken. **Höld nu u mond; 't gèf anders nóg aksi**. **Díee büren hebt samen aksi**.

Fr. **action** beteekent ook: strijd.

Al, bijw. v. bevestiging, wel.

't Is nieet! 't Is al! 't Is al waar! (klemtoon op al). **Ik zegge van al en min brör van nieet**. Naast „'t Is al" hoort men ook: **Dazzal!** (Dat is wel zoo.) Aan het eind bv. van **al** hoort men ook als in: **als te völle, als te mooi** e.d.

Ook Gron.

Albestel, m. en vr. Albedil, albeschik.

Alens, bnw. en bijw. Geheel hetzelfde, gelijk. **Díee twíee brörs bint altít alens gekleed**. **Zíee hebt alense klíeeren an**.

***Allé! alla!** Vooruit!

Allebaste^{rt} of **Kallebaste^{rt}**, m.

Knikker van albast. (Zie over de soorten van knikkers te Deventer mijn feuilleton in de Dev. Cour. van 20 Juli 1894.)

Allemensenkinder. Wel —! Wel af-

gedrieduivekaters! Wel drommels! **Allemögend**, bijw. v. gr. zeer. **Díee jonge is allemögend vergètachtig**. **Allemögend zwaor**. **Híee kan allemögend líeegen**. Ook bnw. bv.: **Ik hebter zon alle=mögenden hékel an**. **Wel alle=mögend: — Wel verdraaid!**

Ook Gron.

***Ambacht**. **Ambacht^t vertönen** = jongensspel. Eén der spelers neemt de houding aan, maakt de bewegingen van een werkman in een of ander vak. Wie het eerst raadt welk ambacht bedoeld is, noemt daarvan den naam en roept uit: „'t Ambacht is genog vertönd".

Ambelt, o. =en Aanbeeld.

Amen. Van eeuwigheid **tüt amen**, al maar door, uit den treuren, tot vervelens toe. **Wi zit hier te wach=ten van eeuwigheid tüt amen**.

Gron. Van ijwighaid tot poas (Molema). „Amen", zei de köster en dé 't bók tó (Gron.) hoort men vaak als het vertelsel uit is. Zie ook: **ütentüt**.

Ampa^{rt}. Aan part. **Ète wí van middag dôr mekare of ampa^{rt}?**

Amperan. Bijw. Nauwelijks. **'t Is amperan dríee pond**. **Dríee pond iste^r moar amperan**.

An. Voorz. Bij plaatsbep. met **an** en **op** wordt het bep. lidw. dikwijls, vooral vóór **b** of **p**, verkort tot 'n. Bv.: **An 'n Barg, op 'n Barg, op 'n Brink, an 'n Platvôt, op 'n Poot**. Soms wordt het geheel weggelaten: **Op Karkhöf, op Pöthöf**.

An, op of in. Bv.: **Híee wont an 'n Barg, an de Welle, an de Haven, op de Kò^rte Bissemstraote, op de Höfstraote, op de Rikman=straote, op 'n Poot, op 'n Brink**.

Op meestal bij breede en korte of ooplopende straten en bij pleinen; bij andere straten en bij stegen: **in**.

Anbrengen. **Hei de reize weer an=ebracht?** Ben je terug?

Andacht. Iemand, die naar de kerk

- gaat, wenscht men: **Goeien an=dacht!**
- Ande^rs.** Tweedes. Bij het spelen hoort men dikwijls:
Eerst! Anders! Da^rdes! enz.
- Angel,** m. Vischhoek. Ook in samenst. bv. **Snôkangel.**
- Angéven.** Ophouden met, vaarwel zeggen. Fr. abandonner. **Hⁱee hêf 't anegéven bî de poliesie.**
- Anhalen.** Vader is tegenswoordig **arg met de rimmetik anehaald:** geplaagd. In plaats van **anahaald,** zegt men in dezen zin ook: **an=emaakt.**
Het laatste ook Limb. O. V. II, p. 211. Ook Gron. Het Gron. **an=haolen, anroupen** is in Deventer **ophalen.** Zie dat woord.
- Ank,** m. Langwerpige kolk langs den IJssel.
- Ankrigen.** Aankrijgen, toetasten, nemen, zich bedienen. **Nu moj u nⁱee^t laoten nôgen; nu moj maor an=krigen! 't stⁱee^t d^r v^ôr.** Aan het eind bv. Ook: verliezen. **Î hebbet 'r anekrégen, u ei is kapôt** (bij het eiertikken met Pashen).
- Anlûjen.** Door luiden verkrijgen, erven. **Dⁱee vent hêf geld as drek, maor zelf heffe 't nⁱee^t ver=dieend; de klôkken heb 't 'm anelûjd.**
Gron. in dezelfde bet.: **touluden.**
- Anmaken.** Zie: anhalen.
- Anpîpen.** Aansteken. **'k Heb gîn vûr! mag ik wel is van u an=pîpen?**
- Anpîtsen.** Oprijden. **Dⁱee meid is zoo lui astertô; 'k mot haar den hêlen dag anpîtsen.**
- Anrôpen.** Afhalen om mee te gaan. **Garrît kom î mîn margen an=rôpen aj nao schôle gaot?**
Zie ook: ophalen.
- Ansprêken.** Een zieke bezoeken. **'t Lôp met Tônnes op 'n endjen; aj kônt kom 'm dan nôg is ansprêken.**
- Ook Gron. en N.-Holl.
- Anstôffer,** m. Volksetym. voor: handstoffer. **Waor is de anstôffer en 't blik?**
- Antammig.** Bnw. Gezegd van een kind, dat overal met de handen aan zit.
- Antrekken.** Aankleeden. **'t Zal man=ges tît wo^rden üm mîn an te trekken.**
- Appel(en)pent,** v. Appelmoes. **Pent** is een afl. van lat. panis, Fr. pain en bet. oorspr. broodsop, broodpap. Zie Ned. Wdb.
- ***Apprepó.** A propos.
- Apslût.** Absoluut. Volstrekt. **Derk=man wil apslût met mîn mé gaon en hⁱee magter nⁱee^t ût.**
- Arfte.** Erwt. Vklw. **erfken.** Sam. **sûkererfkes.** Ook: **arten.** Dit laatste zelfs nog in gedrukte stukken tot in de 19e eeuw.
- Arm.** **Jan met den ienen arm = de pomp. Koffi hek nⁱee^t meer, jonges; aj dô^rst heb, gaot dan maor nao Jan met den ienen arm.**
- Armude,** v. Twist, gekibbel. **Ak ût bin, haop ik daj gîn armude onder mekare maakt,** zegt vader tot de kinderen. Ook: gezanik. **Wat liggî toch den hêlen margen te jenken üm 'n cent, kwaojonge! Daor hei 'm, dan is de armude ût.** De verklaring van dit **armoede** is in het Ned. Wdb. m.i. niet geheel juist.
- Arremuien.** Kibbelen. **Dⁱee mensen likt altît te arremuien onder me=kare.** Ook: zich tevergeefs inspannen: **Arremuit nu maor nⁱee^t langer, î kônt 't ümmes tòch nⁱee^t.**
- Arrewitsen.** Een jongensspel, nage-noeg als krijgertje.
- Arrijazzes, arrejazzes, arrejakkés.** Afkeer uitdrukkend. **Ajakkés! Soms met het verlengstuk: krastes!** Ook: achterste. **Pas op h^ôr, ôf î kriegt v^ôr u blôte arrijazzes.**

Ik kan dôr u brôk hen u blôte arrijazzes zⁱeen.

As, asse. Als, Woordspelingen: **Asse is verbrande tôrf en hòlt. As den hémel invalt bint alle boonen= stôkken kapôt; (krîwe allemaole 'n blauwe slaopmütse op).** Het wordt soms vóór het voegw. dat gebruikt, waar het in het Ned. niet gebezigd wordt: **Ik schréve as dak wel kommen wól. 't Düt mîn plezier as daj ekommen bint. Ik gelôve niëet as datte 't bête^rder kan.**

Na een comparatief steeds: **as. Astertô, ook: Asterantô** = als der toe, dat het verschrikkelijk is. Zie het voorbeeld bij: **anpitsen. 't Zal van nacht bakken astertô. 't Weit hier astertô.**

Avega. Wordt gebruikt in dezelfde beteekenis als **rollepatroon.** Zie dat woord.

B

Bakslagen. Praten (minachtend). **Wat heb ilû daor wⁱeer te bakslagen?**

Bakzôdjen, o., mv. =jes. Verkleinw. van **bakzô,** dat minder gebruikt wordt. Bakzoodje (het Ned. Wdb. geeft dit woord niet). **Wi hebt 'n mooi bakzôdjen vis evangen.** Ook in oneig. zin voor: troep, menigte, rommel: **'n Hêl bakzôdjen jonges.**

Balk, m. mv. =en. 'k **Mot aover de balk,** d.i. een groote commissie. Ook: braken. **Janman hef erookt: hⁱee mot aover de balk.**

Balkenbrî, v.; als stofn. geen mv. Ze werd vooral in November, den slachttijd, gemaakt en bestaat uit: meel (soms met krenten) in vleeschnat gekookt. De koud en vast geworden dikke brij wordt, aan plakken gesneden, in de koekepan gebraden.

Limb. balkebrîe O. V. II p. 211.

Balkens, mv. van balk. **In dat hûs likt (ligt) papieren balkens** (het is zwaar gehypothekeerd). **Aster bal=**

kens onder 't is likt, mögt de joden d'r op.

Balkhaze. Schertsend voor **Katte.** Ook Gron.

Bambus. Kwibus. Een rare bam= bus van 'n kerel.

Bambuzéren. Doordraaien. Fr. bambocher. Hiervan afgeleid: **bambuzör** en **verbambuzéren.**

Bandel, m. mv. =s. Hoepel Over hoepels en het hoepelen zie men mijn feuilleton in de Dev. Cour. van 13 Juli 1894. '

Bandelen. Hoepelen.

Bandrèkel. Kwajongen, strop; eig. bandhond.

Bangeschitert. Bange knaap of meisje; ook van volwassenen gezegd.

Bankrôt. Bankroet.

Bargers. Bergers. Er was een tijd, dat de Lange Bisschopstraat de stad verdeelde in twee deelen: de Bergzijde en de Noordenbergzijde. De bewoners der eerste heetten **bargers,** die der laatste **oorenbargers.** Nog in mijn jeugd hadden vaak klop-partijen plaats tusschen de jongens dezer elkaar vijandig gezinde deelen der stad.

In de Ned. Bet. geeft men den naam **Barger** aan de bewoners van Sticht en Veluwe. O. V. II. p. 79.

Barkenbessem, m. mv. =s. Berkenbezem, stalbezem. Voor huiselijk gebruik dienden de **heidebessens.**

Barstend, bnw. Vooral in verbinding met pijn: **'n Barstende höf^dpⁱne hebben.**

Baste, geen meerv. Huid, lichaam (plat). **Wablⁱeef? Wôj op mîn wat te zeggen hebben? Betaal lⁱeever i^eerst de jas dⁱeej an u baste hcb.**

Bats, bnw. en bijw. trotsch. **Kik 'm daor is bats hen stappen! Zoj niëet zeggen datter hêl wat achter zit?**

Ook: wat ons te machtig is; waar men tegen opziet: **Ki^eerel wat hei mîn daor 'n boddel ineschonken! 'n Ezel kan d'r de snute in was=**

- sen! 't Is 'n batsen, dat mok zeggen.
- De Bo geeft: batsch = barsch, evenals Wvl. notsch = norsch.
- Oost-Fr.: batsk, dicktuig.
- * Een brutaal, lastig, arrogant persoon heet: 'n batsen hond.
- Battems.** De Battemse krante lèzen, een uiltje knappen. Bathmen wordt uitgesproken: **Battem**, evenals Aïnhem: **Arem**.
- Bebbe**, vr. =n. Oude vrouw. 'n **Olde bebbe**. Van meisjes, die als oude vrouwen doen of gekleed zijn, zal men zeggen: 't **Bint net olde bebbekes**.
- Bedelaars**^{höfd}. Van iemand, wien alle hoeden goed staan, zegt men: **Hïee hef 'n bédelaars**^{höfd}.
- Bedûjen.** Beteekenen. Is daor ruzi? **Jao, maor 't hef nïeet vòlle te bedûjen. Zin zïeekte hef nïeet vòlle te bedûjen.**
- Ook znw. **Ister nòg èten aoverebléven? Nïeet van be= dûjen.**
- Begraffenisse.** Begravenis.
- Begrooten**, onp. ww. Spijten, bezwaren. 't **Begroot mîn, dak van aovend in hûs mot bliven. Ik kan dïee dûre jas nïeet vôr u koopen; 't begroot mîn te vòlle.**
- Behei**, o. Drukte. **Wat hef dat jonk tòch 'n behei op zîn lif.**
- Beieren.** Slingeren. Afl. **gebeier. Zit tòch nïeet zoo te beieren met de bïeenen; ik kan dat gebeier vôr mîn oogen nïeet hebben.**
- Bekonkelen.** Zie: Konkel.
- Bekstük**, o. Vrouw met haar op de tanden.
- Bekwaom.** Nuchteren.
- Beleg**, o. Voorwendsel, schijnreden. **Bij wïeer te late ümdat de brügge ôf was? Jao wel, î heb altid 'n beleg.**
- Bellen** (geen enk.). Rafels, prullen, vodden, vellen. **Slòdde^r michel, hei wïeer de bellen bî de ròk hangen?** Afl. **gebeld. Î zïeet 'r ook altid**
- gebeld üt. Dat vleis kui wel hölden, 't bint niks as tazen en —.**
- Beline**, m. Balein. Ned. ei wordt in dit woord bij uitz. uitgesproken als ie.
- Verkleinw.: **belintjen.**
- Belt**, m. =en. Hoogte. **Möllenbelt**, hoogte waarop een molen staat. **Kikebelt** (zie op dat woord), de **galgenbelt** (bij Deventer). Elders: **bult**.
- Belzen.** Kleine, blauwe pruimen. Ook: Brabantsche centen. Ouden van dagen hoorde ik meermalen de Belgen zoo noemen. Braobanders.
- Bemaken.** Zie: **maken.**
- Benamen**, ook: **Benamend.** Voornamelijk. **Hïee hef vòlle last van höfd^dpïne; benamend as 't warm is.**
- Ook Gron. en Friesch. Oost-Fr.: **benâm, benâme, binâme.**
- Benzen.** Aansporen, dringen. **Wat liggî toch te benzen; ik kan üm= mes nïeet gauwer.**
- Berzî.** Rommel, slordige boel.
- Beschimmeld**, bnw. Verlegen, bleu. **Is Derk zoo beschimmeld, datte gîn mond dôrft lösdôn asse bî 'n ander is?**
- Besjucheld.** Mal. **Bij nu hèlemaole besjucheld?**
- Besjuchelen.** Foppen. **Aj mîn besjuchelen wilt, dan moj 't zeggen.**
- Beslöt.** Sluiting o.a. van den endeldarm. **Zîn hèle beslöt is weg! 't vul löp 'm maor zó ôf.**
- Bessem.** 'k **Heb den hëlen nach op de bessem eréjen**, d.i. diarrhee gehad. Zie: **löperije.**
- Bestaat.** Verl. deelw. van bestaden(?) besteden. Men gebruikt het vooral in den zin van: uitbested, geplaatst vanwege de diaconie of eenig ander philanthropisch lichaam. **Tønnes wòl nïeet dögen; al zîn geld heffe opemaakt en nu isse van den armen bestaat bî 'n bûr in Epse.**
- Bestendig**, bnw. en bw. Bedaard,

kalm, ernstig. 't Is 'n arg besten = dige jonge; hⁱee gⁱeeet zich nooit te b^uten; hⁱee l^eft h^el bestendig. Bestendigheid. Ernst, kalmte. De wilde haoren binter nu ^ut bi Mannes! zoo z^otjes an k^umpe t^ut bestendigheid.

Ook Ned. Bet. O. V. II. p. 80.

Bestig, bnw. Best, heel goed (toestemmend). Ka, gaot nu dⁱee boodschap maor ^even d^on! Bes = tig, juffrouw.

Ook West-VI. De Bo geeft: bestig hetzelfde als best (weinig in gebruik).

Besusterd. Belazerd, bedonderd; nagenoeg hetzelfde als: betuterd.

Betrekken. Gniepig, valsch behandelen. Vertrouw 'm gⁱn spier! hⁱee kan 'n mensche zoo gem^en betrekken.

Ook: Onverwachts, op 'n slinksche wijzen aanvallen.

Bet^un. Schaarsch, vooral van levensmiddelen gezegd. Eig. beperkt; door een tuin, heg, raster afgesloten. De eier bint bet^un. 't Volk (meiden en knech^ts) is bet^un. 't Geld is bet^un (als men hooge rente moet betalen).

Ook Gr., Dr., Geld. en Oost-Fr.

Betuterd. Beteuterd, gek. Bij nu be = tuterd of bakkⁱ p^uffekes?

Bet^ut^teld, bnw. Bedremmeld, verlegen. Mⁱntjen was glad bet^ut = teld tu' k haar zoo ha^rd ansprak.

Ook West-VI. betutteld, verlegen; beteuterd, onthutst (de Bo).

B^ezebos, m. Bessestruik.

W.VI. eveneens: b^eze — bezie (de Bo).

Bⁱ de(r) hand, bnw. Bij de hand. Het wordt evenals in het Ned. attrib. en praedic. gebruikt.

Ook Gron.

*Bⁱ de w^ech. Op den weg. D'r was v^olle v^olk bⁱ de w^ech.

Bⁱee^sten. Koeien. Zⁱee was dr^uk op (de) d^ele met de bⁱee^sten, de varkens en de kalven. Sam.:

bⁱee^stemelk, bⁱee^ste^vur, bⁱee^ste = vleis.

Bⁱee^stig, bijw. v. gr. Zeer, erg, danig.

Ik mos t^och zoo bⁱee^stig lachen.

Hⁱee kan zoo bⁱee^stig jokken.

Bierdrager. In mijn jeugd waren dit menschen, die zich bezig hielden met het vervoeren of in den kelder maken van zware vaten; ze werden door de stad aangesteld. Wat hun werk vroeger was duidt het woord aan. Deventer had eertijds ook door de stad aangestelde wijndragers.

Bikeerze. Een pijnlijke geschiedenis aan de billen, die soms ontstaat door veel loopen in de warmte.

Billen. Wi z^olt is zⁱeen, wⁱee de blankste billen h^ef, d.i. wie 't wint, wie het het best kan.

Bⁱm^eze. Een soort van mees.

Binden. Een verjaarsgeschenk geven.

Aj op mⁱn verjao^rdag bⁱ mⁱn komp, zak z^or^gen dak wat onder de k^or^k h^eb, maor dan moj mⁱn ook binden. Als kinderen werd ons op onzen verjaardag een koek op den bovenarm gebonden, waar we niet weinig trotsch mee rondliepen, tot we bezweken voor de verzoeking van nog inniger gemeenschap.

Bissemstraote. Bisschopstraat.

Bⁱster, bnw. en bw. Bijster. Hⁱee is glad in de bⁱster — in de war.

Bⁱster wⁱeer — slecht weer, om er geen hond of kat uit te jagen. 'n Bⁱster klein betjen — 'n heel klein beetje. 't D^ut mⁱn zoo bⁱster zⁱeer.

Blage, gemeensl. =n. Stout kind, snotneus. Dⁱee blagen van kinder maakt mⁱn 't l^even zur. Dⁱee blagen (snotneuzen) d^ot al as groote mensen.

Oost-Fr. in dezelfde bet.

Blaksem en Blinder. Verbasteringen van bliksem. Te blaksem! As de blinder!

Blanketsel, o. Schutting van planken.

Blav^oren, blag^oren. Pochen, snoeven. Afl. blav^order, geblav^or.

- Bleike**, znw. m. =n. Bleek. Het bnw. **bleek** wordt uitgespr. als Ned.
- Blêkes**. In mijn jeugd noemden ouden van dagen nog de mazelen met dien naam.
- Mnl. blecke — vlek. Zie Verdam op: **Blec**.
- Blekken**. Blaffen van honden. (In de stad nagenoeg verouderd.) Het woord beteekent eigenlijk: de tanden laten zien, ontblooten (Franck).
- Blôd**, o. Bloed. **Eerst had ik alles ve'spôld, maor nu kom ik weer bî blôd** — nu ben ik weer aan de winnende hand.
- Blôdjes** van kinder. Bloeien van kinders.
- ***Blaok**. Walm. Afl. **blâokerig**, naar den rook smakend.
- Blond ooge**, o. Blauw oog. 'k Zal u 'n paar **blondoogen slaon**. Ook: **blonde ieerappels. Hîee was niëet bange vôr 'n blonde schenne, maor vôr 'n ondögend wif**.
- Bluisterig**. Winderig. 't Is **bluisterig weer**. 't Is **bluisterig in de lûcht**. Oost-Fr. blüstern — heftig und mit geräusch wehen: de wind **blûs=terd d'r dügtig in**.
- Bôd**. Boodschap. **Imand bôd stûren** — ergens van verwittigen.
- Bok**, m. Geitebok. **De sikke mot naar de bok**. Van iemand, die zich zeer veel moeite geeft voor iets, die er vlug bij is, alles in het werk stelt om zijn doel te bereiken of zijn zaak te doen bloeien, zegt men: **Hîee zit er op as de bok op de haverkiste**.
- Bokken**. Bukken.
- Boksch**. Onze sikke is **boksch** — moet naar den bok.
- Boksen**. Stilletjes wegnemen, afkapen. **ôfboksen. Dîee pîpe hei ebokst, hei mîn ôfebokst**. Verg. **Kitsen, ratsen, kaaien**. Oost-Fr. buksen, heimlich wegnemen.
- Bôlken**. Loeien; ook: schreien. Zie: **grînen. Hîee bôlkt as 'n ôsse**. Sam. **opbôlken**, oprispen.
- Bolle**, =n. Stier. **Bolkalf**, stierkalf. **Hîee hef 'n kop as 'n bolle**. Een jongen met een groot hoofd wordt **bolle** gescholden. Gron. bol. Dr. bul. Fr. bolle. Kil. bolle, bulle. In verwante talen eveneens. Gron. spreekw. **D'r op anvlijgen as 'n bol op 'n hooiopper**. Verg. **Bok**.
- Bomhôd**. Groote hoed, scheldnaam voor iemand met 'n grooten hoed. Zoo iemand roept men na: **Hôd, bierhôd, bôttertonne, kedrili=hôd!**
- Bônengarde**, m. =n. Boonenstok.
- Bonge**, m. =n. Draaibare bus, waarin koffie gebrand wordt. Over het woord met de beteekenis: trommel, zie men Ned. Wdb.
- Bôre**. Baar, berrie.
- Bôrendvol**. Boordevol.
- ***Bôrgerîje**. Burgerij. **De Hoogere Bôrgerschôle**, H.B.S.
- Bôs**, bnw. Uitsluitend praed. 'k **Bin bôs**, zegt iemand, die alles verloren heeft. Iemand: **bôs maken, krîgen** (bij het spelen); **b. èten, drinken** (zóó, dat er niets overblijft).
- Bösselen**. Borselen, loopen, beenen maken. **Î mozzen de jonges zîeen bösselen, tu de dîeender ze achternao zat**. Verg. **gispelen en geiselen**.
- Bot**, o. =ten. Verkl.w **bütjen**, zoowel van het woord in de bet. van: been, als van: visch en stoot. **Ik kan u niëet dragen; ik heb 'n bot in 't bîeen**, zegt men tot een kind, dat dwingt om gedragen te worden. **Bütjen** in de bet. van **stoot** is een woord uit de taal der jongens. **Tô, geef mîn is 'n bütjen!** wil zeggen: leg je knikker of knoop eens zóó, dat ik door met den mijnen tegen den muur te **botten** (zie op dat woord) den uwen ôf raak, ôf er zoo dicht bij kom, dat ik den afstand tusschen beide kan **spannen** (zie op

dat woord). Vvl. **But** = stoot van een marbel of bonket tegen een anderen marbel of bonket.

Bóter—melk—kaas. (Op zijn Holl. uitgesproken). Een kinderspel. Op een lei wordt een vierkant in 9 gelijke kwadraatjes verdeeld. Een der spelers plaatst kruisjes, de andere nulletjes. Gelukt het een van beiden drie nulletjes of drie kruisjes op één rij te krijgen — ieder zet op zijn beurt — dan roept hij: **bóter—melk—kaas** en heeft gewonnen.

Gron. **hok—stok—blok.**

Botram. Boter luidt in het D.: **bötter.**

Botten. Stooten, stuiten. Met knikkers, knopen enz. tegen hout of steen stuiten. Men „bot” met een knikker tegen een steenen paal of muur, zoodat de knikker terugstuit, met de bedoeling zoo dicht bij den knikker van één der vorige spelers te komen, dat hij den afstand daartusschen spannen kan. De bespannene moet dan een knikker (kuis) in den pot leggen. Is de pot voldoende gevuld, dan wordt „op den pot gebot”. Hij, wiens kuis in den pot valt, wint den geheelen inhoud. Ook b.n.w. = beenen. 'n **Botten knoop.** Ook z.n.w. = beenderen. **Garrit hef 'n hondengelöf; hi hef lièvever 't vleis as de botten.**

Bötteren. 't Wil ni¹et bötteren = het wil niet gelukken. 't Kan m¹n niks verbötteren = het kan me niets schelen.

Botvilder. Stomp mes. **Dat mes is 'n echte botvilder, i kónt er op u gat op nao Käölen rijen.**

Bouw¹een. Een been waarvan de voet binnenwaarts wordt gezet, alsof de eigenaar zijn leven lang achter den ploeg in de voor geloopt heeft.

Bouwen. Ploegen.

Bouwmeesterken, mv. =kes. Wipstaartje.

Baoven of onder. Kruis of munt op de oude centen.

Limb. Haan en plaat. W. Kw. letter en leeuw.

Brandgat. Bijt in het ijs.

Breef. Brief. Tegenw. meer: **br¹eeef.**

Brèmen. **Hi is zoo wis as 't schit= hūs van B.** (elders met toevoeging van: dat vanzelf leeg liep, of: dat van louter wijsheid inviel.)

Brikken. Kinderen, kleuters.

Brijen. Brouwen (met de stem). Sam. **brijbaord, brijbek.** Het laatste is een andere scheldnaam voor: Zwolsche blauwvinger.

Brao, m. geen mv. Gebraad. Een groot stuk vleesch, waarop de familie tijdens de slacht genoodigd werd. **Wi mot margenaovend bi de bür= man op de brao.** Ook: schrijftafel, bureau.

Gron. **brao,** stuk rundvleesch uit de korte ribben.

Bròdekes. Aardappeltjes, die men „en robe de chambre” in den pot doet en in olie laat braden.

Brommen. Gevangen zitten. **H¹ee hef al tin jaor zitten brommen. H¹ee hef estaolen, nu motte brommen.**

Broodoogen. Mond. **I zókt met u broodoogen,** zegt men tot iemand, die iets niet kan vinden, schoon het voor de hand ligt.

Broodwagen. **Den kúmp bi de broodwagen,** d.i. deugt niet voor soldaat.

Brügem. Bruidegom. **Jan is de brü= gem, 'n Zündag is 't brül(e)fte.**

Brülefte, v. Bruiloft. 't Is hier van= nacht menisten brül(e)fte — de beerput wordt geruimd.

Brümmels. Braambessen.

Brunebérend, v. Waterkruizemunt (zie bij **Krüd¹mus**).

Brunen. Bruine rotting. **Pas op h¹ör, den brunen st¹eeet achter de d¹öre!**

Brus, o. Schuim. **H¹ee was zoo hellig dat 'm 't brus v¹ör de mond kwam. Dat is zeker öld bier, want daor st¹eeet zon brus op. Brus op zeepsop.**

- Ook Limb. O. V. II. p. 214 en Neeritter O. V. III p. 146. Oost-Fr. Brûs-Schaum.
- Brûzen.** Schuimen, bruisen. **Dat bier brûst gud. 't Is zûk geil wⁱeer, dat op 't land alles de grond ût brûst.**
- Büffelen.** Eten, veel eten (van menschen gezegd).
- Bugligger, m. =s.** Ook: **Bukligger.** Een schip, dat van een beurtschipper de vracht inneemt, die hij zelf niet kan laden. Bij laag water moesten de beurtschippers, als ze op den IJssel kwamen, een deel van hun vracht in een ander schip overladen. Dit laatste heette: een **lichter.**
- Buis, o. =zen.** Iemand: **'t buis ût = vègen, of: 't jak ûtstükken** — iemand duchtig de waarheid zeggen. Zie ook bij **vul.**
- Buk, m.** Buik. Verklw. **Bûksken.** Ned. boek luidt: **bôk**, verklw.: **bôksken.** Schrif **'t moar op de buk**, dat geld krijg je toch niet. Ook: **schrif 't maor op u zⁱeeere bⁱeen.**
- Bükkink, m.** Bokking. Ook: berisping. **I zôlt 'n bükkink krigen aj in hûs komt.**
- Bükkinksgank.** Volksetym. voor: Bokkingshang. Een gedeelte van de straat langs de Haven. Kil. hangh, hanck — rookerij.
- Bukweite.** **Î lült maor in de wilde bukweite voort!** Je kletst maar raak!
- Bukzⁱeeek, bnw.** Beursch (van peren). W.VI. buikzuchtte — buikziek, beursch (de Bo). Oost-Fr. bûk-sêk. Nur von Obst gebraucht.
- Bûl, m. =en.** Buil, zak. **Koffibûl, geldbûl, enz.**
- Bült.** **Hⁱee is mîn zes kuizen bült,** d.i. schuldig.
- Büngel, m. =s.** Houten klos, die springerige koeien of paarden aan het been hebben als ze in de wei loopen. Overdrachtelijk: lastpost. **Mîn bûr = man hef ook nôg te zôrgen vôr**
- de kinder van zîn züster; das 'm 'n hêle büngel an 't bⁱeen.**
- Ook: plumpe groote jongen. **'n Hêle büngel van 'n jonge.** Het woord is een klankwijziging van: bengel — knuppel.
- Büntjen.** Bontje: gemarmerd papier, dat voor omslagen van boeken gebruikt wordt.
- Bûr.** Boer. Wil men iemand te kennen geven, dat hij naar bevind van zaken moet handelen, dan raadt men hem: **Î mot maor net dôn as de bûren an günne kante;** en op den vraag, hoe die doen, geeft men ten antwoord: **zô asset beste kônt.** Een bekend jongensspel is: **de bûr ût nôst.**
- Bûrroggen, m. =s.** Een tarwebroodje van vier duiten. Warme boerroggens waren vroeger een geliefkoosde Zaterdagavondversnapering.
- *Bûskes.** Vele. **Kuij der daor nog mⁱeer van krigen? Zêkers, nog bûskes.** **Bⁱ bûskes liepen ze weg.**
- Bûtenbⁱeens, b.w.** Buitenwaarts over rijden op schaatsen. **Kôn î bûten = bⁱeens? Jao, ik kan bûtenbⁱeens en binnenbⁱeens op 't gat vallen,** d.w.z. ik versta die kunst heelemaal niet. Oost-Fr. bûten beêns.
- Bûtenmensen.** Buitenlui. **Met karmsdonderdag kwammen der vrôgger vôle bûtenmensen in de stad.** Ook W. VI., zie de Bo.

D

Dag. De dagen der week zijn: **Maon = dag, Dinksdag of Dinkseldag, Wunsdag, Wonsdag, Wunseldag of Wonseldag, Donderdag, Vri = dag, Zaoterdag, Zündag.** De adv. gen. zijn: **'s Maondes, Dinksdes, Dinkseldes of Dinksels, 's Wuns = des, of 's Wunseldes, Donderdes, Vrides, Saoterdes, Sündes.** 'n gróten dag van imand hebben

- of **hòlden**, veel met hem op hebben.
- Dagens**, bnw. en bijw. Daagsch en daags. **Dagens en sündagens**. **Min dagense jas**. Van een klepperman zal men zeggen: **Dagens sløppe en 's nachens løppe** — daags slaapt hij en 's nachts loopt hij.
- Dak**, o. **D'r is te vòlle dak op 't hūs** wil zeggen: we zijn hier niet vrij genoeg om ronduit te praten; we hebben hier te veel bekijks.
In Holland zegt men: huis op 't dak.
- Dankbaar!** hoort men zeggen in plaats van: ik dank je wel! Als een boer zijn geld ontvangen heeft, zal hij zeggen: **dankbaar!**
- ***Da'r'tintjen**. **Í z'iet d'r út as 'n da'r'tintjen**. Netjes gewasschen en gekleed.
- Dauwelen**. Stoeien, talmen. **Schei tòch út met dat gedauwel, (met dat dauwelen)!**
Dauwelt nu n'iet zoo lange, tamé kommî nog te late op schòle.
O.-Fr. dauelen — umherschlendern. **Franck** geeft het woord ook, als dial., met de beteekenis: traag handelen, drentelen.
- Dauwtrèjen**. Dauwtrappen. Men doet het te Deventer op Hemelvaartsdag. Gron. dautreden of dauwtrappen. Te Leiden doet men het op zèn Pinksterdag.
- De**, voorafgegaan door **Van**, gebruikt men in plaats van of liever, als demonstrativum in de volgende tijdbepalingen: **Van de zommer, van de winter, van de lente, van den harfst**, Soms ook: **van de margen, van de middag**. In beide beteekenissen van: **aanstaanden en verleden zomer enz.** In de omstreken hoort men ook: **van de jaor**. Ook in het W. Vl. zie de Bo op de.
- Dége**. Tier, schik. **Onze bürman zal wel weer nao zîn land gaon, h'ee hef hier niks gîn dége**. **Waor = ümme g'iet Ka út haar dienst? Och, z'ee hef daor gîn dége**.
- Deijen**. Euphem. voor klappen. **Hef Janman zich an de taofel e= stooten? Gêf d'ee stòlste taofel maor deijen**.
- ***Deil**. Deel.
- Dek**, o. Stroo- en rietbedekking van een huis.
- Del**, o. Slet. **'n Del van 'n meid, 'n sm'ierig del**.
- Dèle**, m. Dorschvloer.
- Dempig**. Kortademig. Vooral van paarden, doch ook van menschen gezegd.
- Den**, aanw. vnw. 1e, 3e en 4e nv.
Welken appel wij hebben, dis= sent of den? Welken appel is den mooisten, dissent of den. Den wil ik hebben. Den is den mooisten.
In een bekend kinderspel wordt gevraagd: **Pik, pik, pik, waor zal den man staon? (Klemtoon op den)**.
- Derretjespèren**. Dirkjesperen. Derretje = Dirkje (vrouwennaam).
- D'ieepte**. **Ik bin van dage vòr 't ieerste aover mîn d'ieepte ewest**, beteekent: Ik heb van daarvoor 't eerst gezwommen, waar ik niet staan kon.
- Dier**, o. Wat groot van omvang is, kokkerd. **Wat 'n dier van 'n appcl! Wat 'n dier van 'n nöze hef d'ee Getjan (Gerrit Jan). Wat 'n dier van 'n haze. Zon dier van 'n kenîne hewe eslacht (met een gebaar)**.
- Dikke**. Rijk. **'n Dikke bur**. Ook Gron. Ook als bijw. v. gr. gebruikt. Voor: groot, ruim. **'n Dikke d'ee gül= dën; 'n dikke v'ieertin dagen**.
- Dinkseldag**, m. =en. Dinsdag.
- Disel**, m. Distel. Zie ook: **zoogedisel**. Het woord beteekent ook: dissel.
Diselboom.
- Dissent**, aanw. vnw. zelfst. gebr. Deze.
Op welke stòl wij zitten op dis= sent of op den? Dissent zit ge= makleker as den (dennent of dent).
- Dòddegètjen**. Nestkuikentje, jongste,

- Benjamin: van vogels en van kinderen gezegd.
- Gron.: **nustdotje**.
- Doddei**. Dood, als men afvalt, niet meer mee mag doen vóór het spel uit is.
- Dòddeken**. Dotje, lieveling. **Jao, jao, î bint môders dòddeken!**
- Daoje**, v. -n. Traag, lui vrouwensch of meisje. **Dîee meid lòp altîet net of ze twîee bîeenen in îeene kouse hef; 't is 'n echte daoje.**
- Dollen**. IJlen (van koortslijders). Ook: ondoordacht, zorgeloos, dwaas handelen. **Hîee dolt maor zoo wat hen; î kònt gîn wieze dingen met 'm dôn.**
- Dómenîeer**, -s. Dominee. **Dómenîeer P. Dag, dómenîeer! Go^rsselsche Dómenîeer**. Aanduiding van de standplaats van den dominee.
- Dommenîeeren**. Vloeken. **Wat lig dîee vent te vlòken en te dommenîeeren!**
- Dôn**. Geven. **Tô, dôt mîn dat! Wî hebt dat groot van dôn = hoog, groot noodig. Zie ook: Nî.**
- Daonig**. Danig, zeer. **'t Is van dage daonig heite ewest. Dîee men= schen bint daonig an de sükkel; altîet ister îeene zîeek. De dron= kende kîeerel ging daonigtekîeer.**
W.-Vl. **danig**, zeer veel, zeer groot uittermate (de Bo).
- *Doodgemuderîeerd**. Kalmweg.
- Doodvlekke**, m. =n. Moedervlek.
- Doodwagen**. Lijkwagen.
- Doofkaole**. Doove kool.
- Daorantô**. Daar aan toe. **Das nòg tût daorantô**. Dat wil ik nu nog over het hoofd zien, daar wil ik nu nog eens niets van zeggen. **Î heb u centen ve^rsnòpt, das nòg tût daorantô; maor daj d'r nu nòg bî gaot jòkken, das hêl lêlik.**
- Dôrdôn**. Middendoor doen, — breken, — snijden. **Dôt dat stük kôke maor dôr, dan mögî de îeene helfte opêten. Ik zal 't in 't bôk wel dôrdôn.** Afboeken.
- Dóren**. m. =s. Eierdoor. **Een ei met twîee dórens.**
- Dôrslag**, m. =en. Vergiettest.
Limb. doorslag O. V. II p. 215.
Ook: Winterswijk.
- Dracht**. Meermalen hoorde ik een ouden heer, als zijn kinderen over hun kleeren spraken, zeggen: **Ve^r gèt nîeet, dat u van dîee kleeren niks tóhòrt, îlû heb ze maor op dracht.**
- Drammen of dremmen**. Drenzen, pruilen, dwingen, op een huilenden toon iets vragen (van kinderen gez.).
Onze Grîeetjen is nîeet zîeek; 't is maor drammen ùm in hûs te blîven; 't is 'n drammerig dink.
- Dreilasse**. Naaistersterm: een vierkant stukje goed, dat onder den arm ingezet wordt.
In Holland noemt men het: okseltje.
- Drem**. Haast, jacht. **Hu hei tòch zon drem? Heb tòch gedùld!**
- Drieedüveltjesneigaoren**. Zekere plant. Warkruid (*cuscuta*), kwalsterhout, bitterzoet.
Gron. düvelsnaigaorn — kruisdistel.
- Drinken**, ww. en znw. Soupeeren en déjeuneeren.
Jonges, kom gauw in hûs wî mot drinken. Wî heb 't drinken al op. Wî heb al edronken.
W.-Vl. drinken — ontbijten (de Bo).
- Dritert**. Hetzelfde als **bangeschîtert** of **scheitskérel** (zie op dat woord).
- Drao**. Langzaam, traag. **Hîee dût alles èven drao; 't is 'n echte draodnègel.**
- Draodnègel**, m. en v. =s. Iemand, die traag, langzaam in zijn bewegingen is die alles met tegenzin doet.
Van dîee jonge kan 'k niks ge= daon krîgen; 't is 'n draodnègel. (Zie ook bij: drao).
- Drôge**. Droog. **Dat brood is zoo drôge as Sündeklaos zîn gat.**

Drögist. Het bijv. luidt: **dröge**. Zoo ook: **drögerijen**.

Dröghেকে, o. Droogrek.

Dronkend. Evenals in: **nakend**, hoort men in dit woord een parag. d. 'n **Dronkende kérel**. **Híee was dronkend**.

Drümmel. Dreumes.

Dübbeltjesmande. Een mand van ± 20 l inhoud (die vroeger bij de mandenmakers een dubbeltje kostte).

Düchten. Dunken. **Wat dücht u daarvan? Mîn dücht dat 't zoo wel kan. Tu düchte mîn. Tu hef mîn edücht.**

Dudeldop. Slaapkop, luilak. **Bèter 'n krégelkop as 'n dudeldop.**

Gron. doedel = nachtmuts van bont katoen.

In Dev. zingt men een langslaper toe:

**Slaopkop, dudeldop,
Stíeet vör half négene níeet op,
't Hündjen zal u bíten,
't Ketjen zal u beschíten.**

Düker. Te **düker!** = te duivel, drommels!

Te **düker en gîn ende**, versterking van het bovenstaande.

Dümmelig. Dommelig, dom, kindsch. **Híee is lange níeet dümmelig; 't is 'n vule rötte. Grootvader is nóg wel gezond, maor híee wöt wat dümmelig.**

Düpo. Depôt van een regiment. Een klein ventje noemt men wel eens: 'n **Manaap van düpo**. (In: **düpo** valt de klemtoon op de eerste lettergreep.)

Dûrabel. Duur, wat veel geld kost. Ook Gron. duraobel. Ook N.-Br. en O.-Fr.

Dûrak. Lichtekooi.

Dûren. Blijven, harden. 't **Wier mîn in hûs te benauwd: ik kon d'r níeet míeer dûren.**

Dus. Dof, slaperig. Ik schei út met **lèzen; 'k bin zoo dus.**

Düsteren. In 't — = in donker.

In 't **düsteren is 't gud flüste=**

ren, maor slecht vlooien vangen.

Dütte, v. Van een meisje boven de 28 jaar zegt men: **zíee hef de dütte d'r op**. Men weet, dat de gangbare achtentwintigen een dut of deuk hadden.

Gron.: de klop is t'r op, d.i. ze is de 28 gepasseerd.

Dûve. Duif. **Díee zîn geld wil zíeen stúven, mot koopen tabak en dûven.** Zie ook: **stúven**.

Dwa^rs, bvnw. en bijw. Nurksch, die altijd tegen het heil in wil. 'n **Dwa^rs se kíeerel. Díee vent is altít dwa^rs. Í zit mîn altít dwa^rs = ge spreekt of werkt me altijd tegen. Dat hûs zit mîn dwa^rs in de mage.**

E

Ebbedink (eig. **Hebbedink**), o. mv. **-ingen**. Ding, prul. **Wat hei daor vör 'n raar ebbedink? Hei daor wat moois? Och né, 't is maor zon ebbedink.**

Ebbert. Egbert.

íEerappel, m. **-s.** Aardappels. **íEer= appels!** was ook een uitroep, een soort van krijgsgeschreeuw bij het uitdeelen van klappen in het spelletje: „**de bûr út 't nöst**”. Zie: **négenwèkers**.

íEerbèze, m. mv. **-n.** Aardbei.

Ook W.-Vl. Zie: de Bo.

íEerlinks, bw. en bnw. Werkelijk, inderdaad. **Jentjen had gîn sükela= sígaartjen maor 'n íeerlinkse sígare in 't höfd. Is 't gekheid of íeerlinks? Zíee vòchten út íeer= links. Schei nu út met dat gestuj; tamé wöt 't nóg íeerlinks. 'n íeerlinkse ve^rkíeering, publiek engagement. Spölle wí út gekheid of út íeerlinks?**

Gron. eerlieks.

Eeuwigheid. Zie: **Amen**.

Effentjes, bw. Even. **Kom is effentjes hier!**

Eigengereid, bnw. Zelf gesponnen.

Eng.: homespun; eigenwijs. **Eigen=**

gereid linnen. 'nEigengereide k¹eerel.

Eigens. Zelf. Ik zal d'r eigens maor is nao t^o gaon. Dat is van mⁱⁿ eigens. D¹ee wagen l^op haost van eigens.

Eigenste, bnw. Zelfde. 't Eigenste b^ok van gisteren. D^ot 't eigenste n^og is weer.

Eindelek, bw. Eigenlijk. Mⁱⁿtjen is eindelek (eindelek ezegd) nog 'n st^uk nichte van ons. 'k Gel^ove eindelek daj mⁱⁿ v^or 't lepken h^olt.

Ook Ned. Bet. O. V. II p. 84.

Eiselek. IJselijk. Geheel overeenkomstig de afleiding wordt dit woord met ei uitgesproken.

Êk, vr. Eikenschors. Samenstellingen: êkm^olle, êksch^ure, êkw^eger, êk=^um^lder, boom^ek, akkermaols^ek. Êkertjen of êkh^orentjen. Eekhoorn-tje.

Ekster. Ekster. Deze è wordt veel meer gerekt dan in het Ned.

Elks. Elk. G^ef elks 't zinde. Aj 'n groot h^ush^olden en weinig ve^r=dⁱⁿsten heb, is 't 'n tur elks 't zinde te g^even, d.i. niet in schulden te raken, eerlijk man te blijven. Verg. misschⁱⁿs.

Elsem, m. mv. -s. Els, schoenmakers-gereedschap.

Empe, m. mv. -n. Mier. Ook de naam voor een korzelig stijfhoofdig kind. Een mierennest heet 'n em=^pengat of 'n empenn^ost. 'n Empe of empenn^ost^rt is ook: een kribbig kind.

Empig, bnw. Kribbig, korzelig, kop-pig (vooral van kinderen gezegd). As Jenneken met andere kinder sp^olt ister voort armude; z¹ee is alt^{it} èven empig.

En. In den bijzin hoort men nog vaak dit ontkenningwoordje. Ik gel^ove dak 't n¹eeet en d^o. Zekt maor dak n¹eeet en komme. B^eter d¹ee n¹eeet 'n wil as d¹ee n¹eeet 'n zal. H¹ee weet 'n ens n¹eeet hu late

of 't is. Luie stinkerd daor i n¹eeet 'n loopt! Die je bent!

Ook dubbele ontkenningen komen veel voor, bv.: Ik heb 'm nog nooit n¹eeet egl^ofd. Ik heb nargens gⁱⁿ m¹eer h^ekel an. Niet beschaafd.

En, voorz. 'n Z^undag, 'n Maondag enz. beteekent: aanstaanden of verleden Zondag, Maandag. Mnl. en, voorz.

Ende, o. mv. -n. Eind. Van iemand, die graag alles alleen wil hebben, zegt men: H¹ee is n¹eeet beg¹eerig, maor h¹ee hef graag 't middelste met de beide enden. Wat drom=^mel en gⁱⁿ ende! Gaot zitten en gⁱⁿ ende! Uitroepen van verwondering. Van ende t^ut wende. Van het eene eind naar het andere.

Bⁱ 't ende hebben — bij de hand hebben. Wat hei nu w¹eer bⁱ 't ende? Waar ben je nu weer aan bezig? T^one is gⁱⁿ timmerman m¹eer; h¹ee hef nu wat anders bⁱ 't ende. I mot ook altijd zoo wat bⁱ 't ende hebben — (klem op wat). Ge moet ook altijd dingen doen, die ge liever moest nalaten.

Enk, m. mv. -en. Akker. Meestal gezegd van een aanzienlijke oppervlakte bouwland. Zoo had men o.a. te Deventer: den l^egen enk, d.i. al 't land van de stad tot de Platvoet.

Enkeld, bnw. en bw. Enkel. 'n En=^kelde k¹eer (enkeld) kom ik ter. Enkeld staat ook tegenover: d^ub=^beld.

Ens. Eens. Voor: n¹eeet ens, zegt men: ens n¹eeet. 't Is ens n¹eeet waor. I binter ens n¹eeet ewest.

Epsep^otjen. Kniestukje van een varken.

Esselink. Een op spiering gelijkend vischje, dat men in den IJssel vangt en als aas gebruikt.

Èven^older, m. mv. -s. Evenouder. Wⁱ heb samen n^og op sch^ole egaon; wⁱ bint zoowat èvenolders.

In Gron. alleen van jeugdige kinderen gezegd.

Èvenwels. Evenwel, vooral als modaal bijwoord gebruikt. **Okke (of ik) 't 'm al verb'eeje, 't gef min niks, h'ee dü't 't èvenwels tòch.**
Ève'dasse, m. mv. =n. Hagedis.
Eweg. Weg. Mnl. enwech. Eng. away.

F

***Fali.** H'ee krig op z'n fali. Een pak slaag.
Feile, m. mv. =n, dweil. Ook bij Hooft e.a.
 Gron. fail, faile.
Feitel, m. mv. =s. Servet. Het woord wordt weinig meer gehoord. Voor vrouwenhalsdoek van servetgoed werd het vroeger vooral gebruikt.
Fenint, o. Venijn, vergif. Ook verzwering uit aanraking met vergif ontstaan. **Onze bötterbûr hef fenint an de vinger, misschîns van 'n èvedasse.**
Fetûten, alleen in het mv. geb. Kuren, kunsten. **Wat bint dat nu vör gekke fetûten?**
 Gron. vertuten. O.-Fr. fituten.
Fideldans. St. Vitusdans.
Fif, bnw. Levendig, vlug. Bij Wolff en Deken: vif. 'n Fif ventjen (zoowel lichamelijk als geestelijk). **H'ee is zoo fif, vlug bij de pinken. Tînes is fif op de schaassens, op de b'ieenen.**
Fikken, alleen in het mv. gebr. **Ak u in de fikken krîge, menneken! Al waj in de fikken krîgt mot kapôt** (tot een vernielal gezegd).
 Verg. kladden, spiezen, klauwen.
***Fikse.** Feeks.
Filette, m. mv. =n. Welriekende anjelier.
 Gron. fiolet.
Fin. Fijn, spits. **De Finen.** (Gereformeerden). In de bet. van „mooi” wordt dit woord **fein** uitgespr. **Wat bij vandage fein! Nu, das ook fein.**

Fine. 'k Heb 't wark in 't fine, d.i. voltooid.

Fisterig, bnw. Huiverig.

Fister't, m. mv. =s. Kleumer. **Dòrvî gîn snéballe te gooien, kòld=fistert?** Ook: gevoel van kou, huiverigheid. **Kom, gao maor is nao bûten, dan kui de fistert d'r is òfjagen.** Ook een soort vuurwerk, nl. een sisser, die geen klap geeft.

***Fitse.** Rijwiel. De naam „fitse” zou het eerst in Deventer gebruikt zijn.

Fitsken of **fitsken,** o. Beetje.

'n Hêl klein fitsken bötter, melk, tabak, enz. (weinig gebruikt voor dingen die geteld of met een lengte- of vlaktemaat gemeten worden).

Fizé, m. mv. -s. Rotje, voetzoeker, die met een knal uitgaat. Fr. fusée, vuurpijl.

Fladder. Flarde. **H'ee zütter zoo schobberig ût; de fladders hangtem bi 't lif.** Metath. van: flarde.

***Fladders = flodders.** Dingen van geen waarde.

Flambózen. Frambozen.

***Flappen.** Jongensspel met drijftollen, die, opgegooid, met den vlakken kant in een papje (b.v. modder) moesten blijven steken, in welk geval de opgooier winnaar was.

Fleksken, o. mv. -kes. Plakje, sneedje. 'n Fleksken brood, kôke, kèze, spek, enz.

Fleppen. Drinken, zuipen. **H'ee hòldem tégenswoordig arg an de lippe; h'ee is daonig an de flep.**

An de flep wèzen, schertsend voor: diarrhee hebben.

Ook plat: coire.

Flink! Uitroep van een knikkeraar, die weer van het park (meet) begint.

Flodder. Opedirkt meisje, zonder degelijkheid.

Floddermütse. Muts met slappe voorstrook, tegenover: knipmuts, kornet.

Gron. floddermuts — die over de

gouden of zilveren kap wordt gedragen.

Flûs. Vlies. 'n Windei hef gîn baste maor alléne 'n flûs. 't Hef van nacht evróren; daor lig 'n flûs op de grefte.

Ook: Stadfr. O. V. II p. 177.

Fochelen. Te ver naar voren, niet op de meet beginnen. Bij het knikkeren hoort men telkens: **Niëet fochelen! Î fochelt!** (speelt valsch).

Fökseeren. Forceeren, dwingen. Aj 't niëet graag dôt, moj 't maor laoten; 'k wil u niëet fökseeren.

Foksen. Slordig aan elkaar naaien. **Diee naod moj weer löstarnen; î hzbt de bul maor zon betjen an mekare efokst.** Zie ook: tonneken.

Ook plat: coire.

Fondzement. Onderste deel van den rug. **Diee üppelman strükelden op 't steiger, kwam op de stieënen neer en is zîn heele fondzement üt mekare evallen. Onze Jentjen is zoo branderig; zîn heele fondementjen is rauw.**

Foos. Voos.

Försî. Kracht, force. Met försî its dôrzetten. Met försî argens tégen an loopen of stooten.

Fotse, dim. fütksen (zie dat woord). Dotje, bosje, wisch. 'n Fotse peerdehaor. 't Gaoren zit in de wierde; alles zit an ieene fotse. Ook: mannelijke genitaliën.

Frikkedillen. Een onbekend gerecht. Als de kinderen thuis komende, vragen: **Möder, wat ète wî?** dan krijgen ze vaak ten antwoord: **Frikkedillen, jonges!** Het woord bet. eig. gehakt (fricadella).

Frommes. Plat voor vrouwensch. 'n Gemén frommes. 'n Knap frommes.

Fukepôt. Rommelpot. Te Deventer worden de foekepotten gemaakt van een bloempot, half vol water, waarover een blaas. In de blaas is 'n stuk riet bevestigd. Te Deventer zingt

men bij de muziek van de foekepot: **'k Heb zó lange met de fukepot euloopen,**

'k Heb gîn geld üm brood te koopen;

Annebakkerei! Annebakkerei!

Geef mien 'n centjen, dan gao 'k vörbei!

Regel 3 ook: **Fukepotterei,** herhaald.

Ook Geld. en Limb. O. V. II p. 217. Neeritter: foekepot. Ook Gron.

Fup, v. Kracht, fond, degelijkheid, energie. **De fup ister üt,** zal men van iemand zeggen die naar lichaam of ziel vervallen is. Van onsolide stof zegt men ook: **Daor zit gîn fup in.** Dit ook bv. als een bal of blaas niet goed is opgeblazen, niet stevig genoeg is.

Ook: N.-Br. O. V. I. p. 203.

Futeren. Brommen, knorren, opspelen, aangaan. **Vader zal wel futeren ak zoo late in hûs komme. Diee baas lig altit op de knechs te futeren.**

Afl. gefuter. Ook Gron. en Limb.

Fütksen. Dotje, propje, wischje.

'n Fütksen sijet, pïeerdehaor, tabak, stroo, enz.

G

Gaaien. Loeren, gluipen. **Hiee löp altit te gaaien öfter ook wat te snôjen valt.** W.-VI. gaaien — met open mond staan kijken, dwaas rondzien (de Bo).

Gaapgarrît. Zie: Garrît.

***Gaddarrî.** Bastaardvloek. **Ajakkes.** Afkeer aanduidend.

Gadde, m. mv. -n. Gard. Vooral in de sam. **visgadde, boonengadde, lîmgadde** of **lîmgeddeken.**

Ganks, adj. aan den gang, op gang.

Wî bint al wïeer vïeertin dagen ganks. De alözîmaker hef mîn klökke wïeer ganks emaaft.

Garfkamer. Kerkekamer, consistorie-

- kamer. Mnl. **gerwecamere** — kamer, waar de geestelijke zich voor den dienst gereed maakt of kleedt; van **gerwen, garwen** — gaar, klaar of gereed maken.
- Garrît** of **Gait**. Gerrit. Ook wordt die naam gegeven aan een kraai. Als men een kraai eten wil geven, dan zegt men: **Gaap, Garrît!** Zoo werd **Gaapgarrît** een schertsende benaming voor: mond. 'n **Mense mot al wat dôn üm de Gaapgarrît lôs te holden**.
- Garve**, m. mv. -n. Een bos koren, schoof.
- Gaste**, m. mv. -n. Een zestal met de koppen tegen elkaar opgezette schooven. **De rôgge stieet al an de gaste**.
- Gasterig**, bnw. Vuil, garstig (van spek). **Die vent is altit even gasterig** (in woorden of daden).
Gron. galsterig—rans—garstig.
- Gastert**, m. mv. -s. Vuil, smeerlap (in woorden of daden).
- Gat**, o. mv. -ten. Aars. **Wi mozzen 't gat üt den haok loopen**, d.i. ons zeer haasten. **Î vraogt mîn 't hemd van 't gat** — ge vraagt me meer dan ik kan of mag zeggen.
Das in mîn gat, zei pôtlèpel — dat heb ik weer binnen; dat is een meevallertje.
- Gatvlèege**. Van een pedanten parvenu zegt men: **Hiee hef last van gatvlèegen**.
- Gavel**, m. mv. -s. Hooivork.
- Gebed**. **Tônnes hòlt van 'n kòrt gebed en 'n lange metwòrst**, d.i. hij houdt van een goed leventje.
- Gebreккеlek**, bnw. en bw. Gebrekkig. **Diee stümpert is mank en schèl; hiee is arg gebreккеlek**.
Dat menneken kan nog maor gebreккеlek lèzen. Ook Gron. en Ned. Bet. O. V. II, p. 85.
- Gebraoken**. Gebroken, een breuk hebbende. **Jan Willem is ôfekôrd vôr de dienst; hiee is dübbeld ebraoken**.
- Gedô**, o. Drukte, bezitting, zaak.
Wat is dat hier tòch vôr 'n gedô?
Diee man hef nieet ongelükkig ebûrd; hiee zit nu op zîn eigen gedô. 'n Groot gedô heffe nieet; hiee wont maor op 'n kâoters=plaatse.
- ***Gedommedeind**. Stevig, van je welste. **Hiee krég 'n stankjen, dat gedommedeind was**.
- Geiselen**. Geeselen.
Hei hier 'n hond zieen geiselen? zegt men tot hem, die ons te zelden komt opzoeken.
Ook: hard loopen. Verg. **gîspelen**.
Î mozzen de jonges zieen geiselen tu de dieender ze achternao zat.
- Geiselpaole**. Geeselpaal, een boom die van alle takken beroofd is.
- Geld**. Wat de uitdr. **zîn geld tellen** soms beteekent, zie men op: **mei= wôrm**.
- Geldig**. Prijshoudend. **De bötter is 'n Vridag nôgal geldig ewest; kommende wêke zal ze nog geldiger wèzen**.
- Gèle zücht**, v. Geelzucht.
- Gelik an**. Gelijk in. **Daor hei gelik an**. Verg. **zîn an, trek an**.
- Gellig**, bnw. Geel (van gelaatskleur).
Wat züt Janóme d'r gellig üt; 'k gelöve stellig datte wat onder de léjen hef.
- Gemak**, o. Met gemak = langzamerhand. **'t Is zoo wat tit; mîn dünt wî mozzen met gemak maor gaon**. Verg. **manges**.
- ***Gendach**. Goedendag. **Hiee zei ons nieet ens ge(n)dach**.
- Genélen**. Garnalen.
- Gengelen**. Lanterfantent, straatslijpen, langzaam en lang loopen. **Hef Jan wêer den hélen middag dôr de stad loopen gengelen? 't Is toch 'n gengelaar? Dat gegengel (of gengelen) kan 'k nieet volholden; laowe wat anstappen**.
- Genne**. Gene, gindsche. **An genne of**

an disse kante? Ook: **Günse.**
Genocht. Genoeg.

Gepronnevleerd. Verbastering van:
 gepromoveerd. Uitmuntend, knap;
 ook zelfst. gebr.

Hie is gepronnevleerd in 't tei=
kenen; (of: **tékenen** zooals men
 tegenwoordig zegt).

Das 'n gepronnevleerden — uit-
 muntend in zijn soort.

Gerezzelevleerd, bnw. bw. Resoluut,
 kloek, vastberaden. **Iets gerezzele=**
vleerd zeggen, bet. iets met kracht
 van overtuiging zeggen. **'t Is 'n ge=**
rezzelevleerden — hij is kloek en
 vlug ter daad.* Ook wel: **Gerizzele=**
vleerd. Een g. man op een g. toon=
 gedeceideerd.

Gésem. Pafferig en bleek. **Wat züt**
díee vent d'r altid g. üt!

Geslüns, o. Ingewanden van dieren.

Gespel of **Gepsel,** m. mv. -s. Gesp.

Gestao van staon, evenals **gedô** van
dôn. **Dat gestao begint mîn de**
kèle üt te hangen.

Getüg, o. Tuig. **'t Getüg van 'n**
pieerd=pieerdetüg. W.-VI. getuig
 — peerdetuig (de Bo).

Gevaar = paard en wagen. **Bij te**
vôte in de stad ôf met gevaar?

Gevaar. Gevaar (danger).

Geweld. Van geweld — geweldig,
 vreeselijk, verbazend. **Híee zet 'n**
mond op van geweld akkem
wassen wil. **Ik heb 'n tampine**
van geweld. **'n Règen van ge=**
weld of van: **wonder en geweld.**

Gewichten. De stelen van de geveerde
 bladeren van den acacia. De kin-
 deren maken er bezempjes van.

Géze. Dom, onnadenkend meisje.
Wat bij tòch 'n géze; í valt haost
aover 't stôffer en blik en zíeet
't nóg níeet.

Gezaojen. Gezoden. **Gezaojen melk,**
 soort van pap. (**Gleitand.**)

Gibelen. Gíchelen. Ook Gron. Zie
 Ned. Wdb. onder **guichel.**

Gier, o. mv. -s of -en. Uier van een
 melkgevend dier.

Gispelen. Hard loopen, beenen maken.

Of de jonges gispelen kunnen,
tu ze den grönen (buitendiender)
zaggen ankommen. Verg. **bösse=**
len.

Glad, bnw. duidelijk, vanzelfsprekend.

Das nóg al glad — dat wil ik graag
 gelooven, dat spreekt van zelf.

Glazewippe'tjen. Smallijvige drijftol.

Zie over drijftollen mijn feuilleton
 in de Dev. Cour. van 13 Juli 1894.

Gleitand of **Gluitand,** m. mv. -en.

Snijtant van een rund, waarmede de
 jongens in mijn tijd speelden.

Dat in het Deventersch ij als í
 klinkt is bekend. Uitzonderingen
 zijn: glijtant, schijtskerel, woest-
 tijn, een rare sijs, zwijn(-jak), lijs,
 rijschaaf, ijselijk, karwijzaad, rijzen
 (neervallen), soms ook rízen uit-
 gesproken en misschien nog 'n paar
 andere.

Glijbane. Sullebaan. Wie een kras op
 de baan maakte bij het glijden,
 moest de baan kussen.

***Glimmert.** Politie-agent.

Glimsmieer, o. Schoensmeer.

Glimsmieerbo^rselenpoetsbo^rsel.

Glíve, v. Gleuf, reet.

Glöiendig, bnw. en bijw. Gloeiend.

Glória. Een groote kool in de stoof.

Nu, í heb mîn nóg al zon glória
in de staove edaon, ik kan der
de vóten níeet op líjen.

Zie ook: **kochel** en **Janûari.**

Glupert, m. mv. -s. Iemand, die
glups is, zie aldaar.

Glüppe, m. mv. -n. Gulp van een
 pantalon. Fri. glupe-kier, opening.
 Het Ned. woord: **gulp,** is van ons
 woord waarschijnlijk een metath.

Glups, bnw. en bw. Verraderlijk, on-
 verhoeds, valsch. **'n Glupse kíeemel.**
Ímand glups anpakken. **Glupen,**
 beteekent eigenlijk: door een glup of
 kier zien; vervolgens: heimelijk, on-
 verwachts iets doen.

Gödganselek. Godgansch. **Den göd=**
ganseleken dag.

Gödsbarmelek, bvn. en bw. Erg,

hevig. Ik heb 'n godsbarmeleke tandpine. Hiee kan zó godsbarmelek lëegen, vrëten. Hiee blif zó godsbarmelek lange üt. **Gommenikkend!** Drömmels! Gossiemeine! (basterdvloek).

Gaonde. Op gaonde bieenen, op de been, niet bedlegerig. Mannes is nóg wel op gaonde bieenen, maor hiee is tòch niks gud. Hendrike is vòlle bèter; ziee is al weer op gaonde bieenen.

Gâote (öeenigszins gerekt). Goot. Ook wordt zoo genoemd het vertrek, waarin de boerinnen wasschen, plassen en karnen. Op de gâote — in bedoeld vertrek.

Grammîterig, bnw. Netelig, kitteloorig. Een neetoor wordt wel eens: 'n grammîterd genoemd. Ook plat: slecht uitziend, alsof men een ziekte onder de leden heeft.

Wat züt diee vent der tégenswoordig grammîterig üt!

Gron. grammietig.

Gravelig. bijw. v. gr. Gruwelijk, in hooge mate. Wat kui tòch gravelig lëegen, zupen, enz.!

Grefte, m. mv. -n. Gracht.

Grens, o. Argens 't grens an hebben (of an îmand) — ergens het zuur (het mier) aan hebben, aan iemand een hekel hebben.

Grépe, m. mv. -n. Mestvork, greep. 't Is net, of z'u de grépe vòrhòlt (tòhòlt) asse u van de karke praot.

Grînderig. Vooral van het weer gezegd: somber, betrokken, onaangenaam. Ook van menschen en kinderen.

Grînen. Schreien.

Schreien wordt ook genoemd met een der volgende ww.: **jenken**, **sjenken**, **sjanken**, **blëren**, **lippen**, **brüllen**, **snötteren**.

Spreekwijze:

Die waogt diee wint,

Diee verspòlt diee grint.

Griuwel. De griuwel, grizel, gieet

mîn aoever de grauwel, grazzel, bet.: Ik huiver (bij het vernemen van iets ijselijks, of bij de gedachte daaraan). Ook wordt het gezegd, wanneer men rilt van de kou of bij het hooren van een onaangenaam geluid, bv. het scherpen van een zaag.

Grobbeldegrabbel. Te grabbel.

Jonges, loop! Ik gooe disse kuizen in de grobbeldegrabbel.

Gron. gribbelgrabbel.

Grôj. Groei. Ik kan diee boomen maor nieet an de grôj krigen. Jan hef de vrouwe weer an de grôj (in blijde verwachting).

Grôjen. Groeien. Argens in grôjen, bateekent: er zich in verheugen, met de bijgedachte van: leedvermaak. Nagenoeg hetzelfde als:

Grommen. Vuiltjes, die op een drank of vloeibare spijs drijven.

***Grommen**, w.w. = brommen; als znw.: kinderen. Diee kieerel hef effentjes zeuven grommen.

Grôn, bnw. Groen. Diee vent is mîn grôn op 't buis of op 't lif, bet.: Hij is mij slecht gezind, hij zal mij zeker kwaad doen als hij zijn kans schoon ziet. Verg. vul.

Grond, m. De grond zòken. Zie het voorbeeld bij: **abbedudas**. Aj u bi de grond hòld, (nederig blijft) kui nooit vòlle dalen.

Grondbét. Bij het visschen zegt men van iemand, wiens vischhoek over den grond sleept, zoodat het dobertje net doet alsof hij beet heeft: Hiee hef grondbét.

Gronderig. Grondig. Diee ieerapels smaakt gronderig, d.i. naar den grond.

Grônen, m. Zoo heette in mijn jeugd de agent van politie, die buiten de poorten dienst deed. Hij werd zoo genoemd naar de kleur van zijn bovenkleederen.

Groot van nöden — groot noodig.

Ook: groot van dôn.

Groot is ook een term bij de zuivel-

bereiding. **Ik heb de bötter groot** — ik heb de melk voldoende gekand, de boter is er uit.

Groote. In 't —. In hooge mate, erg, ongelofelijk. 'n **Prezinten datte ekrégen hef!** 't Is dan in 't groote! **Né, maor 't is in 't groote zó as dat jüngesken al in de bíbel kan lèzen!**

Groote boonen. Tuinboonen.

Grootvader. Í heb u grootvader de oogen útetrapt, zegt men tot iemand die s.t. aan zijn schoenen heeft.

Gräolen. Groeien, leedvermaak hebben. **Híee gräolt in mín ongelük.** Afl. **gräoldert.**

Graopən. Schrapen. **Híee graopt alles nao zich tó.** Afl. **graopert, graoperig.**

Grösnekke. Grasnek. Scheldnaam voor een boer.

Gräozen. Groen goed eten. **Híee hòlt zó van gräozen; 't is zon gräozer.** Ook N.-Br. O. V. I, p. 205.

Grüppe, m. Greppel. Ook Gron.

Guchel. Iemand (vooral een meisje of vrouw) die altijd **guchelt.** Sam.: **guchelkonte.**

Guchelen, hetzelfde als **gibelen.** Zie Ned. Wdb. onder: **guichel.**

Gud. Met dit woord maakt men de volgende speling.
Vraag: **Hei gud eslaopen?**
Antwoord: **Jao.**
De vrager zegt dan: **Dan kui vandage met de pak gaon.**

Günst. Vaag, vettigheid van den grond. **Dat land is glad útebúrd; daor zit niks gín günt meer in.** Ook: **gonst.**

***Günst.** Lieve tijd, daar is hij al. **Günst, daor is e al!**

Günter of daor günsent. Ginds. Ook W.-VI. (de Bo).

Güren. Rijzen, neervallen. **Díee zòl= der gürt dór** (omdat de planken niet aan elkaar sluiten). Bij het laden van koren moet men voorzichtig te werk gaan om het **güren** der graankorrels te voorkomen.

Güzze. Guts. Ook: een soort van gras-musch, meestal verbonden met het bnw. **gèle.** 'n **Gèle güzze.** Het laatste is ook een scheldnaam voor iemand met een gele huidkleur.

H

Halfscheid, m. Helft, in alle beteekenissen. Ook wordt gebruikt: **helefte.** Ook Limb., Geld., N.-Br. en O.-Fr. Kil. **helfscheede.**

Hals, m. Dit woord hoort men vaak gebruiken voor keel of nek: 'n **Stiven hals. Pine in den hals (keel). Zíee kon gín kòpken koffi dór den hals krigen; 't wòl maor níet vot.** **Híee hef 'n grätjen in den hals.**

Hangen. Hangen hef gín haost, zegt hij, die naar zijn zin te veel wordt gejaagd, aangepord.

Hank. Zie: **ank.**

Hanse, m. mv. -n. Handschoen. Wanten noemt men **vusthansen** (tegenover: **vingerhansen**).

Hansje-m'n-knecht. Zeker kinderspel.
De kinderen gaan op een rij zitten op twee na, de acteurs: een heer en een knecht. De heer vraagt fluisterend aan elk der kinderen, wat ze wenschen te hebben. Daarna zegt met luider stemme:
De heer: **Hansje mijn knecht!**
De knecht: **Wat blief, meneer?**
De heer: **Haalt er me dit is uit, haalt er me dat is uit, haalt er me (bv.) den gouden sleutel eens uit!**
Nu moet Hansje het kind aanwijzen, dat „een gouden sleutel” gewenscht heeft. Gelukt hem dit niet, dan vraagt de heer iets anders. Dit gaat zoo voort tot alle kinderen „er af” zijn.
Gron.: **Hans-mien-knecht.** (Molema.)

Hapschieere. Grootbek. **Wat 'n hapschieerz van 'n wif is dat!**

Har^rden. Duren, uithouden. **Ik kan 't**

- hier **n**ieet ha^rden; 't is mⁱn te k^old, te wa^rm, te dr^uk, te saai, enz.
- Ha^rdenbarg.** In de uitdr.: **D**iee l^u bint van Ha^rdenbarg, d.i. Schraalhans is bij hen keukenmeester; het zijn slechte betalers.
- Ha^rdstikken,** bijw. v. graad. Vooral bij dood en doof.
- Ha^rdstikken dood** — morsdood.
- Ha^rdstikken doof** — kanondoof.
Gron. hardstikkend. Ned. Bet.: hardstikke.
- Harfst.** Herfst. Van iemand, die alles donker inziet, zegt men: **H**iee is bange v^or 'n heiten harfst (**d**iee nooit k^ump, voegt men er soms bij).
- Harmeltjen.** Hermelijntje.
- Harpen.** Zuiveren van koren over een schuin staande zeef, **harpe** genoemd.
- Havinge.** Haven (weinig meer in gebruik). Ook op oude kaarten zag ik dit woord, o.a. die van het beleg van 1578. Zie Overijs. Alm., 1839.
- Hebberig.** Hebzuchtig, inhalig.
Gron.: hebbig.
- Hech!** Tusschenw. **Hè!**
- Hech, wat mooi! Hech, wat d^ut dat zⁱeer! Hech, wat zouwe 'n schik hebben!**
Ook Ned. Bet. O. V. II, p. 88.
- Hechten.** Zwaar hijgen.
- Hédekes! Och Hédekes! Och, Heere!**
- Heggelen.** Twisten, kibbelen (met woorden). **H**öld nu astublⁱeef is wat op met dat heggelen. Kui nu gⁱn woord sprèken zonder heggelen (geheggel).
- Heggepⁱeereren.** Roode vruchtjes van de doornstruiken.
- Heidebessem, -b^onder.** Bezem, een boender van heide; het staat tegenover: barkenbessem.
- Heil. Tégen 't heil in.** Weerbarstig, den verkeerden kant op. **D**iee vent is altit tégen 't heil in — in de contramine. **T**égen 't heil in stri^zken, b^osselen — tegen de haren, de wol op.
- Heiläover.** Ooievaar. Geld.: uiver.
- Heisteren.** Ravotten, joechteren, draven, wild spelen. **J**onge, gaot t^och is zitten, **i** heb 'n h^ofd as v^ur van dat heisteren (geheister). Ook O.-Fr. en N.-Holl.
- Hekken.** Tr. w.w. Te vlug achter elkaar glijden op een glijbaan, zoodat de een tegen de hielen van een ander raakt (hem „hekt”), waardoor deze valt.
- Heksel.** Haksel, kortgesneden stroo. Het wordt ook **ko^rt** genoemd en bewaard in de **ko^rtkiste**.
- Helleba^rdier.** Zoo noemde men in mijn jeugd nog een straatveger en vuilophaler.
- Hellig,** bnw. Boos, nijdig. 'k Bin hellig op u, r^uk maor in! Ak u dat ve^rtelle bink bange daj hellig op mⁱn w^ot. **I** mot u nⁱeet hellig maken. **H**iee had 'n rooie k^op van helligheid.
- Hemd.** Iemand, wien men ten laste legt, dat hij een ongelukje gehouden heeft, antwoordt dikwijls: **D**iee 't eerste vernemt, hef 't achter in 't hemd. Zie ook bij: **Gat**.
- Als iemand het hemd uit de broek komt kijken, hoort men dadelijk zingen:
- Hemp üt de brök zal taofel dekken,**
Jozef (lulleman) zal de p^ot üt lekken.
- Hemel.** 'n Stommen hemel. Een lomperd.
- Hémeltjen,** ook hⁱmeltjen. Huis-krekel, een kriegend krieksken.
- Hendig,** bnw. bijw. Handig, wat zich gemakkelijk laat hanteeren, wie de handen nergens verkeerd voor staan.
- 'n Hendige jonge, 'n hendig bil-tjen. **Îts hendig d^on.**
- Hend^on.** Heendoen. **Z**iee d^ot maor zon betjen met mⁱn hen. Ze houden me maar zoo'n beetje voor het lapje. **W**i mot maor met 'm hend^on. Wij moeten hem maar wat toegeven, maar wat door de vingers zien.

*Niet al te streng optreden. **Dôt maor zon betjen met 'm hen!** Er zijn met **hen** verschillende samenstellingen: **hengaon**, **hen= kiken** (eens kijken), **tu bink henegaon** (vervolgens ben ik), **loop henhütselen**.

Hennekewagen. Een soort van kleinen mallejan, met langen boom; hij dient vooral om planken te vervoeren.

Johenneken is een dim. van Johan en komt reeds als eigenaam herhaaldelijk voor in de Cameraers Rekeningen der 14e eeuw. We kunnen ons woord dus vergelijken met: mallejan, janplezier e.d.

Zie ook: Grimm's Wtb. en Schiller und Lübben op: **Henneke**.

***Hërejêkes.** Fatsoenlijke bastaardvloek.

Hetsig. Hitsig, last van de warmte hebbende. **Hu bin î van dage zó hetsig?** Hoe heb jij vandaag zoo'n last van de warmte? (Ze hindert mij volstrekt niet.)

Hieet, o. Heide, tot het maken van bezems, boenders, en voor strooisel in den stal gebruikt.

Hieeten. Heeten.

Hilde, m. mv. -n. Zoldering van slieten in de schuur tot berging van hooi, graan en stroo.

Gron.: hild.

Himen. Het moeilijk, hoorbaar, lang ademhalen, dat het zware hoesten, vooral bij kinkhoest, voorafgaat.

Kil. himmen, himen — hijgen.

Hiptem. Een jongensspel, waarbij op verschillende wijzen met een stok een houtje wordt weggeslagen, en waarbij men achtereenvolgens roept: **Hiptem, raaktem, ieereppeltjes, maaidem, snoeidem!**

Hôddeken, o. mv. -kes. Horretje.

Hôf, m. mv. **Haoven.** Tuin. De Deventerschman spreekt van: **hóf= grônte, hôfstraote, hôfhûsken, hôfgrond**, enz., de hovenier heet echter: **tuinman**.

Hôjen. Hoeden (van rundvee). **Garrît î mot van dage de kô hôjen langs de barmen.**

Ook onpers.: **'t Hôjt vandage gud** — Het is goed weer om te hooien.

Moj en hôjen? vraagt men iemand, die zich bijzonder haast met eten.

Haok, m. mv. =en. **Haak.** **An den haok slachten**, wil zeggen: niet zelf een koe slachten, maar vleesch, vet enz. voor de slacht bij den slager koopen.

Ik heb min de konte út den haok (naod) eelopen, wil zeggen: ik heb te hard moeten loopen (of te veel).

Haor, o. Haar. Zoo noemt men het hout dat op de knotwilgen groeit.

Hôk. Hoek. **'t Wif mot in den hôk**, in de kraam.

Hôlten, bnw. en bw. Houterig, stijf, lomp. **'n Hôlten Klaos, Tines. Wat dôj dat tóch hôlten.**

Hommels. Hommeles. **'t Is daor ook hommels!** Hommeles, niet in orde, oneenigheid.

Het woord **hommeles** komt in de 17e eeuw voor het eerst voor en is, volgens geloofwaardige onderstelling, ontstaan uit **Homulus**, den titel van een geliefd tooneelstuk met zeer drukke actie. (Franck.)

Hond. **Kommedieer î de hond en blaf zellef!** zegt men tot iemand, die ons iets bestelt, dat hij heel goed zelf kan doen, die ons voor knecht wil gebruiken. Zie: **geiselen**.

Hônderdieef. Hoenderdief. **Hiee lóp te glupen as 'n hônderdieef. Diee vent kik onder zîn pette hen as 'n hônderdieef.**

***Hônderen.** Scharrelen.

Hôrrel of **ho^rdel**, bnw. Slecht in elkaar sluitend. Het wordt gezegd van voorwerpen, waarvan de deelen min of meer losgeraakt zijn, bv. ten gevolge van droogte.

Hôrtjen. Poosje. Zie ook: **stôtjen**.

Huilen. Richten (in het knikkerspel) met de hand op den grond. **N¹eeet huilen maor met de hand van de grond.** Afl.: **huiltjen.** **I kent dat huiltjen net; zoo rakî 'm altid.**

Huk, m. Huig. **De huk lichten** (door er peper en zout tegen te brengen).

Huken, znw. Hurken. **Op de huken** (of **hûkskes**) zitten.

Ook: Gron. en Vel.

Hökkend. Wat voor een? Hoe een?
Ook: **Hunend.** Zie: **zökkend.**

***Hökkende** naast **zökkende.** Wat soort van. Naast zulk soort van menschen, boeken, enz.

Hûkskes. **Op de hûkskes glijen.** Gehurkt baantjeglijden.

Hümmel. Klein kind. **Wat 'n hüm = mel! Waor bint de hümmels?**

Huneer. Wanneer.

Ook VI. Zie de Bo i.v. en Ned. Bet. O. V., II, p. 89.

Hunend. Zie: **hökkend.**

Hürjager. Huurkoetsier.

Hûsbeste. Warken vör **hûsbeste,** ten batevan het gezin. **D¹ee wêdewe burt aa^rdig vörüt; maor alle kinder warkt ook vör hûsbeste.**

Hütjen en mütjen. De heele boel, alle rommel. **Kom, jonges, nu mok taofeldekken; pak ilû is op met u héle hütjen en mütjen.**

Hûshölderse. Huishoudster.

Gr. en O.-Fr.: hoesholderske.

Hûsken. Huisje, bestekamer. Gr. hoeske. Sam.: **Hûskesmest** — beer.

Hûz¹eeeren, ww. Huizen. **Benéden bint ze an 't timmeren, zoo dawe nu baoven mot hûz¹eeeren.**

I

I¹der en ¹eeene. Iedereen.

***I¹eenmaol.** Eénmaal. Ook voorheen; ook: te zijner tijd. **D¹ee mantel was ¹eenmaol zwa^rt ewest. ¹een = maol kümp de tid en dan môj komp¹eeeren, ôj wilt ôf n¹eeet.**

is^der. IJzer. **is^deren.** IJzeren. Men hoort nog: 'n **hufis^der,** 'n **striks^der,** 'n **is^deren hekke.** Onbeschaafd.

Îmeltjen. Zie: **Hémeltjen.**

Îmenstal. Bijenstal. Zie ook: **îmker, imenschûre, imenkôrf.**

Impan. Op de vraag, wat iemand gekregen heeft of krijgen zal, wordt, als men het niet wil zeggen of verwacht dat het niet veel bijzonders zal zijn, vaak geantwoord: 'n **Impan,** of: 'n **Impan op 'n môste^rd = mölleken.**

Implieeren. (Nadruk op im). Fr. employer. **D¹ee planken wik wel koopen; ik kan ze nóg wel im = plieeren.** **Kui d¹ee kachel ook implieeren? Né, danku, koop = man.**

Inespannen. Tot iemand, wien men werk gebracht heeft, of die een nieuw pak aan heeft, kortom, die iets ontvangen heeft, waaraan hij behoefte had, zegt men: **Zizoo, nu bij w¹eer inespannen!** Wanneer men van iets een ruim voldoende hoeveelheid heeft, zegt men: **Wî bint nóg gud inespannen.**

Ingaal. Egaal, van gelijke grootte.

Mîntjen, i mot vör van middag wat ingale ¹eerappels ützo¹ken.

Gron.: ijngaal.

Ink. Inkt. **Géf mîn pen en ink.** ***H¹ee schreeuwden pen en ink.** Hij schreeuwde moord en brand.

Inkoorn. Kinkhoorn.

Inlûsteren. Inluisteren.

Inpennen (zich). Zich stijf rijgen.

Inepend — stijf geregen.

Inrêkelen, inrakelen. Inrekenen (het vuur).

Inschûnen. Opstoken, inblazen.

Îmand its inschûnen. Iemand tot iets kwaads aansporen. Om zich te verontschuldigen zegt een kind dikwijls: **H¹ee hef 't mîn in = eschûnd.**

Ook Gr. M. Nederd. **anschunden** — reizen zum Bösen.

Intégen. Híee kwam mìn intégen.

Ik gong 'm intégen, tegemoet.

Interessant. Egoïstisch.

Îpe. Hakmes, vooral om dun hout te hakken.

Ispres. Expres, met opzet.

Isel (t) vaak met t, evenals: düb= belt, zülkent, ieenent, anderent, mienent, zienent, uwent, dron= kent, kanjert, rakkert, stumpert, enz.

***Hittepetit.** Klein persoon.

Ievers. Ergens.

Ook Ned. Bet. O. V. II, p. 89.

Ivezé (ivanzé) niks van mee! roept een jongen, die wat vindt; hij mag dan de vondst geheel voor zich houden. Riep een van zijn makkers het eerst: Ivezé, wat van mee! dan moet de vinder met hem deelen. (Zie: Vondst.)

Îze^rmotte. Knecht van de ijzergieterij. De laatste heet: îze^rmölle.

J

Jak. Zie: buis.

Jan. De vr. eigennaam hiervan gevormd is: **Jenneken.** Van Johan is gevormd de vrouwnaam **Jannao**, verklw. **Jannäoken.** **Jan met den ieenen arm** is de pomp. (Zie bij: arm.) Iemand die **Jan** heet, wordt soms begroet of geplaagd met het rijmpje:

Jan span an,

De peerden vōran,

De hond vōrūt,

Daor giëet Jan de poorte met üt.

***Jandósmín.** Bastaardvloek. Jandorie.

Jandudel. Jenever. Klaore **Jandudel.**

Jan Mèkes. Een lijmerig sprekende zemelkous. 't Is 'n echte **Jan Mèkes** 't Is net zon J. M. Mèkes is het mv. van mèken, meisje.

Jannao. Johanna. Ook: trage vrouw of meisje. Verg. **Daoje.**

Janplakan. Kleefkruid. Ook jongensspel.

Janüari. glória en kochel.

Jennekesmarkt. De dag, waarop de boerinetjes en boeren uit den omtrek in de stad komen om te paren, of zich te verhuren.

Jódentur. 't Is 'n jódentur. 't Is uiterst moeilijk.

Jonk (ewest) — geboren. **Mín öldste zōne** is met **Dèventer karmse jonk ewest.** Ook van dieren gez.

Juchteren. Draven, tieren, stoeien.

'n **Juchter van 'n meid** is een wild meisje, een wilde rabas.

Júst of **sjúst** of **sjústement.** Juist. (Toestemmend, goedkeurend.)

K

Kaaien. Kapen. Verg. **boksen, rat=sen, kitsen.**

Kabánes, znw. Iets dat groot en plomp is. **Wat kabanés van 'n hûs!**

Kabel, bnw. Gelijk (in het spel).

Wí bint kabel.

Kachelen. Zaniken. **Wat liggî tòch te kachelen!** *Achterankachelen. Achteraanloopen.

Kadé, znw. **Fiskadé.** Viezerik, morsebel (in scherts).

Kakkeba, v. Euphem. voor **stront.**

Kaks. Verbeelding, wind. **Wat hef diëe vent 'n kaks!** **Kaksmaker,** geurmaker.

Kamberbessem, m. mv. =s. Kamerbezem, lang varken.

Kammenet, o. mv. -ten. Kabinet.

Kanalî, m. mv. =s. Kanarie.

Kanis. Kanjer. **Wat 'n kanis van 'n vis,** van 'n appel, van 'n nöze. Ook: **Kaondert** en **Janis.**

Kankerblad, -blôme. Blad, bloem van de waterplomp. Ook de waterplomp zelf.

Kantjesboord. **Op** — = op het kantje af. 't Is **kantjesboord** — boordevol.

Kapòt. Híee hef de bròk nⁱëet ka= pòt = hij zit er warmpjes in.

Kapraol. Opzichter van een brandspuit. **De minste is hier kapraol** = heeft hier de meeste praats.

Kapsinder, Kapucijner, grauwe erwt.
Karkhöfblômkes. Grijsz haren.

Karmsdrie. Kermisdrie (laatste en drukste Zondag van de kermis).

Kasgenade. Gasconnade, drukte, lawaai. **Maak tòch zon kasgenade niëet, jonges!** Ook N.-Br. V. I., p. 208.

Gron. kaskenaode.

Kasaovend of kasäovendjen. Kerstavond. De kinderen zingen dan een liedje, dat aldus begint: **Kasäovendjen, kasäovendjen, mîn môder bakt 'n wäofeltjen**.

Kassazî. Ontslag. 'n Zaoterdag = aovend krig dïee luie knecht zîn kassazî.

In het W.-VI. heeft **kassade** gelijke beteekenis (zie de Bo). Zie: **age**.

Fransch: cassation — vernietiging (van een vonnis).

Kaste. Iemand de kaste ütvegen, hem de waarheid zeggen. Verg. **Buis**.

***Kastentûg**. Hïee hef zîn beste kastentûg an. Zijn beste pak.

Kattekarmse. Kattekermis. **Dïee man is van alle kattekarmsen tûs**, beteekent: hij kan van alles, hij weet zich altijd te redden, hij is van alles op de hoogte.

Katvechten. Twisten, half met woorden, half vechtende, maar niet ernstig.

Kazzebönen. D'r üt kazzebönen wil zeggen: er uit smijten.

Kïeersenschoon. Schoon bij kaarslicht. **Dïee juffers bint kïeersenschoon; aj ze 's margens zïeet, dan zoj gaon loopen.** 't Is daor in hûs alles kïeersenschoon, bi daglicht moj de bulniëet zïeen.

Keersenschoon beteekent ook: rein.

Kégelen. Vallen. **Op de grond, van de bïeenen kégelen**.

Kégels. Beenen. **Ik valle van honger haost van de kégels**.

Kèkelkouse. Babbelaarster, klappei.

Kèkelmôje. Kakelmoei. Hetzelfde als het voorgaande. Ook: **kèkelkonte**.

Kelinkrallen. Cornalijnkoralen.

Keméli. Komedie.

Kemmen naast **kammen**. Het eerste wordt bepaaldelijk gezegd voor het reinigen met de fijne kam. **Laot u kemmen!** schertsend gezegd tegen wien men den mond wil snoeren. **Gaot nao u môder en laot u kemmen**. Loop heen!

Kïeerel. Van iemand, die klein is, maar zich zeer mannelijk tracht voor te doen, zegt men: **'t Is 'n kïeerel as kas, maor de bïeentjes, de bïeentjes!** (of: **maor de bïeentjes van was**).

Kïeerelswark. Een werk van belang, sterk stuk. **'t Is kïeerelswark den Iselt aover te zwemmen zonder ôf te driven**.

Ketsen. Vuur slaan. Vuursteen en staal heet: **Ketsgerei**.

Kidde, m. mv. =n. Hit. Ook geeft men dien naam aan een kleine vrouw.

Kiddewagen — hittewagen.

Gron.: kid en kidde.

Kidelen of **kïlen**. Kittelen.

Wacht is ik zal u kïdelen! Wat kïdelt mîn daor zoo op de rügge* **Jan, kom kïdelt mîn:** begin van een straatdeuntje.

Als men een kind ergens kittelt, dan roept men daarbij: **kïle! kïle! kïle!**

Kif, o. Gebruikte run. Ook: ruzie.

Kïfte, m. mv. =n. Kievit. **Loopen as 'n kïfte**. Ook een naam voor een meisje, dat zoo gauw als water is. Ook Gron.

Kïk. üt de kïk. Bijw. uitdr. Vooertreffelijk. **Hïee kan zîn lesse üt de kïk. Hïee düt üt de kïk zîn beste**.

Kïk-in-de-pot of **kïkepot**. Zoo heette in Deventer de bewaarplaats voor rustverstoorders. **Iemand nao kïkepot brengen** = iemand opbrengen.

***Hïee zit in de kïk-in-de-pot** = door de politie opgepakt.

Kïkäovendjen. De avond van 5 Dec.

***Kïnderkôpkes**. Hobbelige veldkeien.

Kïndsôk, m. Witte, linnen luijer. De

- wollen dito heet: **lûre**. (Zie dat woord.) Ook zegt men: **imand in de lûren leggen**.
- Kinen**, znw. Kiemen, uitspruitsels van aardappelen. Als ww. beteekent het: de kiemen afplukken.
- Kinenspül**. Kienspel.
- Kinkeltjen**. Een vierkant stukje spek uit den nek van het varken.
- Kip, kibbe**. Een bos stokvisch (50 pond)
- ***Kis**. Een jongensspel, waarbij een langwerpige houtje (kis) wordt weggeslagen. De stok, waarmee wordt geslagen, dient tevens als maatstok, om den afstand te meten naar het weggeslagen houtje. **Viftig dübbeld en dôr**, beteekent dan: 50 maal het maatstokje, wat dan op verzoek van de tegenpartij wordt nagemeten. Blijkt, dat de afstand goed is geschat, dan geldt het dubbele getal aan punten. Wordt tot meten overgegaan, dan moet de volle afstand worden gemeten (dus: doormeten!) en mag niet halverwege worden opgehouden.
- Kistewagen**. Wagen, waarop de koffer, van een boerenmeid of -knecht vervoerd wordt.
- Kistjen**. Bakje voor op den wagen waarop de voerman zit.
- Kitsen**. Missen, niet raken. **Schieet maor op, i kitst mîn toch!** (bij het knikkeren).
Kits! interj. tegenover: **raak!**
Kitsen beteekent ook: kapen, ritsen, boksen. Zie aldaar.
- Klaboutermenneken**. Kabouter. Vooral gezegd van een jongetje, dat klein van stuk is, liefst met de toevoeging van: **klein**.
- Kladde** (I). Verklw. **Kleddeken**. Zekere hoeveelheid van een weke stof. **Dikke kladden bötter laggen op zîn brood**. **Kladden** in de oogen, aan de achterzijde van een koe, enz. Ook: troep: 'n **Hële kladde jonges**.
- Kladde** (II). Waardeloos stuk papier. **Dôt mîn 'n kladde aover de bötter**.
- Kladden**. **Handen**. **Ak u in de kladden krige!**
 Verg. **Fikken, klauwen**, enz.
- Klamare**. **Ba, wat 'n vette klamare!** zegt men van vet, machtig vleesch of van te vet eten.
- Klassen**. **Clissen**. **Ziee hant an mekare as klassen**. Reeds bij W. v. Hillegersb.: classe, clesse — klis.
- Klaviren**. **Klauwen**, handen of vingers. **Blif daor met u klaviren ôf!**
 Mnl. clauwier, clavier — haak (Verdam).
- Kledderig**. **Kladderig**, morsig.
Kledderig wieer. 't Is **kledderig op straote**.
- Klédwagen**. Wagen met een wit kleed bedekt, huifwagen. De boeren uit den omtrek kwamen Vrijdags gewoonlijk met zulk een voertuig naar stad.
- Klêf**. **Van** —. Van houd'm, zuinig, niet scheutsch. **Ik bin van klêf, ik hólde meer van de hebbe dan van de gêf**.
- ***Klepdorüs**. Zaniker.
- Kleppe**. **Klap**, bv. van een brug. **De kleppe is op**; ook: **lòs**. Ook wel: **de klepbrügge**.
- Kleppe^rmansspül**. Werktuigen van weinig waarde, niet geschikt voor de diensten, die men er van eischt, slecht gerei. **In diee spöllegudswinkel is alles gu(d)koop, maor waj d'r koopt is kleppe^rmansspül**. In Kampen zegt men: **Ratelmanswark**.
- Klêerazi**. **Kleerage**, kleederen.
 't **Wöt manges tít, da'k de winterklêerazi is mot naozïeen**. Zie: **age**.
- Kletslüllen**. **Kletsen**. **Kletslülder**, kletsmeier.
- Kléver**. **Klaver**. De bekende bierbrouwerij te Deventer „de Kléver” had als fabrieksmerk een klaverblad.
- Kliën**. **Boekweitendoppen**, gebruikt tot opvulling of tot afsluiting van de koude (bv. om pompbuizen).
 Mnl. clien. Zie Tijdschr. III, p. 205.

Klik. Wanneer twee jongens een ruiling aangaan, wordt deze bezegeld doordien een van hen zegt: „Eerst gegeven, toen genomen, klik zei de bel, marsch naar de hel!” (Op z'n Holl. uitgespr.) Vervolgens trekt de spreker zich een haartje uit, spuugt er op en werpt het weg.

Klikken. Kliken. 't Is vandage klik = kendag. Daor stiet nog 'n klikke krüdmus in de kelder.

Klipklap. Oogenblik, nietigheid.

Iedere klipklap kümpe hier.

üm iedere klipklap kümpe hier.

Klipkouwe. Kooi om vogels te knippen.

Wie een duif van een ander ge = klipt had kon klippgeld eischen.

Klitse. Lichtekooi.

Ook Gron. Kil.: klitse — teve.

Kloft. Troep. 'n Kloft jonges, vó = gels, enz.

Klokhûs. Hart, long en lever. Ook: onderste beetje tabak in de pijp. Zie: krösken.

Klokke of **kluke.** Klokken. Ned. klok is in het Deventersch: klökke.

Klompemajoor, -meier. Man of jongen op klompen.

Klootvègen. Kletsullen, zaniken.

***Klootvèger.** Een zeurder.

Klöppenbarger. Grove, sajetten kousen werden vroeger genoemd: drⁱee = draods klöppenbarger kousen. Cloppenburg is een stadje in Oldenburg en heeft nog kousenfabrieken.

Klaorluder, bnw. (Pleonamse). Lou-ter, zuiver, onvermengd. Dat béld = jen is van klaorluder göld. Is dat nu grök? 't Is klaorluder brandewîn.

Klouster. Kwalster. Klousteren, kwalsteren.

Kluit, m. Troep, groote hoeveelheid.

'n Kluit jonges, 'n kluit geld.

De héle kluit is wegejaagd (alle jongens). De héle kluit is 'm ver = brand (de geheele inboedel enz. alles)

Ned. kluit in de bet. van: brok, stuk, luidt: klute, m.

'n Klute bötter, dég, klei, enz.

Klüngel, o. mv. -s. Kluwen.

Klüngeläole, v. Jenever met stroop.

Knak of **geknakt.** Geraakt, beleedigd.

Ziee ister arg knak (of: geknakt)

aover, dauwe haar nⁱet op de brüllefte heb evraagd.

Knappen. Klappen. Hⁱee kent 't knappen van de zweppe.

Knassebot, vklw. -bütjen. Kraakbeen.

Knaste^rt (I), m. mv. -s. Leugen. Nou das ook 'n knastert, dⁱee kui met de klompen an völen. 'n Ölde knastert. Een oud man (minachtend); ook in het algemeen een oud voorwerp.

***Knastert** (II). Als iets bijzonder meevalt, maar ook als iets heel anders, of slechter, uitvalt, dan verwacht werd, zegt men: Das andere tabak as knastert!

Knecht^jen. Een jongen hoorde ik meermalen met dit woord aanspreken.

Knibbelen. Kibbelen. Knibbelde = rije, kibbelarij, knibbelaar, =ster Zöte wèzen, ak üt bin, en nⁱet knibbelen, h^ör kinder!

***Knipert.** Hⁱee zit in de knipe^rt. Ook wel: Hⁱee knip 'm. Of: zit 'm te knipen, zit in de pipzak. Ook 'n zünege knipert.

Knipmütse. Kornetmuts.

Kniezen. Vitten. Wat zeggî, kan'k dat nⁱet spannen? (Zie dat woord.) Né, das kniezen!

Knökkel. Schot op de kneukels bij het knikkeren.

Knökkelenbos. D^ör 't — motten, beteekent: een zwaren, moeilijken tijd, een tijd van beproeving doorleven. Aj u brood onder 'n ander mot verdⁱeenen, dan moj n^ög wel is d^ör 't knökkelenbos.

Knôjen. Knoeien. Î mot u èten nⁱet d^ör mekare knôjen. Afl.: geknôj, knôjer. Sam.: knôjwark. Een verver wordt gescholden: var = ver, knôjer en bedarver!

- Knüchen.** Kuchen.
- Knüp.** Knoop in een touw of draad.
In, út de knüp maken. Als iemand een borrel in één teug leegdrinkt, zegt men schertsend: **Nu, daar zit ook gîn knüppen in!**
- Knûven.** Kluiven. **Wíee wil van middag 'n bütjen knûven?**
 Ook: handen, vingers: **Ak u in de knûven kríge!**
 Zie: **fikken, klauwen, klavîren.**
- Kobüs.** 'n Kobüs van 'n kíeerel, een dom, onverstandig mensch. 'n **Rare Kobüs**, een zonderling.
- Kochel,** m. Grootte kool in de stoof. = **Glória, Januári.**
- Köffiäole, -óte.** Koffieteut.
- Kaojen.** Kanen, uitgebraden stukjes vet. Ook N.-Br. O. V. V. I., p. 210.
- Kökelen.** Buitelen. **Aover de kóp kökelen.** Dit ging vaak gepaard met den uitroep: **Kopkökelee! Aover de beddeplankee!** Ook: vallen. **Daor was ik haost ekökeld. Pas op, dat díee blömpot níeet út 't raam kökelt.**
- Kökkerellen.** Koken, braden. **Díee mensen höld arg van smüllen; zíee bint altid an 't kökkerellen.**
- Kökkíje,** m. mv. -n. Kokinje, babbelaar. In mijn jeugd werd in de omstreken van Deventer zeker grof tarwebrood ook zoo genoemd.
- Kölbeitel** voor: **koudbeitel.** Een beitel, waarmee men koud ijzer hakt.
- Kölden,** m. Pruiim (tabak).
Wij is anstèken, Mannes?
Dank u ik zal maor 'n kölden nemmen.
- Kölléra.** Cholera.
- Kaom,** m. -sel, o. Schimmel op ingemaakt goed. **Ik mag mîn augörkjjes wel is verfrissen, d'r zit 'n dikke kaom op.**
 Het beantwoordt aan het Eng: **coom** — roet, aanslag.
- Kompabel,** bnw. Bekwaam, in staat tot. **Híee is hél kompabel. Vôr dat wark bink nog níeet kompabel.**
- Kön,** bnw. Moedig, driest. **Míneken**
- is níeet kön genug üm zelf naor den domeníeer te gaon; zíee is te blö.**
- Kóninksrad.** Volksetym. voor: conisch rad.
- Konkel,** m. Koffiepot; ook: **koffi=konkel.** Oudtijds beteekende **kon=kel** — spinrokken.
- Konkelen.** Ruilhandel drijven onder kinderen.
Konkelspül, gekonkel, konkel=deríje, bekonkelen.
 (Zie Van Dale op: konkelarij en bekonkelen.)
 Het ww. bet. eig.: spinnen. Onder het spinnen werd nog al eens een kopje koffie gezet en gebabbeld.
- Köntjen,** o. Bigge.
- Kontrein.** Streek. 'n **Mooie kontrein.** Zoo íts vindí in disse kontrein **níeet.**
- Kop.** Iemand met een groot hoofd scheldt men: **Kóp van Jena! Kóp van 't jak!**
- Käoperen Maondag.** Koppermaandag.
- Kaore.** Kar. **Aj maor nao groot=môder mögt, dan is u gîn kaore an 't gat ebonden,** d.i. dan ben je gauw weg. **Onze bürvrouwe hef de kaore ümewipt,** d.i. heeft een miskraam gehouden.
- Käoter.** Keuterboer, boer die één paard houdt.
- Kóreens.** Korrels (vooral van graan), pitten (van ooft).
- Körke,** m. Kurk. **Vrouwe, hei nõg wat onder de körke?** (in de flesch).
- Kòrt,** o. Stroohaksel als paardenvoer. Zie bij: **Heksel.**
- *Körtenhörst.** Ook wel: **Körtens=hörst is ook dood.** Oud nieuws! Eng.: **Queen Ann is dead!**
- Kòrt, = maken, = krígen.** Wisselen, gewisseld krijgen. **Ik kan díee riks=daalder maor níeet kòrt kriegen; könníjem mîn altemets ook kòrt maken?**
- *Kort krígen.** Ook wel: **klein krígen.**
- Kòrtens.** Onlangs. Ook Gron.

Kösteren. Lichten arbeid verrichten.

Grootvader lõp den helen dag maor zoo wat te kösteren; hⁱee is altit an 't kösteren.

Ook: kalm en stil voortleven.

Dⁱee olde mensen köstert maor zoo wat hen.

Ook zal een moeder van haar kind zeggen: **'t Lõp den helen dag zon betjen ùm mìn hen te kösteren**, d.i. het speelt of loopt altijd in mijn nabijheid.

Köttels. Kleine kinderen, keutels.

Wat bij tòch 'n kleine köttel! Op de spòlschòle gaot allemaole kleine köttels. Zoo, zittⁱ nòg bi de köttels? (in de laagste klasse). Schertsend: Köttelschòle — be- waarschool.

Kouse. Kous. Tot 'n trage zegt men:

Loop toch wat an, î loopt net òj twⁱee hⁱeenen in ⁱee kouse heb.

Kousevòten. Op de kousevòten loopen, op de kousen loopen.

Kousevòter. Drijftol zonder spijker; onhoorbare veest.

Kraanknecht. Kraanknecht. Nog in mijn jeugd in gebruik. Oudtijds werden de dienaren der stad, als: boden, politiedienaren, enz., kinderen der stad genoemd.

Krafte. Karaf.

Krallen, verklw. **krellekes.** Korallen; ook: vruchten van de aardappelplant.

Kranewagen. Plomp, zwaar, twee- wielig voertuig om vaten te vervoeren.

Kranewaken. Slecht slapen en daar- door gedurig in beweging zijn. **Ik heb den helen nacht liggen kra = newaken van de tampine.**

***Krange.** Ook wel: **kreng.** Verkeerd. **De krange kante. Hⁱee had zìn jas krange anetròkken**, d.i. het binnenste buiten.

Krap, bnw. en bw. Schraal, eventjes.

Dⁱee mensen hebt 't tégens = woordig heel krap. Dat stük bötter is maor krap vijf pond. Verg. Schrao. Ook Gron.

Krappe. Wervel aan een deur, klamp aan een kerkboek.

Zie ook: **äolikrappe.**

Dr. en Gron. in beide bet.

Krasgat, o. Split in een japon.

Krèje. Kraai; tegenw. meestal: **kraaie.**

Krèkelink. Krakeling. Met Palm- paschen loopen de kinderen rond met een opgetooide krakeling, in den vorm van een rad, zingende:

Pallem, Pallempaosen!

Eikurei! Eikurei!

Dan houwe (hebben we) nòg ⁱee Zündag,

Dan houwe 'n ei.

Leen ei dat is gìn ei,

Maor twⁱee ei, dat is 'n Pal- lempaosei.

Krèmer. Kramer, naast: **kraome,** kraam.

Krenselig, bnw. Kribbig. **Mitjen is zoo krenselig; 'k gelöve stellig, dat ze wat onder de leden hef.**

Krets. Dit woord, dat in Holland en Gron. **schurft** beteekent, werd in Deventer gebruikt in de onbepaalde beteekenis van: ongemak door de kou van het water veroorzaakt. Als het water een lage temperatuur had en een jongen, op land, vroeg aan een zwemmer: „Hoe is 't water?” dan placht de laatste te antwoorden: **'t Is ùm de krets te krigen.** Wel kent men in Dev. het woord **water = schòrft**, maar dit is een huiduitslag, dien men krijgt van *te veel* in het water liggen, niet van de *kou*.

Kribbekatten. Een meisjesspel. Twee meisjes houden elkaar met krom- gebogen vingertoppen vast, hellen zoo ver mogelijk achterover en draaien dan snel rond.

Kriegeltjen. Krijgertje, een jongens- spel.

Krikke, m. mv. =n. Soort van kleine, zwarte kers. Ook: een meisje dat klein van stuk is. **Wat blif Mineken tòch 'n kleine krikke; daor zit niks gìn schöt in.**

In de laatste bet. ook Gron.

Krimmellatin. Een eigenaardig taaltje, dat de jongens er op na houden. Bv.: **Gadi, adi, madit?** Ga je mee? Verschillende dergelijke taaltjes waren vroeger in gebruik.

Krinten. Krenten.

Ook: Gron. en N.-Br. O.V. I, p. 211.

Krispel of **krispintjen.** Rommel. **Ma's! met u hele krispel. Zie heb 'm met z'n hele krispel op straote ezet.** Ook wel: **Krispiltjen. Zie borden haor hele krispiltjen op.** Arme vrouw, die nieuw ondergoed had gekregen en bewijzen wilde, dat ze het ook droeg.

Krissebèzen. Kruisbessen.

Krökkel, znw. Sukkelaar of gesukkel; ook bnw. **Zie bint arg an de krökkel of an 't krökkelen. Krökkele wagens loopt op z'n lanksten.**

Ook: **krakende wagens.**

Krökkelen. Sukkelen. **Gekrökkel** — gesukkel.

Krökkelig. Sukkelend. **Die man is al lange krökkelig (of krökkel) ewest.**

Kröte (ö bijna als: äo). Achterste. Van een boer met een holle kies, die al te letterlijk het bevel van den dokter opvolgde, die hem zeide, dat hij wat peper in het gat moest stoppen, vertelt men, dat hij later placht te zeggen: **Tampine is gin pine, maor peper in de kröote, das pine.**

Kröze. Klokhuis van een appel of peer. Vklw. **krösken**, d.i. hart, long en lever van een rund of varken. Ook: het onderste beetje tabak in een pijp. **Wij (wil je) is stöppen. Danku, ik hebter nog 'n krösken in.** Zie ook: **klokhüs.**

Krüderig. Netjes. **Wat züt Naatjen der van dage krüderig üt** (om door een ringetje te halen).

Ook Stadfr. O. V. II, p. 178.

Krüdhöf. Een boerenbloementuin. Ook in Gron. Ommel. Bij Molema vinden we er echter voor: keuken- en bloementuin.

Krüdököke. Lange Deventer koek met snippers.

Krüdumus, v. Soort van middageten, waarvan de bestanddeelen zijn: karnemelk, gort, rozijnen, spek, ham of worst, kervel, bieslook, zuring en „brune bieerend”. (Zie op dat woord.)

Molema geeft: kruidmou — soep van fijngehakte boerenkool (mous). Ook in de Meijerij kent men het woord.

Krükke. Kruk en kruik in alle bet.

Krus. Ferm, flink, netjes. **Zie liepen wat krus langes de weg. Wat zache d'r krus üt met z'n nje peksken.** Zie: **krüderig.**

Krüstemkrastem. Kriskras. **Wi liepen krüstemkrastem dö'r 't bos; wî waren stomp ver'dwaald.**

Kuieren. Wandelen. **Kuier** — wandeling. 'n **Héle kuier** — een lange wandeling.

***Kuierlatten.** Beenen. **Hiee gebrükt de kuierlatten.** Ook wel: **Hiee gieet met de billewagen.** Hij gaat loopen, inplaats van rijden.

Kuis. Knikker. Over **kuizen** en **schieeten** (knikkeren) zie mijn feuilleton in de Dev. Cour. van 13 en 20 Juli 1894.

Kûken, o. Kuiken. Minachtend voor jongen of meisje. **Hek van mîn leven! Zon kûken van 'n jonge lüp al met 'n meid an den arm. 'n Kûken van 'n dieerne.**

Ook: lomperd, ezel, dwaas. **Wat bij töch 'n dom (lomp) kûken; wat hei dat wieer kûkenachtig edaon!**

Zie hef gin kind of kûken — kind noch kraai.

Kûlen. Een rond voorwerp over den grond rollen. Als men een kind iets toekûlt roept men: **kûló!**

Küllen. Foppen. **Jan kûlt Piet en Piet kûlt Jan,** d.i. ze foppen elkaar.

Kûltjenknik. Kuiltjeknik. Een meisjesspel met kralen. Jongens doen het soms met knickers.

Küntjesdag. 't Is van dage —, zegt een jongen tot een ander, terwijl hij hem onverwachts met de knie tegen den achterste stoot.

Kûpedöken. Lievenheersbeestje.

Kûpen, o. Kuip.

Kûren. Kirren.

Kûrhûs. Een wachttoren, later als koffiehuis ingericht, aan het eind van de Bergweide (Teuge). Vroeger was er een wacht op geplaatst ter bescherming der weide. **Kûren** bet. oudt. kijken. Ook elders vinden we **kûrhûsen** vermeld. Op de Stadsweide (Marsch) heeft er ook een gestaan.

Kusjee. Bed. Nao de kusjee gaon, d.i. naar Betje de Veer, in de Lakenstraat.

Kuskus. Mengsel, dooreengeknoeid eten. Was dat nu vör 'n rare kuskus? zal men zeggen van een gerecht, dat men niet kent, en dat er niet appetijtelijk uitziet.

Gron.: koeskas.

Küs-min-'t gat. 'n Rare küs=min 't gat, een rare snaak.

Kü(n)tjenblik. Met een steentje over het waterscheren; elders noemt men dit spelletje: schijnselen, pleien, keilen, butteren. Eng.: to play ar ducks and drakes.

In Zutphen zegt men: küntjenflik.

In het O.-Fr. heet het: botter un brodsmiten. In den Harz: Wasserjungfern werfen. In Gron.: slisteren.

Kutselo, m. mv. -s. Een werptuig van tot een ring ineengedraaide twijg-schil, met uithangend einde. Hierna wordt de kutselo na eenige verticale slingeren in de hoogte geworpen.

Of het woord in verband staat met Middelnederd. Kuseln — im Wirbel drehen, durf ik niet beslissen.

Kûze, m. en v. Lompe, domme, ongemaniëerde jongen (of meisje).

Kûzemichel. Hetzelfde als: kûze.

Kwaken. Zeuren. Wat liggî tòch met dat kind te kwaken! Afl.: ver=kwaken, verwennen.

Kwakerije. Gekheid, verbeelding, veinzerij. Nê, tō zeg nu is ¹leerlek, waj meent; nu gîn kwakerije langer. H¹ee is n¹eeet z¹ieek; 't is allemaole maor kwakerije.

Kwaksen, tr. en intr. Vellen, smakken. Aj nu n¹eeet ûtscheit, dan zakter u ¹eeene gēven daj der neer kwakst!

Kwalî, v. Zeurkous, klets-kous.

Kwap, m. Slag, klap, oorveeg.

Kwastelórüm. Kwasterige man.

Gron.: kwasteldorem.

Kwekku, v. Kweekgras; zeker onkruid.

Kwenne. Hermaphrodit; van menschen en dieren gezegd.

Mnl. quene — oude vrouw. Eng.: quean, strumpet.

Kwaod, bnw. Kwaad, slecht.

Kwaoje geest. Rekening, beer.

L

Labbekak. Lafbek, lafbekkerij, larie, geklets.

Uit: labben — dom praten, en den stam van: kakelen.

Labendig, tusschenw. en bijw. v. graad. Wel labendig! Wel verdraaid! Labendig zwaor; d¹iee jonge kan zoo labendig èten, l¹ieegen, enz. *Ook: gaarne. 't Is u labendig egünd. Ook: zeer. Wi hadden labendig vól plezîr.

Laf. Van het weer: zoel, loom. Van het eten: flauw. Zie ook: lak.

Lak. Dwaasheid, gekheid. Nê, das maor lak! In de omstreken: flauw, bv. 't Èten is te zòlt of te lak.

Daor is gîn lak of smaak an! Zie ook: laf.

Lammenaa^rdig. Lam, vervelend, onaangenaam. 'n Lammenaa^rdige k¹ieerel. 'k Bin zoolammenaa^rdig.

Lampt¹eeeren. Lantaarn. Nog in het begin der 19e eeuw werden te Dev. instructies gemaakt voor de „Stads-Lamptaren-aanstekers”.

Langen. Geven, reiken. Tō, lankt mîn dat; lankt mîn dat is èven

- an.** In de stad is dit woord nagenoeg verouderd.
Ook: Gron., Maastr. en bij Kil.
- Lange^rder.** Dubbele comparatief, evenals: **bète^rder**, **slimme^rder**, **gróte^rder**, **mooie^rder**, enz.
- Langes**, bw. en voorz. Langs. Langes de kante lópen. Trap n^let in de plassen, maor loopter langes.
- Lankverrekt.** Languit, languitgerekt.
Van de hette ware wí zoo lui, dawe lankverrekt op 't gròs gin = gen liggen.
- Lanter.** Landheer, huisbaas.
- Latigheid.** In de — = laat. Waor = ümme kom î altîd in de latig = heid; 't is haost naorbedde = gaonstîd.
- Latte.** Lat. Hiee hef alles an de latte emaaht, d.i. opgemaakt, er door gebracht.
- Lége.** Laag. 'n Lé^g hûs; dat hûs is lége.
Ned. leeg = ledig is in het Dev. läog.
- Lekke^rtjen.** Î bint 'n lekke^rtjen, bet.: je bent 'n lieverd: je wilt er wel aan.
Dⁱee meid is 'n lekke^rtjen — er is een steekje aan los.
- Lenge**, m. Een touw om vaten, balen, enz., in op te hijschen.
- Lenge**, v. Soort van bederf in het roggebroom, waardoor bij het breken de deelen met draden aan elkaar blijven hangen.
- Lente.** 'n Lange lente. Een lange slamier, lijs.
- Lessend** of **laast**, bw. Onlangs. Ook Gr., Dr. en Geld.
- Lichtvⁱerdig**, bnw. Licht (niet zwaar), handig. Wat hei daor 'n lichtvⁱerdig krûwagentjen, bil = tjen.
- Lieerenlappe.** Zeemlap. Zoo taoi as 'n lieerenlappe.
- Lieeste**, m. Lies en leest (van 'n schoenmaker). Ik zal van middag mîn bûksken is op de lieeste slaon — ik zal eens goed eten. 'n Sték in de lieeste.
- Lif.** Van een kind, dat de endeldarm uit het lijf is geschoten, zegt men: 't Lif is 'm üt of hiee hef 't lif üt.
- Lik.** Gelijk, recht, vlak, quitte.
'n Like planke. Dⁱee weg gⁱheet er lik op an. Zizoo, nu bⁱwie lik of likes. Aj 'n groot hûsholden heb, is 't v^or 'n arbeidsmense 'n tur üm alles lik en recht te h^olden, om niet in schulden te raken. Is de klökke lik?
- Likdoorn.** Likdoorn. Ook Gron.
- Likstè** of **likstè.** Litteeken.
- Limgeddeken.** Lijmstangetje.
Limb. Liemgeerd O. V. II, p. 223.
Gron.: liemgarde.
- Lîne** of **liende.** Lijn (touw), toom.
Peerdeline.
W.-Vl.: liende — dun touw.
- *Lippe.** Hⁱee h^old 'm an de lippe.
Hij drinkt nog al.
- Lippen.** Schreien. Zie: grînen.
- Lîro!** Een spel, waarbij twee partijen jongens, met hoepels of op schaatsen, onder het roepen van dit woord (de tegenpartij antwoordt soms: k^ao = perdraod!) tegen elkaar inrennen.
- Löfken.** Loovertje. Zoo dünne as 'n löfken.
- Läog.** Ledig. In de omstreken hoort men: l^èg (de è gerekt).
- Lögenbanke.** Beschutte bank aan de Welle (IJsselkade), waar ouden van dagen en sjouwerlui plegen te zitten.
- Lökke.** Een meisje, dat al te groot is voor haar leeftijd. Ook: lükse.
- Lommerd h^olden**, was een aardigheid, die aan de zwemplaats werd uitgehaald. Onder het roepen van **lommerd!** werden de kleeren van de jongens, die te water waren, door elkander gegooïd.
- Loodlappe.** Een slecht mes.
- Looien.** Plakken, blijven praten, boomen. In Dev. bestaat (?) een kegelclub: „Komt En Gooit En Looit” (K.E.G.E.L.).
- Look**, m. als voorwn., v. als stofn. Uien.
- Looperije.** Diarree. Hⁱee is an de löperije.

Loopschûte, v. Een meisje dat veel bij de straat loopt. Uithuizige vrouw.
***Löpekesve^rstöppeken**. Verstopper-tjesspel.

Lös, o. Lisch.

Lös, bnw. en bw. Los, open. **Zet het raam en de döre lös. Dôt u bök lös. Í motter vör zörge as daj 'n lös lif hölt.** Samenst. zijn: lös = **dôn, =laoten, =staon, =gooien, =hòlden, =krigen**, enz.

Löte. Schik, jool, lol. **Lötig** — prettig.

Ook: W.-VI.; N.-Br. leut; Limb.

luit. O. V. I, p. 213, II, p. 223.

Löven. Gelooven. **Dat lövik wel** (in de stad verouderd).

Lóver^hütte. Loofhut.

Lüchten. Bijlichten. **Wij mîn is èven lüchten? Ik zal u èven üt = lüchten** (met het licht uitlaten).

Luder. Gemeene vent, valschaard.

Mnl. loeder: aanlokker, verleider (Oudemans).

Lûkes. Leuk. O, **hⁱee kan zich zoo lûkes hòlden!**

Lükse. Zie **Lökke**.

Lülleman. Kletsmaajor. Ook: pijp-gast bij de brandspuit. Als de pijp-gast bij het probeeren der spuit de jongens niet met den straal bereiken kon, was het algemeen geroep: **Lülleman kan nⁱet!**

Lûre. Luier (van wol). De witte, linnen luiers heeten **kindsdôken** of **pis = dôken**. Zie dat woord.

Lurman. Friesche kaas. Schertsend noemt men met woordspeling deze kaas: **Lurman kik aover de on = derdöre** (alsof hij loert).

Lûsteren. Influisteren. **Kom is hier, dan zak u is wat lûsteren.**

Lûsteren. Luisteren. Als het weer niet weet, wat het doen zal, zegt men: **'t Stⁱet te lûsteren**. Vooral hoort men dit zeggen, wanneer de thermometer op de hoogte van 't vriespunt staat en men zoowel vorst als dooi kan verwachten.

Lütters (tegenwoordig ook al op z'n Holl. uitgesproken). Luthersch. **Bij**

lütters? vraagt men een meisje, wie de rok onder de japon vandaan komt. (Naar de dracht der Augustijner monniken.)

Lûzebasten. Van een koopman, wiens handelsartikel men niet kent of wiens handel weinig beteekent, zegt men schertsend: **Hⁱee is koopman in hazevellen en lûzebasten.**

M

Maken, bemaken. Vermaken bij testamentaire beschikking.

Malengeren. Slenteren, dralen, talmen. **Luiwammes, dⁱeej bint, î dôt niks as langes de straote malengeren!**

Man. Vele liefkoozingsnamen worden gevormd door achtervoeging van: **man**, bv.: **Janman, Derkman, Sineman, Wimman, Betman** (Bertha), **Jóman**, enz. Zelfs hoort men: **vaderman** en **móderman**. Zelfs van dieren: **pusseman, kie = seman** (kalf), **Garrítman** (kraai), **sikkeman**, enz.

Manges, bw. Langzamerhand, onder-tusschen, nu en dan, soms.

't Wòt tid, laowe manges gaon. Ik komme dadelek binnen; schep 't èten maor manges op. Mize = rabel lig de bul d'r manges aoverhoop. Vör 'n reize nao Amsterdam, daor had grootvader manges 'n hèle wèke vör nödig.

Margen, m. Morgen. Ook als landmaat is in dit woord Ned. o = a.

Markaole, Meerkol. Oneig. in verbinding met: **schèle**, is het een scheldnaam voor een scheelziende.

Ma^rse. Mars. **Zⁱee löp eeuwig en altid met een dikke ma^rse.** (is altijd in verwachting. Plat.)

Ma^telaa^rsbrügge. Zoo werd inder-tijd de tegenwoordige Pothoofsbrug genoemd, omdat ze in den eersten tijd na haar voltooiing gedurig herstel of verbetering behoefde.

Ma^ttelen. **Dⁱee menschen hebt**

- vòlle te ma^rtelen**, d.i. ze moeten hard werken om er te komen, of ze hebben veel tegenspoed, veel met **zⁱeechten en zⁱchten** te kampen.
- Mat**. In de uitdr.: **Ik heb er mat an**, d.i. het kan me niet schelen. Een r wordt in dit woord niet gehoord. Van Lat. merda-stront, kak.
- Medalli**, m. Medaille.
- Meerderwechens**. Op meer, op verschillende plaatsen. **Dèventer kòke kui meerderwechens krigen in de stad**. Zie: **Vòlderwechens**. Gron. meerderwegens.
- Meiboom**. Pannebier. **De meiboom vertⁱeeren**, pannebier houden.
- Meiwòrm**, m. mv. -s. Meikever. De kinderen binden ze gewoonlijk een draadje aan den poot en laten ze dan vliegen. Voordat ze opvliegen staan ze gewoonlijk eerst een poosje hijgend stil; dan zegt men: **hⁱee telt zⁱn geld**; een bewijs, dat hij spoedig de vleugels zal ontplooien. De meikevers worden verdeeld in drie soorten: **àolislagersmennekes, -wifkes, müldersmennekes, -wifkes**, en koningen en koninginnen met rood kopschild. Die met de breedste waaiers aan de voelhorens zijn mannetjes.
- Meizòmken**, o. Meizoentje, madeliefje.
- Mèken**. Meisje.
- Mèkes**. Meisjes. Zie: **Jan**.
- Melgert en kùtert**. Hom en kuit; ook wel: **kùt**. **Ik mot d'r kùt of hom van hebben**. In een oud liedje hoorde men: **Kùt van melge^rt lüs mi^een ni^eet**. (Bedoeld zal zijn: **Kùt en melgert**.)
- Melk**. De — optrekken, zijn woord terugnemen, zijn belofte niet vervullen. **Gisteren hatte nòg plan mìn hūs te koopen; maor hⁱee hef de melk opetròkken**. **Ik heb i^eenmaol eschrèven dak komme, en nu wik de melk ni^eet op=trekken**.
- Melkrik**, o. Rek, waarop de boeren hun melkgereedschap drogen.
- Memme** of **Memmetrütte**, m. Speen van een koe, waarmee de jongens spelen. Na het gaatje dichtgebrand te hebben, blaast men ze op. Vervolgens drukt men ze samen, waardoor een verdacht geluid wordt gehoord.
- Mengel**. Een vochtmaat voor melk.
- Mennigsten**, menigste (datum). **Wat vòr mennigsten of den humen=nigsten h^ewe vandage?**
Kil. hoe-menigste.
- Menschenschiw**. Menschenschuw.
- Menùtjen**. Om kinderen bij het nagelknippen zoet te houden, werd het volgende rijmpje opgezegd:
I^een menùtjen (eerste knipje).
Papesnùtjen (tweede knipje).
O-f, òf. (derde knipje).
In drie knipjes was het nageltje er af.
- Mépennink**, m. mv. -s. Goospenning **mé**, mede — loon, huur. Mnl. miete. Hgd. Miethe.
- Mesister**. Manchester; een soort fluweelachtige stof, vooral door de boeren gebruikt voor broeken.
- Méstpa^rt**. Meestal. **As de búrman kùmp praoten, dan bliffe mést=pa^rt den h^elen aovend**. **Mést=pa^rt alle dagen bakt môder pannekòke**.
- Met**, bw. wordt vaak gebruikt voor **mé**, bv.: **Gaoj met, d^òj met, metgaon, metd^òn**.
- Méter**. In de bet. Ned. el uitgesproken als in het Ned. Dezelfde uitspraak hoort men ook in moderne of technische woorden als: **gasméter, barométer**. Daarentegen zegt men: **kalkmèter, zaodmèter, land=mèter**, enz.
- Métòkken**. Meelokken, meetroonen.
- Middel**, bijw. Midden. **Bⁱt dⁱee appel maor middel d^òr**. **Ik bin al middel in 't b^òk**. **Hⁱee spronk middel van de brügge òf**. Zie: **Ende**.
- Middelste**. **Dⁱee vent is ni^eet be=gi^eerig, maor hⁱee hef graag 't**

- middelste met de beide enden.
- Mⁱeeere.** Merrie. Nachmⁱeeere. Nachtm^errie.
- Miege.** Urine. Afl.: miegen. Sam.: miegepòt. Kil.: mieghe — urine. Ook Mnl.
- Minne.** Wijfjesduif. Zie Aore.
- Minnezⁱeeeren.** Sparen, ménager. G^ef de varkens maor m^el en minnezⁱeeert de ⁱeerappels. Í mot ùm van u maagpⁱne òf te kommen, u 'n betjen minnezⁱeren met èten, d.i. voorzichtig zijn met eten, niet te veel eten.
- Minnigheid.** Kleinigheid. Ik mot nòg viftin gùlden betalen; 't is gⁱn minnigheid.
- Mír.** Onz. Ergens 't mír an hebben, wil zeggen: ergens een hekel aan hebben. Ook aan personen kan men 't mír hebben. Verg. grens.
- Mírakel.** Een scheldwoord. 'n Lui, lélek, ondögend mírakel. Misschins hoort men dikwijls in plaats van: misschien. Verg. elks, eigens, èvenwels, zékers, enz.
- Modderschûte.** Baggermachine.
- Moggelen.** Peuteren, knoeien. Lik tòch nⁱeeet zó in 't vùr te moggelen. Ook: mooren.
- Môilek.** Moeilijk, bedroefd. 't Kind tròk 'n môilek lipken. Azzí grínt dan wòddik ook môilek. Ik zal mⁱn d'r nⁱeeet môilek aover maken, d.i. ik zal het me niet aantrekken, er me niet over bedroeven, er niet om schreien.
- Môje.** Moei, tante. De eigennaam gaat vooraf, evenals bij oome: Namôje, Garretjenmôje, Dínemôje, enz.
- Mok,** m. zoen, smok. Hiervan: mokken, mukkelen.
- *Mokkel, -tje. Meisje. Hⁱee had 'n mokkel bⁱ zich. Hij was met een meisje uit. Ook zoen(tje). G^ef mⁱn is 'n mukkeltjen.
- Mòlder,** m. Kleerbak. In sommige streken van Geld. is mòlder = mud of zak.
- *Mòlle. Molen.
- Mòllen.** Met een molen bewerken. Sniboonen mòllen. Dat zaod is emòld, bet.: is met de kafmolen bewerkt. „Fijn maken” is malen.
- Mòllenpⁱeed.** Molenpaard. Van een groote vrouw zegt men: Wat 'n mòllenpⁱeed!
- Mòllenvlögel,** m. Molenwiek.
- Mòr.** Moerkonijn. De rammelaar heet: remmel.
- Môren.** Roeren, peuteren. Schei tòch ùt met dat mooren in de sloot, in de tanden. Afl. gemoor. Verg. moggelen.
- Mòrg,** v. Merg. Mòrgpⁱpe. Soms mòrf.
- Mòste^rdjonge.** Een jongen, die vroeger achter op het rijtuig stond en als palfrenier dienst deed. Eng. oudtijds tiger.
- Mot.** Molm. Tòrfmot.
- Mothòl.** Geheime bergplaats. De appels ùt de kelder bint op, maor môder hef vaste nòg wel 'n mothòl.
- Mäotjen.** Bij het glijden op een sullebaan, zet de eerste glijder de anderen aan 'n mäotjen, d.i. hij daagt de anderen uit even ver te komen.
- Motte** met Könen. Zeug met biggen. Ook wordt zoo genoemd een booromslag, waarin verschillende boren kunnen gezet worden. Woordsp. met motten — moeten: Motten bint varkens.
- Müffen.** Euph. voor stinken.
- Muite** of Mòjte. Moeite.
- *Muizen. Aardappels op het bord fijn maken.
- Mukepooten.** X-beenen.
- Mülder.** Molenaar.
- Muken.** Knoeien, slecht werk maken. Wat liggⁱ daor te muken in donkeren?
- Mümmelen.** Eten als een tandelooze. Ook voor: eten, vooral van kinderen. Een moeder zal tot haar kinderen zeggen: Och, wat bⁱn ìlù lekker an 't mümmelen. De stam:

mumm, is een klanknaboetsing voor: met gesloten mond praten en kauwen (Franck). **Mümmelen** as 'n ke = nientjen, maor slokken as'n kô.

Mnl. mummelen, mommelen.

Mündig. Meerderjarig.

Mündjenvol. Mondjevol, borreltje.

Hei trek in 'n mündjenvol?

Münne, m. Zeelt.

Mûsken. Dit woord voor: groente, moes, hoorde ik in de uitdr.: **Vleis = ken wat, en mûsken zat**, d.i. jullie krijgt zooveel vleesch als je gegeven wordt, en van het andere zooveel als je lust.

Mûzik. onz., evenals **fabrik**. Wi gaot straks nao 't mûzik. (Concert in de open lucht).

N

Nachens. 's = = des nachts. Verg. **dagens**.

Ook hoort men: **van nach, in de vörnach, in de naonach**.

In woorden op **cht** wordt de **t** in de uitspraak meestal niet gehoord: **nach, ambach, wach, lüch, boch, krach, pach, plich, lich, voch, kôch, gerech, züch, jach, hech, brach, knech, gedrôch**, enz.

Nacht of **nach**. De uitdrukking: 't **Is nach (glad nach) met 'm**, beteekent: 't is narigheid met hem, hij verkeert in een ellendigen toestand.

Nakend. Naakt. Ook oneig. 't **Is daor 'n nakende bul** — schraalhans is er keukenmeester.

Nakendieersken. Een naakt kindje. Ook: sneeuwkllokje.

Né, bijw. Neen. Wanneer iemand in een winkel vraagt naar een artikel, dat niet voorhanden is, moet men **né ve^rkoopen. Ik mot nödig bötter bestellen, 'k heb al vijf pond né ve^rkôch**.

Nègelhòlt, o. Rookvleesch, stuk rookvleesch. **Ik heb nòg twⁱee nègel = hòlten in de wimme hangen**.

Nègene. Onder de — of baoven de

twalf gooit men voor een cent met drie dobbelsteenen om een stuk koek. Gooit men, wat men geraden heeft, dan wordt men eigenaar van de koek.

Négenwèkers. Een soort van aardappelen, die in de omstreken van Dev. het meest verbouwd werden. Andere daar algemeen bekende soorten zijn: **mûskes, roodkintjes, kâolseballen, amerikaanders en engelsen**.

Netten. Neten, luizeneieren.

Nî. Nieuw. **De Nîstraote** — de Nieuwstraat. **De nîje bôrgemeister** (nu, =meester).

Benîjen — benieuwen. **Ve^rnîjen** — vernieuwen.

Nî dôn. Benieuwen. 't **Zal mîn gîn nî dôn**, as 't **margen rêgent**. 't **Zal mîn is nî dôn ôf 't margen rêgent**.

Nîfelen. Euph. voor: **stêlen. Weg = nîfelen, ôfnîfelen**, weggapen, afkapen.

Nikkelen. Nekken, ombrengen, dooden (van menschen en dieren gezegd).

Nikken. Knikken. **Nikt maor van jao! Nikt u oome maor gendag!**

Nikkôppen. Met het hoofd van ja! knikken. Verg. **schüddekôppen**.

Nîmelk, bnw. Nieuwmelkt. **De kô is nîmelk. 'n Nîmelke kô**. Tot iemand, die verkouden in het hoofd is, zegt men: **U nôze is nîmelk**.

Nînäodjen. Nieuwkneepje. Een kneepje dat men iemand geeft, die een nieuwe japon, jas of mantel aan heeft.

Nipken. Tipje, kantje, randje. 'n **Brûd op 't nipken** is zij, die binnenkort aanteekent.

Nîren. 'et **vôr de — hebben** — Het beet hebben, ziek zijn. **Hⁱee hef 't lélek vôr de nîren** — hij is ernstig ziek.

Nîsent. Van **nîsent** — op nieuw.

Den was mis; schⁱect (knikker) **nog maor 's van nîsent**.

Nîts, bnw. en bijw. Driftig, opvliegend, plotseling. 'n **Nîtse kⁱeerel. Îmand nîts anpakken**.

Nivers. Nergens. Het woord is verdrongen door: **Nargens**.

Nao, voorz. **Naar** kent het Dev. niet. **Wi gaot nao bedde, nao hûs**.

Naodzak, m. Zak, tuk. **Stèk u centen maor in de naodzak**. Het woord is eigenlijk: **aossak = aaszak** — etenszak, met proth. n.

Nögen. Noodigen, aansporen tot eten of drinken (vooral nadat men reeds bedankt heeft). **Laot u nieet nögen, tast maor tô. Kom nu nög 'n nögeköpken, nögeglèsken** (laatste glaasje).

Näolen. Pruilen, zaniken, pruttelen, stieperen. (Zie aldaar.)

Ook Limb. O. V. II, p. 224.

Bij Hooft: dralen, talmen. Zie: De Vries' Warenar, p. 216.

Nöttelig, bnw. Dwingerig, lichtgeraakt schreierig, vooral van kinderen gezegd. (In het bijzonder, als ze onwel zijn, vertoonen ze deze eigenschap.)

Nüchterenb(l)è. Nuchterkalfsvleesch.

Ook: een knaap (of meisje), die nog niet voor volwassen kan doorgaan.

Nüren. Drachtig zijn; het tegengestelde van: gust zijn. **Onze vale nürt, is nürend**.

Gron. **uren** — in hoogst zwangeren toestand verkeeren (van koeien).

Nüsselen. Alleen in uitdrukkingen als:

Loop î en nüsselen! Loop heen!

Hîee kan hen nüsselen loopen! Hij kan rond loopen, naar de weerga loopen.

Van Dale geeft als bet.: talmen, dralen, beuzelen, beuzelarijen verichten.

Franck zegt, dat het bij **neus** kan behooren.

De Bo geeft dan ook: **neuzelen** — neutelen, nüsselen, prutsen, zich met kleinigheden bezig houden. Fr.: chipoter.

Nuvedan. Nu voortaan, van nu af.

O

(Voor woorden met Ned. **Oe** beginnende, zie bij **U**.)

òf wordt beide als vgw. en bijw. gebruikt.

Een jongen die zijn pink had verloren heette **Pinkof**.

Jan òf Piet. Mîn wark is òf. Ook W.-VI.

òfblöten. De bemeste bovenlaag van den grond met een platte schop afsteken en in de voor werpen. Eig. bloot leggen.

òfgedeksels, bijw. v. gr. Zeer, bijzonder. Andere bijwoorden van deze soort zijn: **òfgewieerligs, òfgedreid, òfgemîters, òfgestamppt òfgedûvekaters, òfgedriedûvekaters**, enz. Zie de opmerking bij: **afgestamppt**.

òfgaon. De school verlaten. **Meester, mak üm elf ûr òfgaon?** Het woord wordt ook gebruikt in de meer gewone bet. van: afgaan — cacare. Wanneer iemand, die nogal op den penning is, toevallig eens een milde bui heeft gehad, zegt men, daarop doelende, schertsend: **Tu is 'm ook 'n aap òfgaon.**

òfgaonde zieekte. Kwijnende ziekte, bv. tering.

òfkavieeren. Afslaan. verhinderen. **Hîee kwam üm mîn schaasen te lieenen, maor ik heb 'm netjes òfekavieerd.** Hîee wil margen hier kommen, maor 'k zal 't wel òfkavieeren.

òfnifelen. Afstelen, afkapen.

òfrikken. Door rikkingsen afsluiten.

òfschöttelen. Afwijzen, achterafzetten

Mag î nieet méspöllen, Jentjen?

Heb ze u weer òfeschötteld?

òfstrijen. Afstrijden, heeten liegen.

Ik wil 't u nieet òfstrijen, maor gelöven dô 'k 't nieet.

òftenpa^{rt}. o. Aandeel, bescheiden deel **Zizoo, hölt nu u mond; elks hef zîn òftenpa^{rt}.**

öftökken. Afbedelen, aftroggelen. **Î=** mand geld öftökken. Hendrik î mögt u brörken niks öftökken; h^îee mag 't alléne opèten.

ógen. 't Hef gⁱⁿ ógen, 't kan n^îeeet z^îeen, zeggen de jongens, als ze een ander iets niet willen laten zien. Zie ook: Grootvader.

ógenbekökelderije, v. Oogenverblind- ding, bedrog, fopperij, gezichts- bedrog.

öole. Aaltje. Zie: köffiäole.

äolikrappen. Oliekoeken.

Onbehölden. Onbehouwen.

ómesland. Zoo noemen de jongens schertsend het land, waarvan ze de vrijheid nemen knollen te plukken.

Onbocht, o. Bocht, slecht goed. On met bet. van slecht, zooals in: **ondier, ontuig, onweer.**

Ondentelek hoort men voor: **orden= telek.** Ook van zaken: 'n **Onden= telek stúksken vleis,** een goed stukje.

Onderdums, bijw. onderduims, schijnbaar onopzettelijk, zoo bij zijn neus langs. **H^îee hef 'm dat maor zó is èven onderdums ezegd** — hem ongemerkt de waar- heid gezegd.

Onderwèchens. Onderweg. **Wî wa= ren nòg pas onderwèchens, tu d'r 'n donderschur opkwam.**

Ondocht. Gemeensl. Ondeugd (van personen).

Oneffen. Oneven, in zeer uiteen- loopende beteekenissen. 1e impait. **Wat raojî oneffen of effen?** ze verkeerd. **D^îee hód st^îeeet u niks oneffen.** ze onhandelbaar, onge- schikt. **D^îee man is niks oneffen.**

Ned. **oneffen** is in het Dev. **ongelik.**

Onmündig, bnw. en bijw. Lomp, danig, zeer. 'n **Onmündige k^îeerel.**

Onmündig zwaor. **H^îee kan on= mündig h^îeeen.**

Onnözél, bnw. en bijw. Dit woord hoorde ik ouden van dagen meer- malen gebruiken in de bet. van:

krankzinnig. Sam.: **onnözélangast= hûs.**

Onve^rschillig. Dit woord wordt soms gebruikt in de bet. van: verschillend. Soms is de vis **dûr,** soms **gu= koop,** das **onve^rschillig.**

***Onzellig.** Vuil. **Onzellig vat.** Tegen iemand, die er vuil, ongewassen uitziet.

Oor. Als een meisje leert touwtje springen, zingen zij, die draaien: **l^îeen oor, van tw^îee oor, van dr^îee oor!**

Oord. Oord, plaats. **Wî bint daor op 'n gujen oord, d'r is van alles volop.**

Oortjen. Oortje. **H^îee hef 't daor vôr 'n oortjen,** d.i. gemakkelijk en goed. **H^îee lig vôr 'n oortjen in hûs,** d.i. heeft er niets te zeggen.

Opbrengen. Opvoeden, grootbrengen. **Mîn môder hef mîn fesundelek opèbrócht. H^îee hef vier kinder van zîn brör opebrócht; maor h^îee hefter hél wat mé aover= brócht.**

Op-entégen, bijw. Op tegen, tegen. **Ik heb daor niks opentégen.**

Opflikkeren. Opflikken, oplappen, repareeren, opmaken, opknappen.

Wî zòlt dat hódjen 'n betjen laoten opflikkeren, dan kui 't van de zommer nòg best dragen. Het wordt vooral, doch niet uit- sluitend, van kleedingstukken gezegd. Tot een dokter kan men zelfs zeggen: **Î heb 'm maor aardig w^îeer op= eflikkerd.**

Ophalen. Weghalen, afhalen. **Jan, kommî mîn margen ophalen? Jonges, maak gauw daj in bedde komt, ik komme voort de k^îeerse ophalen.**

Opnöker. Opstopper.

Oppassen. Opwachten. **Aj van ao= vend út schòle komp, zak u oppassen, dan gauwe (gaan we) samen nao hûs. H^îee pasten mîn achter 'n boom op en greep mîn glups an.**

Oppentop (niet ò). Als alles op of verloren is, hoort men de kinderen zingen:

**Oppentop,
Mìn geld is op,
Mìn zak is nao de mòlle.
Hak nòg 'n klein stûverken
ehad,
Dan had ik nⁱeet te vòlle.**

Oprammelen. Knoopen of centen in de handen rammelen en opgooien, om dan te zien welke „boven”, welke „onder” liggen. Zie: **baoven**.

Opredderen. Aan kant maken, op orde brengen, opruimen.

Opschöttelink. Aankomende jongen of meisje.

Fr. adolescent.

Opschûnen. Opstoken, aanhitsen. Een hond tegen iemand **opschûnen**.

Dikwijls geheel hetzelfde als: **in = schûnen**. Zie dat woord.

Opstèken. Oplaten. De **vlⁱeegerd** —.

Op strék, bnw. **Dìntjen is wat op = strék** (blij) met haar mooie **püp = ken**. **Hⁱee** raakt zoo **zòtjes** an **wⁱeer opstrék** (in orde). **Ik kan hier maor nⁱeet opstrék kommen met de meiden** (ik kan er geen naar mijn zin vinden). **Bij al op strék?** (op orde) vraagt men iemand, die verhuisd is.

Opsûkeren. Opsuikeren. **Tò, sùkert 'm nòg is op!** Toe, roer eens in je glaasje jenever met suiker en drink dan nog eens!

Optrekken. Optellen. Verg. „af-trekken”.

Aoren. Aarden (van besmettelijke ziekten). Als subst. beteekent het: **aderen**.

Aorend, mv. -s. Mannetjesduif.

Iemand „den **dùbbelden aorend**” geven, beteekent: hem een jaap over den neus, het gezicht geven: dreigement van bekkesnijders. Zie volgend woord.

Aornd. Arend (vogel). **Den Dèventer aornd**, het wapen van D. De eigen-naam luidt: **Arend** of **Aornd**.

Aos, o. -zen. Stekelig, kribbig kind. Ned. aas — kreng, prij.

Aosem, m. Adem. Van hem die zijn glas in één teug leegdrinkt, zegt men: **Hⁱee hef 'n starken aosem**.

Aovend, m. Oven en avond.

Aoverbèteren, naast overgaan.

Aover de kòp kòkelen — kopkeukelen.

Aoverensig. Overtollig. **Wi bint met zìn zessen en daor staot zöven bo^rden op taofel; d'r is d^us ⁱeen bo^rd aoverensig** of **aoverentie**.

***Aoverentie.** Iemand meer geven, dan hij moet hebben. **Dat hei in aoverentie**.

Aoverhoopt, bnw. Overhoop. **Wat is dat hier 'n aoverhoopte bul!**

ötterdòks. Orthodox.

ózewòlt. Nagenoeg hetzelfde als **tao = taai**. Zie ald.

P

Pakkelde stòldeken, stòltjen. Spel, waarbij twee meisjes elkaar een hand geven; op de verbonden handen gaat een derde zitten, dat haar handen geeft aan de vrije handen der draagsters. Het voortdragen geschiedt onder het zingen van: **Pakkelde, pakkelde stòldeken!**

Gron.: Kakkemanjestoulen.

Pal (of Pòl) staon. Een rij jongens slingeren om een middelpunt, de pal of pol d.i. een jongen, die op eenigen afstand geposteerd is. Vooral als het op straat glad is en op het ijs wordt dit spelletje gedaan.

Paltalte, v. Dikke modder op de straat of in de goten.

Pampelen. Kwakzalveren. **Al wèken achter mekare bint dⁱee lû an 't pampelen met hûsmiddeltjes; waorümme gaot ze nⁱeet nao 'n dòkter; al dat gepampel gef niks.**

Panne. 'n Blikken panne, hoorde ik meermalen iemand noemen, die heel spoedig èn over de warmte èn

- over de kou klaagde of die zeer licht geraakt was.
- Papieren zölde^rken.** Bomijs, d.i. ijs, waaronder het water is wegge-loopen. Ook: **bugis**.
- Park**, o. Bij het krijgertje spelen, de plaats waar men vei ig was, niet „gekregen” mocht worden. Meet, plaats waar men begint te loopen, **stēken** of **schⁱeten** (zie die woorden). Wie bij het knikkeren weer van meet moet beginnen roept: **Flink van 't park!**
- Parkement**, o. Kaft, omslag van een boek of schrift.
- Pennefoks** z. Duitendief, penningsvrind.
- Penninksvrind.** Duitendief, schraper.
- Pé op de sta^rt.** Pin op den neus, als dwangmiddel. **Aj nⁱzet gudschiks wilt, dan zak u de pé op de sta^rt zetten.**
- *Pèpèrbüsse.** De groote toren van de St. Lebuinuskerk.
- Peppel**, m. Populier.
- Pester**, m. Passer. **Pesterdöze.** Plat.
- Petistēken.** Ringen steken in een draaischuitje. Zie mijn Feuilleton in de Dzv. Cour. van 7 Sept. 1894.
- Peti** is: parti.
- Pette**, m. Pet. In mijn jeugd droegen jonge boerinnetjes, en ik meen ook de weesmeisjes, een lederen hoed van dien naam.
- Pias**, v. Paillasse. Stroo, dat reeds onder de paarden heeft gelegen en weder gedroogd wordt. Bij de dragonderstallen speelden de jongens er vaak in.
Het woord **pias** — Paillas, hansworst is volgens Littré hetzelfde: „Ces bateleurs (potsenmakers) étant ordinairement habillés d'une toile à paillasse ou à matelas”.
- Pⁱeerdebur.** Jager (van schepen).
- Pⁱeerden.** Jagen (een schip door paarden). **Wⁱ hebt 't v^or de wind ehad; alléne 't Vésingerrak mo^z ze wⁱ pⁱeerden.**
- Pⁱeerdew^orm.** Mestkever.
- Pⁱeedjen. Van 't — = cichorei. Hei zin an 'n köpken köffi? Astu= blⁱeef, aj d'r maor nⁱeet te v^olle van 't pⁱeedjen in d^ot.**
Op elk pakje cichorei stond een paard.
- Pⁱeeren (I).** Winnen (jongensterm).
Hⁱee pⁱeert ze — hij wint.
- *Pⁱeeren (II).** (Infinitief niet in gebruik). **Hⁱee haalt 'm.** Ook: **Hⁱee pⁱeert 'm aardig!** Drinkt vlug eenige borreltjes achtereen op. Ook: raken, zich te goed doen. **Ik zal 'm van aovend is pⁱeeren; wⁱ heb de w^ostek^etel op v^ur.** **Hⁱee pⁱeert 'm,** bet.: hij is aan den drank.
- Pierkrūd.** Wormkruid.
- Pik in het donkeren** of **dūsteren,** zegt men i.p.v.: in pikdonkeren.
- Pikant, pikantig, pikanterig —** najverig. Afl.: **Pikanterije.**
- Pikken.** Kleven (van iets dat vettig is of dat pas is geverfd). **Dⁱee taofel is nⁱeet sch^one, hⁱee pikt. Dⁱee banke is pas evarfd, hⁱee pikt n^og. Komp nⁱeet te dichte bⁱ mⁱn, vulik, î pikt van 't smeer.** Afl.: **pikkerig.** **N^ogá is van dat pikkerige gerei.**
- Pileman, pⁱseman, pⁱzewitjen, pit.** Penis.
- Pilende**, m. Eend.
- Pilo. De dood van — =** Een bleek mager persoon.
- Pimelen.** Euph. voor pissen.
- Pine.** Pijn, moeite. **'t Is de pⁱne nⁱeet wⁱeerd.**
- Pⁱnek^ottel**, m. Kleinzeerig, vreesachtig of schriel mensch.
- Pⁱnetensⁱ.** Klem, verknijping. **In de pⁱnetensⁱ zitten.**
- Pingelen.** Afdingen.
- Pinke.** Jonge koe.
- Pinksteren en Paosen.** **Hⁱee lag in bedde met zⁱn h^ele Pinksteren en Paosen bloot. Hⁱee had zon gat in de br^ok, daj zⁱn h^ele P. en P. konnen zⁱeen.** De beteekenis is duidelijk.
- Pinlik.** Al te zuinig, schriel. **Hⁱee is**

zó pînlik, datte zich vôr 'n düb= beltjen honde^rd bónenstökken op de kôp wól laoten anscharpen.

Piôtters. Pietjes, luizen.

Pîpenbrôkszalve. Soort van zalf, vooral gebruikt bij verstuiking, verrekking of kneuzing. Ze werd bereid door de firma Piepenbroek, ik meen uit paardevet.

Pîpenpôrker. Pijpenwroeter.

Pîpken. Pijpje. **Hiee hef 'n pîpken an,** hij is dronken.

Pîpzak. Soort peer. (doedelzakvormig). In de **pîpzak** zitten bevreest zijn.

Pîrenkûltjen. Graf. In 't **pîrenkûltjen** liggen. **Naor 't pîrenkûltjen gaon** (dood gaan).

Pisancaore. Dronken. **Hiee is 'n betjen pisancaore.**

Pisbrandjen. Niets beteekend brandje.

Verg. **pisboodschap** en **pis=präotjes.**

Pisgr¹eete. St. Margriet.

Pisvûrken. Kegelvormig toeloopend koekje van vochtig gemaakt buskruit, dat niet ontplofte, maar sissend vonkelde.

Pitjé springen. Haasje over. (Eigenl. pied). Zie: **platvôt.**

Pitteltjen, o. Zeer klein stukje. **Ik heb gîn pitteltjen van zîn appel mé ehad.**

Plas, m. Binnenplaats van een woning. Ook een ander open terrein. Zoo heet het pleintje, waarbij vroeger het Spinhuis stond, nog de **Spin=hûsplas.**

Plaswarker. Zoo noemt men aan de ijzergieterij de werklieden, die sjouwewerk verrichten.

Platte hakke, m. Kleine hiel van een kous.

Platvôt, m. Bij het **pîtjé springen** noemt men de lengte van een voet: 'n **vôt**; de breedte: 'n **platvôt.** De jongen, die staat, mag als allen gesprongen hebben 'n **vôt** en 'n **platvôt** verder gaan staan.

***Plé = pletie = W.C.**

Pluis, m. Mestvaalt, mesthoop.

Pochten hoort men voor **pochen.**

Podde, v.? Oud vuil, oud smeer (gevolg van onzindelijkheid). **Ik wil mîn gud bi 'n ander laoten wassen, 't zit gedücht in de podde, ik haope dakter de podde weer ütkrige.** Iemand: **üt de podde helpen** = hem een reinigingsproces doen ondergaan. Afl.: **verpodden** en **podderig.** **Dat hûs is vergangen jaor evarft, maor 't is al glad verpod; de inwoonders bint arg podderig.**

Poddik, m. Pudding; ook: dik ventje.

Poddik-in-de-bûl. Zekere meelspijs, die in een zak gekookt wordt.

Pof. **Î lült op de pof.** Je kletst.

Poffen. Braden in de heete asch (bv.: aardappelen).

Poffert, m. Gebak van meel, met een bruine korst. Zie volgend woord.

***Pofkôke.** Poffert. Groote koek met krenten, rozijnen, met knappende korst, gebakken in een groote ijzeren pot, en als middagmaal gebruikt.

Pokkel. Schouder, rug; **Kees nemt vól te zwaore vrachten op zîn pokkel.** **Ik zal u wat op u pokkel géven. 'k Zal u op u pokkel kommen, slaon. Pokkelen** — op den rug dragen (van kinderen): **Zak u is pokkelen, Jan? *De pokkel vol rimmetik.** Hokkeldepokkel spelen. Als een meisje of jongen een jongere(n) op den rug neemt.

Pólka, v. Soda.

Pólkahaor. Gladgestreken mannenhaar, dat aan de onderzijde naar binnen is omgekruld.

Pólkamütse. Soort gladde muts.

Póllegaste. Gepelde garst.

Pompe, m. Pomp. Op de vraag: Hoe laat is het? hoort men vaak gekscherend antwoorden: **Ketier aover de pompe; of: Op slag prumen, 't zal zoo rezînen slaon.**

***Pompen.** Knikerspel. Twee spelers

- gaven ieder evenveel knickers, waarmede om beurten werd „gepompt”, d.i. de speler gooide ze in een kuiltje, zoodanig, dat een deel buiten het kuiltje (ook wel „pot” geheeten) terecht kwam. Was het aantal in de pot oneven, dan had de speler gewonnen.
- Pook**, m. en vr. Kleine jongen of meisje (te klein voor den leeftijd). Ook gebruikt men in plaats van **pook**: **Pòrk**, m. en vr. Zie ook: **Pòrre**. **Pòrken**. Porren, peuteren. In de tafel, de kachel, de pijp, de tanden, de neus **pòrken**.
- Pòrre**. Een jongen of meisje te klein voor den leeftijd. Verg. **pook**. Bij De Bo vinden we: porre — wrat, puist enz.; kort, dik ventje.
- Pòt èten**. Das 'n rare pòt èten — dat is 'n rare sijs.
- Pötjen**. Kleine vochtmaat.
- *Pötjenbal, petjenbal**. Jongensspel. De petten der medespelers worden langs een muur geplaatst. Eén hunner werpt den bal; komt deze in een pet terecht, dan moet de eigenaar snel naar een aangewezen plaats rennen en terug naar de petten. De werper heeft ondertusschen den bal uit de pet gehaald, rent ook naar die aangewezen plaats en gooit dan den bal den pet-eigenaar achterna. Raakt hij dezen vóór hij de petten heeft bereikt, dan mag deze niet meer meespelen; hij is „út”.
- Pötjenbönink**. Rijst en gort met rozijnen door elkaar gekookt.
- Pötjenstrûf**, v. Soort van meelspijs, eenigszins overeenkomende met grutjes. Ook: **Stip-in-'t-kültjen** genaamd. Stadfriesch: potstrouw — meel in water gekookt. Ook Gron.
- Pòtkaoker**. Potkijker, janhen. Ook: een dwaze vent: 'n **Rare pòtkaoker**.
- Pòtlanderén**. Met Portland-cement bestrijken. 'n **Gepòtlanderde gè=vel, vlure**, enz.
- Potsig**, bnw. en bijw. Aardig, grappig. 't Was potsig ùm te zⁱeen, hu aa^rdig dat èpken kon extersⁱee=ren met 'n ⁱeerlinks gewⁱeerken. Wadde potsige dingen likt daor vòr de glazen in dⁱee spòlleguds=winkel. Wat stonni daor potsig te hügen. Verg. Hgd. Posse — klucht.
- Pöttekips**. Een vrouw, die met potten en pannen vent en haar mand op het hoofd draagt. Nederd. kiep — korf.
- Pötstamper**. Klein, dik mannetje.
- Prakke**, m. Priktoel, taatstol. Ook: meisje, dat klein van stuk is. Ook: eigenwijze, eigengereide persoon. Wat bij tòch 'n eigenwize prak=ke! d.i. een eigenwijs ding.
- Prèkebèrend**, -derk, -bròr. Praatvaâr.
- Prengel**. Scheldnaam voor een boer. N.-Br.: prengel — gierigaard. O. V. I, p. 220.
- Prente**. Lievertje (ironisch). **I bint mìn ook 'n mooie prente**. Ook: stijf, housterig, in uiterlijk of kleding. **Wat 'n stive prente!**
- Primelnakend**. Spiernaakt.
- Pròvezoor**, mv. **zs**. Bestuurder van een gesticht, provisor.
- Pruikemaker**. Van iemand, die doet alsof hij het erg druk heeft, zegt men schertsend: **Hⁱee is zó druk as 'n prruikemaker met ⁱeene klante**.
- Prülderije**. Prulleboel, waardeloze dingen. Ook W.-VI.
- Prumen**. Zie: **Pompe**.
- Prusten**. Niezen. Ook: **Prusten van 't lachen**.
- Prütlippe**. Dikke lip. Iemand met zoo'n lip. *Fig. Iemand, die vaak een zuur gezicht zet.
- Prütsen**. Knoeien, knoeiwerk maken. Afl.: **prütser, prütswark**.
- Prüttel**. Rommel. **Wat is dat wⁱeer 'n prüttel in u kaste! 't Is daor in hūs altid 'n prüttel. Wil ilû is gauw met u hèle prüttel van**

de taofel gaon, wî mot èten.
 *Men zegt ook: **Prütte en prüt.**
Pudelen. Schertsend voor: wasschen.
 Ik wil mîn is lekker pudelen,
 ik bin zoo zwa^rt as 'n Tòrk, as
 'n tòrre.
Püffekes. Poffertjes.
Pülsteren. Polsen, plassen. Schei
 tòch üt met dat pülsteren (ge=
 pülster) in 't water; î maakt u
 zoo nat as mest.
Pümpelen. Pimpelen.
Pünder, m. Weegstok, unster.
 Ook: N.-Br. O. V. I, p. 220.
Pünderen. Met 'n unster wegen. Ook
 het gewicht van iets bepalen op het
 gevoel.
Püngeltîd, hoort men soms i.p.v.
 slachtenstîd.
Püntbedekt. Een stukje appel, enz.,
 dat men op de punt van het mes
 steekt, dat men geleend heeft.
Mannes, mak u mes lîeene?
Jaowel, Garrît, maor krik dan
ook püntbedekt?
Pünte. Veerpont.
Puperîje, v. Diarree. Zie: Lóperîje.
Pupîdik. Kort, dik ventje.
Pupstîeeren, m. Anus.
Pûren. Peuëren. Aolpûren.
Pus! Pus! Om een verloren tand terug
 te krijgen, gooien de kinderen dien
 achterwaarts over het hoofd, terwijl
 ze uitroepen: **Pus! Pus! daor hei**
'n olde tand, géf mîn 'n nîjen
wîeer! Van iemand, die mooi ge-
 kleed is, zegt men: **Hîee is pus=**
mooi, soms met het verlengstuk:
bellen an.
Puste, v. Puist. Ik heb mîn 'n puste
 in 't lif egèten, ik heb zoo veel
 gegeten, dat ik er ongemakkelijk
 van ben. **Mîn 'n puste elachen.**
Pustert. Vuil, ongewasschen mensch.
 Afl.: **pusterig.**
Pütbaas. Ploegbaas bij polderjongens.
 Ook: Gron. en W.-VI.
Pute, m. mv. =n. Klap, oorveeg.
Pûteken. Poetje, liefkoozingsnaam
 voor een kind.

Püthaok, m. Van een man en vrouw,
 die niet wettelijk getrouwd zijn, zegt
 men: **Zîee bint aover de püthaok**
etrouwd. De **püthaok** is de schepter
 van den **pütbaas** (zie dat woord).
 Ook Gron.

In de Ned. Bet. bestaat de uit-
 drukking: Over de puthaok vrije —
 (zonder toestemming). O.V. II, p. 102

R

Rabels of Rebels, bnw. Klem op de
 tweede lettergr. Van een zwerende
 wonde, die er erg rood uit ziet, zegt
 men: „**Wat isse rabels!**”

Ook: oproerig, wild, hartstochte-
 lijk. **De bolle vlaog van de îeene**
kante van de weg nao d' andere;
't was slim zoo rabels asse was.
'n Rabelse kérel.

Vr.: maladie rebelle — hard-
 nekkige ziekte.

Rachen of rachelen. Kwaadspreken;
 meestal verbonden met: **schelden.**
Dîee meid düt niks as schelden
en rachen op haar vòlk. Wat
hei weer op mîn te rachelen?

Rad, o. mv. Raaien. Zes knikkers.
 Grauwe knikkers werden (worden?)
 verkocht bij het **rad**, d.i. door het
draaiende opgooien van een cent
 werd uitgemaakt of de verkooper,
 die **baoven of onder** moest raden,
 een cent of niets voor zijn zes
 knikkers zou krijgen. *De **kooper**
 kreeg 6 knikkers, gooide een cent op,
 en als de verkooper „boven” of
 „onder” verkeerd raadde, had de
 kooper zijn kuizen voor niets.

Ramenten. Ravotten, stoeien.

Ook: W.-VI., Gron.: rementen.

Rammeltjen. Rammelaar (kinder-
 speelgoed).

Rap, bnw. Niet sluitend, rammelend.
Een rappe klomp.

Rappelement, m. Berisping, uitbran-
 der. Van dezelfde bet. als **roffel**
 (zie dat woord).

Raspelen. Raspen. **Lik toch niëet**

- altijd te raspelen op die hoop planken; i ramment al u gud kapöt.
- Ook Ned. Bet. O. V. II, p. 102.
- Ratsen.** Wegkapen. Ook boksen, kitsen e.a.
- Ook Limb. O. V. II, p. 226.
- Ravé.** Zeker kinderspel. Een kind legt het hoofd in den schoot van een ander en krijgt dan te raden: **Pikka=delle, fusjefé, ellebaogendik ras** of **ravé?** De vraag gaat gepaard met een gebaar, dat aanduidt: met de vingers, met de vuisten of met de ellebogen op den rug stooten, over den rug krabben of met het onderstel in de hoogte beuren. Wordt niet goed geraden, dan moet de liggende ondergaan, wat het gebaar te kennen geeft.
- Redzaam,** bnw. Vooral gezegd van een vrouw, die zich altijd weet te redden, die van zessen klaar is; dus: flink, kloek.
- Rèkening.** Hiee hef de vrouwe wieer an de rèkening (of an de gròj) wil zeggen: Zijn vrouw verkeert in gezegende omstandigheden. Zie ook: **zwaor.**
- Reidekamme,** m. Haarkam. **Haal mìn de reidekamme, dan zak u 't haor is ütreden, i likt wel 'n bosdûvel.** Reiden is gereed maken, in orde brengen. Gron.: Redkam — haarkam.
- Reifels.** Rafels, draden van boonen. Afl.: **Reifelen.** Sam.: **ðfreifelen.**
- Rein,** bnw. bijw. Schoon, geheel. **Het pjeerd lip de paole rein ümme. Hiee dronk zín glas in leen kler rein üt. De stök brak rein mid=dendör.** Zie ook o.a.: Vondels Leeuwendalers, reg. 1295.
- Remmel.** Mannetjeskonijn, ramme-laar. Het wijfje heet in Dev. **moor.** (Zie dat woord.)
- Répe,** m. mv. -n. Streng, waarmee het paard aan den wagen verbonden is. **Dör de répe trekken,** uit den band springen. Eng. rope.
- Reppel,** m. mv. =s. Zoo heeten de stijlen, waaraan de koeien in den stal vastgebonden zijn.
- Reppelen.** Klauteren. **Schei tòch üt met dat reppelen op diee wagen!** Gron. repelen. Dr. repen. Afl.: **gereppel.**
- Réte,** m. **Op 'n réte, rétjen,** — op een kier.
- Revenzi.** Revanche. **Ik gao d'r re=venzi van halen.** Ik ga er voldoening van eischen, er weerwraak voor nemen.
- Ribbeltje.** Ribbetje. **Op dat glas, diee stóf enz., zit allemaole ribbeltjes,** d.i. Het is geribd. Afl.: **Ribbelig.**
- Richt.** Kort (van afstanden). **De bin=nweg nao Twelle is wel 'n ketier richter as de bûtenweg. Langes disse weg lópi richter as langes den. Disse weg is 't richtste.**
- Rieem.** An de — trekken. Mingere.
- Rieve,** bnw. Gul, ruim, overdadig. **Wes tòch neet zó rieve met de sûker; hèle klodders blief=ter onder in 't kópken zitten.**
- Rijen.** (I) Rijden. **Op de bessem rijen** — diarrhee hebben.
- Rijen.** (II). Rijgen. **Böntjes, krallen, krellekes enz., anrijen.** Afl.: **Rij=pinne, rijgpen, rijdraod,** enz.
- Rikking,** m. mv. -en. Eenvoudig rasterwerk om weiland. Zie: **ðfrikken.**
- Rige,** m. mv. -n. Rij. wanneer kinderen over de straat loopen, terwijl ze elkaar vasthouden, zingen ze: **Lange, lange rige!** enz.
- Van een groot gezin zegt men: **'t Is daor 'n hèle rige. Ik heb de hèle rige rond evraagd.** Ned. rij — metselaarslat, luidt in het D.: **rije.**
- Ristenbrî is al ve'bi!** Zeker spel, iets als verstoppertje. Als de zoeker een verscholen jongen voorbijge-loopen is, roept de laatste: **Risten=brî is al ve'bi!** De zoeker was 'm dan nog eens.

Rîstensup. Rijstsoep. Anal. vorm van **arftensup.** Zoo ook: **ristenpap**, **pöllegastepap.**

Rîven. Raspen. Een rasp heet: 'n rîve.

Rîzebos, m. Bos rijs. In Dieren: Kwazebos.

Rîzen. Neervallen, door laten vallen, laten vallen. **De zolder is nîeet dichte; het stôf rîster dôr. Draag de garven vôrzichtîg en zörg daj nîzet rîst.** In de omstreken van Deventer hoorde ik dit woord ook reizen uitspreken. Zie: **gûren.**

Verg. J. v. Beers' Rijzende blâren.

Limb.: rîezen — vallen.

Robbelîg, bnw. Ruw van oppervlakte, hobbelîg. **Robbelîg glas, een robbelîge weg, 'n robbelîge planke, robbelîg îs.**

Gron.: robbîg — ruw.

Rôdîeeren. Roodaarden. 'n Gerô = dîeerde kôffîkêtel, doofpôt, enz.

Roffel, m. mv. =s. Berîspîng, uitbrander. **Menneken, aj in hûs komt, dan zui 'n roffel krîgen.**

Verg. **Rapplement** en **sjas.**

Rôfâolie, v. Raapolie. Gr.: ruifeulie. Mnl. roeve — raap. Hgd. Rûbe.

Rôjlappe. Roespaan.

Rôlebôle. Ouderwetsche tombola.

Rollepatroon, o. In den slachttîjd werd vaak een niet al te snuggere huisgenoot uitgezonden om het **rollepatroon**; hij werd dan van Pontius naar Pilatus gestuurd. **Rolle** is rolpens.

In Dieren zendt men zoo iemand om de **dakschêre.**

Rondeman. Openlîjk. **Aj kwaod edaon heb, dan moj d'r maor rondeman vôr út kommen.**

Rondümme, m. mv. -n. Een geheele snede of plak roggebrood; meestal worden ze middendoor gesneden. Gron.: rondom. In Drenthe zegt men: **omstuk.**

De Jager's Archief, I, 327.

Rôpe, m. mv. =n. Paardenruif. Kil.: rope.

Mnl. reup — ruif (Oudemans).

Rôpen of **rôppen.** Slordîg afsnijden of uittrekken, afscheuren, trekken.

Grôs rôpen. Hôj út de mîte rôpen (of rôppen). Î rôpt mîn de klêren van 't lîf. Rôpt nîeet zoo an dîee strûken en blômen.

Kil.: reupen — roopen, trekken, uittrekken, wieden.

Ook: onrustîg heen en weer draaien in het bed.

Rôte, v. Honigraat (waar de honig uit is). Dus, datgene „wat was, eer was was was”.

Räotel. Klappei, rammel, ratel. Ook genoemd: **räotelkouse.** **De räotel stîeet u gîn oogeblik stille.** **Ratel** (werktuig) klinkt (d.i. wordt uitgespr.) in het Dev. als in het Ned.

Räotelen. Rammelen, druk praten.

Lîk mîn nîeet langer an 't oor te räotelen! Bin îlû nog nîeet ûteräoteld?

Rôze, v. Koude. **Aj 'n zwîeer in de vînger heb, moj zörgen, daj d'r de rôze nîeet ankrikt. Rôzig — waar de roos aan is.**

Rôzen. Hand aan hand al zîgende om de pinksterkroon loopen. Over pinksterkronen en rozen, zie mijn feuilleton in de Dev. Cour. van 20 Juli 1894.

Raozend. Van een stuk goed, dat kapot is, hoort men zeggen:

Daor zit de raozende motte in.

Rôzig. Huiverîg van gevatte kou. **Ik bin zoo rôzig in de botten; 'k ge = löve dak de koorse heb.**

Rubôle, v. Zeker onkruid in weiland.

Ruböllîg. Rumoerîg. **Î zit daor, gelôf ik, in de ruböllîge hôk.**

Ruf. Korte tîjdruimte, ommezien. **Ik bin in 'n ruf(jen) wîeerümme.**

Rugîzel, v. IJzel. **Rugîzelen — ijzelen.**

Rukedaalsnôs^tken. Schertsend voor: Een hoop stront.

Rûmes. Tusschenw. Als een knikke-raar zich het recht voorbehoudt, alles wat den vîjren loop van zîjn

- knikker kan belemmeren, uit den weg te ruimen, dan roept hij: **Rûmes alles!**
- Rupe**, m. Rups.
- Rusterig**, bnw. Huiverig van gevatte kou. **Ik bin rusterig; ik wil van aovend maor is vrog nao bedde.** Verg. rózig.
- ***Rüt**. **Híee hef d'r rüt an.** Hij heeft er maling aan.
- Rut**, o. Onkruid in het algemeen. **Onzen hòf zit vol rut, wî mot nödig is wíeejen.**
Ook waterplanten, die de zwimmers soms geducht hinderen. — **Ik hebbet met mîn bûrman in 't rut ehad** — ik heb ongenoegen, verschil met hem gehad. **In 't rut stûren**, d.i. in het riet sturen.
- Rüter**, v. Wild meisje.
- Ruze**. **In de ruze verkoopen**, d.i. op het gezicht zonder te tellen, te meten of te wegen. **Ruzen** — ramen.
- Rûzi**. **De Tindaagse Rûzi** = de Tien-daagsche Veldtocht.

S

- Sábá** (klem op de tweede lettergr.). **Híee hef gîn brood vôr Saba, díee windzak.**
- Sachs**. Zonder bezwaar. **Dat kui sachs dôn.**
- Saldaot maken**. Opmaken, uitdrinken
Ik zal mîn laaste gülden dan maor saldaot maken. Wat, zittí daor nóg met 'n vol glêsken? Tô, maak 'm is saldaot.
- Sas**. Schik. **Wat was Grades in zîn sas, tu e nao de Twelse karmse moch.**
- Schaassenlópen**. Schaatsenrijden.
- Schabber'tjen(de)bonk**. Op — lopen — klaplopen.
- Schabül**, o. Ondeugend meisje. In de Ned. Bet. is een schabul op de steenfabrieken een duivelstoejager. **Tô groote schabül, moddî dat jün=gesken zó slaon!**
- Schadron**, o. Eskadron. Ook troep:
- Daor kwam 'n heel schadron jonges an.**
- Schampen**. Overslaan. **Gaoj nao de karke? Né, ik zal dit kíeer maor is schampen.**
- Schande**, m. Bretel, draagzeel; elders: galg, hulpzeel. **'n Schande** dient niet alleen om de pantalon, maar ook om een kruitwagen enz., op te houden.
- Schap**, o. Plank om iets op te zetten, plank in een kast.
Mnl. schap — etenskast, spijskamer (Oudemans).
O.-Fr.: schap — schrank, bv. bovenschaft.
In Dev. is een **bôkenschap** een plank om boeken op te zetten, niet een kast.
Meijer geeft: schap — spinde, spijskamer.
Een kast met schappen staat in Dev. tegenover een hangkast.
- Schap**. Vroeger meer dan tegenwoordig luidde dit achtervoegsel: **schop. Gezelschap, heerschop, vrendschop, viandschap, boodschop, voogdîschop, blîschop, bèterschap, bûrschap**, enz. Thans onbeschaafd.
- Schelden**. Wanneer een jongen wil te kennen geven, dat schelden hem niet deert, zegt hij:
Schelden düt mîn níeet zíeer, Aj mîn slaot, slao 'k u wíeer.
- Schelhaze** of **schelha'rst, schelha'rsse, schellase**, m. Strook varkensribbetjes.
- Schelle**, v. Alleen enk. Aardappelschillen en allerlei afval van groente.
Onze meid gaf de schelle an de melkvrouwe.
- Schellekes maken**. Belletjes trekken.
- Schellen**. Schillen. **Eerappels, knollen, twîg enz. schellen.** De plaats, waar dit laatste geschiedt, heet **schelbane**.
- Scheitskérel**. Bloodaard. Een der weinige woorden waarin Ned. ij als ei wordt uitgesproken. Zie **Gleitand**.

Schⁱeef. Scheef. **Zⁱee hebbet samen schieef**, ze hebben ongenoegen.

Schⁱeetebaoge, m. Boog om mee te schieten.

Schilder^hannes voor: Schinderhannes. Een vereeniging, bijeenkomst, gezelschap, waar het allesbehalve ordelijk toegaat, of waarvan de leden minderwaardig zijn, heet minachtend 'n **Koor van Schilder^hannes**.

Schillink, m. Schelling.

Schim, m. Schaduw. Verg.: Chi-neesche schim.

Schimmelglas, o. Spiegelglas om zonnetjes te maken, te **schimme= len**, iemand de zon plagend in 't oog te spiegelen.

Schimmeltjentrapp. Spel, waarbij men (bv. in den maneschijn) op het hoofd van elkanders schaduw tracht te trappen.

Schin, v. Roos op het hoofd.

Schintjen, o. Ceel, bewijs van betaalde indirecte belasting. **Schⁱn=tjeskantoor**.

Hgd.: Schein — bewijsstuk, kwitantie.

Schⁱffenint, o. Kribbekat. Een meisje of jongen, die vinnig, kribbig is. Gron.: Schietvernien.

Schⁱtgèl. Schijtgeel.

Schⁱthakke, m. Hiel van een paard of rund. Ook: meisje, dat te bazig is. **Zon schⁱthakke, wat verbeeld ze zich wel!**

Schitse. **Hⁱee slòt de schitse**. Zoo loopen, dat de broekspijpen telkens langs elkaar schuren. Zoo iemand zelf is 'n **Schitse**. Ook van paarden gezegd.

Schⁱw, o. Vogelverschrikker. 'n **Gek, lélek schⁱw** — een mal, leelijk meisje, een mal, leelijk spook.

W-Vl. schuw — épouvantail en ook fig.: — Een leelijk schuw van een wijf (de Bo).

Sch^o, m. Schoen. Meerv. **sch^onen**.

Schobben. Wrijven, schuren. Vooral van koeien en varkens gebruikt. Men zegt zoowel: **Zⁱeet dⁱee k^o**

zich is schobben, als: **Ik zal 'm (de koe) is aover de k^op schobben**.

Daarvan: **Schobbert!** scheldwoord om verachting uit de drukken.

Sch^oken. Zich wrijven, schurken.

Afl.: **Sch^okert, gesch^ok, sch^o=kerije**.

Sch^old^ok, m. Boezelaar. Eig. schorteldoek. **Schort** beteekent: afgesneden kledingstuk. Verg. Eng. short.

Sch^oren. Scherven. Fr., Gron. en elders: diggels.

Sch^ore. Scherf.

Sch^orf. Schurft.

Sch^ostⁱn, m. Schoorsteen. Ned. **steen**, luidt in Dev.: **stⁱeen**.

Sch^ootel, m. Een plankje met langen steel, waarop het brood in den oven geschoten wordt, schieter.

Ned. schotel, is in het Dev. **sch^ot^tel**.

Schrao, bnw. Schraal. **Schrao wⁱeer**.

Schrao èten (tegenover: vet eten).

'n **Schraoë pot, wind**. **De vijf pond ister maor schrao**. Verg.: **Krap**.

Schrobbⁱearing ook: **ûtschrobbⁱee=ring**. Duchtige berisping, uitbrander.

Schr^ot, o. Grut, kriel, dingen klein in hun soort, bv.: visschen, appels, enz.

Sch^uddegavel, m. Houten vork om het hooi te schudden.

Sch^uddek^oppen. Met het hoofd schudden ten teeken van afkeuring of ontkenning.

Sch^ungelen. Zoeken (vooral naar eten). **Dⁱee hond l^op aoveral te sch^ungelen**. **Wat hei daor in de kaste te sch^ungelen?**

Sch^unlèpel, m. Schuimspaan.

Sch^uppendagh^ure, v. Daghuur op de schop. Van een daglooner, die meestal graafwerk moet verrichten, zegt men: **Hⁱee gⁱeet op sch^up=pendagh^ure**. 't Is 'n **sch^uppen=dagh^urder**.

Sch^upst^ol. **Op de sch^upst^ol zitten**.

In onzekerheid verkeeren of men in zijn betrekking, woning enz., kan blijven. **Ik heb zelf 'n h^us**

- laoten zetten, want aj in 'n hûrhûs woont, zittt altit op de schûpstôle.
- Schûr(e)**, o. Onweersbui of zware regenbui.
Daor zit schûrs an de lûcht.
Hgd. Schauer. Eng. shower.
- Schûverig**, bnw. Rillerig, huiverig, tengevolge van gevatte kou.
- ***Sége**. 'n Ôlde sége, een oud wijf. Ook iemand, die vervelend is: 'n Ôld wif, 'n ôlde sége.
- Sifesant**, bnw. en bijw. Suffisant, hecht, sterk. 'n Sifesant hûs. Dat hûs zit sifesant in mekare.
- Sijet**, v. Sajet. 'n Dik klüngel sijet. Een dik kluwen sajete. Ook Zaansch O. V. I, p. 41.
- Sikke**, m. Geit. Sikken^hok, sikken = stal, sikkenvûr, sikkemelk, enz.
In de omstreken hoort men ook: Sége voor sikke.
- Sint Lammertsnotten**. Een groot soort hazelnoten.
- Sint Steffendag**. St. Stephanus, 26 December. Op dien dag gaan de boeren sint^t=steffenrijen. Vandaar: sint^t=steffenrijer.
- Sipooge**. Leepoog of die leepe oogen heeft. Een scheldnaam voor den laatste is: sipe^rt.
Kil.: siepende oogen — leepe oogen. Mnl. zipen — druipen.
- Siste^rt**, m. Soort vuurwerk. Zie: Fiste^rt.
- Sitewinkel**. De hêle sitewinkel — de heele boel, de heele rommel, de heele santepetiekraam.
- Sjakkere**n. Draven als een oude knol, loopen. Wi^eer ôf gin wi^eer, hi^ee sjakkert alle dagen nao den hof. Wat hebbi d'r van dage wat ôf esjakkerd! Bij nu eindelek ût=esjakkerd?
- Sjandarm**. Rooie sjandarm of rooie tûkkert — scheldnaam voor iemand met rood haar.
- Sjappose**. Met dien naam hoorde ik ouderen dikwijls een politie-agent betitelen.
- Sjarrebant**. Char-à-bancs. Ouderwetsche Janplezier.
- Sjas**. Berisping, uitbrander. Zie ook: Roffel en rappelement.
- Sjeletjen**. Geel of wit doorschijnend suikerballetje.
- Sjenken**. Huilen, schreien. Zie bij: grînen.
*Sjeu, zjü. Jus.
- Sjîle**. Schildwacht (term in het knikker spel). Wie bij het „botten” zoo dicht bij het kuiltje komt, dat hij den afstand tusschen knikker en kuiltje kan „spannen” is: sjîle.
- Sjocht** of **Sjucht**, m. Troep. Daor lip 'n hêle sjocht meiden en jonges vôr de sernade ût.
- 's Jonges ja — zeer stellig. 's Jonges né — zeer stellig niet.
Mok van dage ook nao schôle?
's Jonges ja! Mak in hûs bliven?
's Jonges né!
- Sjouwe^rman**. Kaailooper.
- Slag**. Op slag, dadelijk (verl. en toek.).
Ik bin daor op slag nôg ewest.
Ik zal op slag kommen.
- Slagen**. Slagen en slachten. Hi^ee slagt mîn wat (heeft wat van mij).
- Slamiere**. Scheldnaam voor iemand van groote lengte: 'n Lange slamiere
Ned. Bet. slemiere — traag, vadsig, slordig vrouwspersoon. O. V. II, p. 106.
- Slateren** (I). Morsen, storten; meer van droge dan van natte waren gezegd. Heintjen mot netjes èten en ni^eet slateren!
Stadfr. slanteren — morsen. O. V. II, p. 179.
- ***Slateren** (II). Hen-slateren. Treuzelen, uitstellen.
- Slaterkouse**. Die vaak slatert. Ook: die slordig en vergeetachtig is.
- Slé** (I), m. Sluipertje. 'n Slé maken.
Ook: slîpeken.
- Slé** (II), m. Wilde pruim, sleebes.
- Slé** (III), adj. Stomp. Sléë tanden.
In de omstreken hoort men van snijdende werktuigen ook zeggen, dat ze slé zijn, doch in de stad: **stomp**.

Slèger, m. Hefboom van de pomp.
Sleiferen. Sloffen, sleepvoeten.

Slekke, m. Slak. Ook gemeensl. bulテナール. Wanneer men veel bulテナars tegenkomt hoort men soms zeggen:
De slekken krupt, wí krígt rēgen.

Slekkedōp — slakkenhuisje.

Slendemakrōl. Een slordig gekleed vrouwwensch, die altijd bij den weg is.

Slichten. Slechten.

Slieren. Glijden. **ûtslieren** — uitglijden.

Slikkepítjen, o. Opperold papiertje met stroop er in; ze worden uitgezogen.

Slikkeren. Met de tong herhaaldelijk uit een kopje of glaasje de suiker trachten te halen.

Slim, bnw. en bijw. Moeilijk, erg, slecht. 'n **Slimme lesse**, 'n **slimme somme**.

Mín brōr is slim zīek; hīee ister slim an tō. 't Is slim zoo slōdderig as dīee jonge is.

Das nu tōch al te slim! Zegt iemand, die bv. confuus is over de grootte van een geschenk en waarvoor men in het Ned. zou zeggen: Dat is nu toch al te erg! al te gek! Dat loopt de spuigaten uit!

Slingast. Sluwe vleier.

Slinger. **Hīee hef daor zīn slinger**, Hij heeft daar zijn draai.

Slinge^rslé, m. Slede, die aan een touw wordt voortgetrokken, en waarmee men vaak slingert.

Slīpeken, o. Sluipertje. Zie: slé.

Slīpplanke, v. Platborstig meisje.

Slao(d), v. Salade. 't **Ginkter dōr as slao(d)**, zij aten het met graagte.

Slao(d)boonen — slaboonen.

Slōdderbokse of **slōddermichel** — sloddervos.

Slōdderig. Slordig. 'n **Slōdderige bótram** is er een, waar het vleesch aan alle zijden afhangt.

Slof. Koud en nattig (van het weer). Ook: sukkelachtig. **Dīee vent is**

vōlste slof ūm bī zon wīf baas te blīven.

Slōk, bnw. en bijw. Los, slap. **De rōkken zit mīn zoo slōk an 't lif. Wat is dat strikgud van de wēke weer slōk.**

Slokken. Slikken. **Dōrslokken**, in = slokken.

Garretjen hef 'n spelde dōr = eslokt.

Gron. en elders: sloeken.

Slomp, m. Groote hoeveelheid. **Dīee kō gef 'n slomp melk. In dīee bak kan 'n slomp water.**

Slonde, m. Werkboezelaar van blauw linnen, met een Friesch stuk er op en dito banden.

Slukert. Gulzigaard.

Slurig, bnw. Hangerig, als iemand, die een ziekte onder de leden heeft.

Mnl.: slūren — los en verflenst hangen, traag zijn. Ook: slordig.

Smachlappe. Scheldwoord, sterker dan: smeerlap.

Smaldaot. Schertsend voor: **saldaot**.

Smak, m. Groote hoeveelheid; vooral van geld: **Dīee vent dūt watte wil, hīee mot 'n smak geld hebben.**

Ook Gron.

Smakke^rt. Smeerlap, slechte kerel.

Smaksen. Smakken. Zoowel in de bet. van: smijten, als in die van: hoorbaar eten.

Smēlen. Smalen.

Ook N.-Br. O. V. I, p. 226.

Smīchel. Looze vos. Ook euphem. van: smeerlap.

Smīeerig. Vet, voordeelig. 'n **Smīeerig baantjen. Knōllen met īeer-appels is 'n gud ēten, maor zīee mot smīeerig wēzen. 'n Smīeerige pot** — vet eten.

Smīeerrōtse. Vuilik (van een meisje of vrouw gezegd).

Smīk. Smeerlap. Scheldnaam voor gemeene vent.

Smīkkelen. Smullen. **Smīkkelbaord, -brōr.**

Smīste^rt. Vuilik, in woorden of daden.

Smīten. In hooger beroep komen.

- Bî 't kantongerecht heffet ver=spöld, maor h^{iee} smît 't v^{ôr} Zutfen** — hij komt in hooger beroep bij de rechtbank te Zutfen.
- Smö**, bnw. Malsch, sappig, week. Van vet, vleesch, leer enz. gezegd.
- Smodde**, m. Oud koffieketeltje; neus-warmertje.
- Smoddelig**, bnw. Morsig, vuil, smoezelig.
- Smögel**, gn. en v. Oolijkerd (liefkoozingsnaam).
- Smok**, m. Zoen.
- Smoksen**. Sjokkig loopen. **Smoks t^{ôch} n^{ieet} zoo d^{ôr} de modder, jonges!**
- Smölprume**. Verachtelijke naam voor een oude vrouw.
- Smölt**. Uitgesmolten vet.
- Smul**. Gezicht. **Ik hebter wel smul op** — lust in. **Gar^tj^an hef smul op Hendri^ke** — een goed oogje op. 'n Vervelende smul.
- Smusterig**, bnw. Vuil, goor. **Î heb u van margen ook n^{ieet} ewassen; î z^{ieeter} zoo smusterig üt.**
- Smûzen**. Geheimpjes verhandelen, fluisteren.
- Snaai**, m. **Hei 'n guje snaai e= maakt?** Heb je goede zaken gedaan?
- Snaaien**. Winnen. **W^{iee} snaait ze, jonges?** Ook: lekker zitten te eten.
- Snats**. Zier. 'k Gelöve d'r gⁱⁿ snats van. Een r wordt er niet in gehoord. Ned. snars, kan ook beteekenen: veest; dus gⁱⁿ snats = geen zier.
- Sneeg** of **snége**. Vlug, snel, vooral in verbinding met „gaan” of „loopen”. In de stad niet veel meer gebruikt.
- Snésleppe**. Sneeuwploug.
- Snik**, v. Hik. Een middelje tegen de hik is zonder adem te halen driemaal achter elkander zeggen: 'k Heb de snik (hik), 'k heb ze dik, 'k heb ze nou, 'k geef z' aan jou.
- Snikke**, m. Soort van losse, achteroverslaande bijl om koek te hakken. Zie mijn feuilleton in de Dev. Cour. van 7 Sept. 1894.
- Snippelen**. Snipperen. **Wat heb îlû weer zitten snippelen; alle snip=pels oprapen v^{ôr} daj weggaot!**
- Snipsnaorderijen**. Kleinigheden, beuzelingen, prullen, dingen van weinig waarde.
- Snitser**. De man, die de koeien, bestemd voor de Israëlieten, den hals afsnijdt.
- Snôjen**. Snoepen van spijzen. **D^{iee} meid is arg snôjerig, z^{iee} snôjt aoveral van.**
- Snaor**. 'n Snaor an hebben, een stuk in hebben.
- Snaore**. Nietswaardig ding. Sam.: **Snaoregud**. 'n Snaore in of an hebben, bet.: dronken zijn.
- Snôrre** (I), m. Diligence van een mindere soort.
- *Snôrre** (II). Prul. Verg. **snôrre= piperijen** = prullen.
- Snôrrebot**, o. Zeker botje uit den poot van een varken, waardoor een dubbel touw gehaald werd en dat men zodoende kon laten snorren.
- Snôrren**. Spinnen (van katten).
- Snôtte^rdòp**. Snotneus. Ook: kastanje, die in plaats van vaste stof van binnen vocht bevat.
- Snôtterig**. Ook: kleingeestig, niet noemenswaard. **Dat déj ik n^{ieet} as ik u was; 't st^{ieet} zó snôtterig. Mⁱⁿ mankeert niks as 'n snôtte=rige h^{onde}rdd^ûzend.**
- Snôtte^rnôze**. Snotneus (ook pers. naam).
- Snüffen**. Snuffelen en snuiven. Ook Limb. O. V. II, p. 228.
- Sòppen**. Morsen. **Kinder lik t^{ôch} n^{ieet} te sòppen in dat water, in u èten!** Ook: nat voedsel geven aan varkens, kalvers, enz. Gekookte aardappeltjes, roggemeel en karnemelk vormen een heerlijke sòppe voor de varkens.
- Spa(a)ns**. Spaansch. Sam.: **Spansriet, spansepèper**. Buiten sam.: **Spaans. Wat l^{öp} d^{iee} vent Spaans op zⁱⁿ b^{ieenen}!**
- Spanas**, o. Volksetym. voor **Span=**

- hart.** Een schroef met hartvormigen beugel, die men bij de draaibank gebruikt.
- Spandieeren.** Besteden, uitgeven. **Argens vòlle geld, tid, mōjte an spandieeren.**
Verg. Eng. te spend.
- Spannen.** Term in het knickerspel. Den duim naar de ééne en de vingers naar de tegenovergestelde zijde zoo ver mogelijk uitspreiden, om van den eenen knikker tot den anderen te reiken.
- Spa'telen.** Sprenkelen, spuiten. **Loop tòch vòrchtig, de melk spa'r= telt út de kanne.**
Iemand met water bespa'telen — besprenkelen.
- Spé,** bnw., te kijk. **Zet tòch 't hōddeken (horretje) vòr 't glas vòr den inkik; wì zit hier zoo spé.**
Zie Verdam's art. in Tijdschr. III 219 volg. Het woord staat in verband met spieden.
- Spek.** De naalde in 't spek stēken — ophouden, uitscheiden met werken.
- Spijen.** Spuwen. **Î mögt wel rooken, maor î motter nīeet bī spijen.**
Ook: braken. **Ik bin zoo misselek, 'k gelōve dak spijen mot. Blōd= spijing — bloedspuwing.**
Ook: met minachting neerzien op, spreken van. **Nu ventjen, spīt maor nīeet zoo op dat èten; daor kan nōg wel is 'n tid kom= men daj d'r nao snakt.**
Ook: uitvaren tegen:
Dīee knecht spuj vrēselek op zīn baas, ümdattem 'n Zaote'r= dag gedaon egēven had.
- Spiker.** Landhuis.
- Spile,** m. Stok of lat, waaraan worst, spek enz., in de wimme hangt.
- Spinnerachel,** m. mv. =s. Spinrag, spinneweb. Ook: **Spinnekōpsnōst. Blōjt u vinger? Legter gauw 'n spinnekōpsnōst op.**
- Spīr.** I.p.v. „in 't spīrwit" zegt men: spīr in 't wit. Verg. pik.
- Spīrlink,** m.; v. als stofn. mv. **-inks of -ingen.** Spiering. **'n Magere — = een mager persoon.**
- Sprīlinksbūjen.** Gure voorjaarsbuien voordeelig voor spieringvischers.
- Spīt,** o. Vlas. (Vooral zoo gen. als het gebruikt wordt om iets dicht te maken.)
- Spīzen.** Term bij het knikkeren. Van den eenen knikker tot den anderen reiken met behulp van duim en wijsvinger. Zie **spannen.** Het woord wordt ook gebruikt voor: handen. Verg. Fikken: **Ak u in de spīzen krige, dan zak u!** Ook voor: oogen, gaten. **'k Heb u al lange in de spīzen (kikert) ehad!**
- Spochte,** m. Bastaardduif.
- Spōlschōle.** Bewaarschool.
- Spontōrf.** Korte, harde turf.
- Spōren.** Dak=, daksparren.
- Sprikken.** Dunne takjes bv. om de kachel aan te maken.
- Sprao.** Spreeuw. **'n Spraoēnnōst.**
- Sprō.** Ruw van de schrale kou. **Sprō= handen, lippen.**
- Spül.** Kermistent; spel kaarten; **'n spül Zwarte Pīt.** Last, moeite: **Ik hebbe hēl wat spül met 'm ehad.**
- Stal.** Op stal loopen. Kooper worden voor den inzetprijs. **Dat hūs is vòr f 12 000,— op stal elopen.**
- Stankjen.** Standje, oloopje, berisping **'n Stankjen krigen. Daor was weer 'n stankjen in de Nōremburgstraote.** Doch: **Hīee hef daor 'n gud standjen (zaak, winkel); hīee verdieent geld as drek.**
- Stapelierend** of **-gek.** Stapelgek.
- Sta't of stelle.** Staart of steel. **Ik kan d'r gīn sta't of stelle an vast maken, ik begriip er niets van.**
- Steil.** Ook: bijw. v. gr. **Wī bint steil drūk.**
- *Steiloor.** Eigenwijze jongen.
- Stek.** Ligt een knoop of cent niet vlak op den grond maar hellend, dan heet dat: **stek.**

Stèken (I). Werpen naar een bepaalde lijn of een wand als grens. **Stèken met griffels, knoopem gleitanden**, enz.

(II). Met een griffel of speld steken tusschen de bladen van een dichtgehouden boek, waarin prentjes liggen; treft men een prentje dan wordt men eigenaar (altijd tegen betaling van griffel of speld).

(III). Rooien, **ie-rappels stèken** (met de greep).

(IV). Vogels vangen met behulp van een hengelroe, waarop een lijmstangetje staat: **Siskes stèken**.

Stempel. Sport van een stoel. **Jonge, zit tòch nⁱeet altid met u vòten op de stempels**.

Stender of **Stònder**. Verbonden met dik. 'n **Dikke stònder**, een dikzak.

Stenderkaste, m. Windmolen, die bij het op den wind zetten geheel meedraait. Van andere windmolens (kruisers) is alleen het bovendeel beweegbaar.

Stengels. Raapstelen.

Stès, bnw. Eigenschap van een paard, dat niet voort wil.

O.-Fr.: Stetisk, stètsk, stàtsk — widerspenstig, stòrrisch, unwillig, bv.: Mit stàtske perde is kwàd plogen

Het woord is verwant met: stede en staan.

Stieenmotte. Pissebed.

Stifbögel. Stijgbeugel.

Stik (I), m. Stek. **Stikken** ww. — stekken.

Stik (II), bnw. Steil oplopend.

Stik (III), bw. geheel (verbonden met nⁱeet).

't Is **binao twiee pond, maor nⁱeet stik**. (In de stad hoort men dit woord niet veel meer.)

Stikzⁱeende. Bijziende. Gron.: Stikzⁱznig.

Stinkbùlsink. Scheldnaam voor iemand die stinkt.

Stinseka^rs, v. Oostindische kers.

Stip, v. Regen. 'k **Bin bange dauwe van dage nog stip krìgt, daor**

kümp al 'n schip met zure ap-pels an, zok zeggen.

Stip-en-sprong. Op — = zoo dadelijk, op stel en sprong.

De hond kümp op stip-en-sprong, akkem rôpe.

Ik kan maor nⁱeet zoo op stip en sprong mégaon.

De meid mos op stip en sprong de dôre út.

Stíperen. Pruttelen, mokken. **Ge=stíper**.

Stip=in='t kültjen. Zie: **Pòtjenstrûf**.

Stippen. In den slachttijd was het de gewoonte de kennissen uit te noodigen te komen **stippen**, d.i. een boerroggen te komen eten, gedoopt in den ketel, waarin rolpens, leverworst enz. gekookt was.

Stao, imper. van **staon**. In verbinding met **zeggen**: 'n **stük vleis, dat stao zeg**, een groot stuk vleesch. 'n **Boddel, dⁱee stao zeg**, een groote borrel. 'n **Blok hòlt, dat stao zeg**, dat moeilijk stuk te krijgen is of dat lang kan branden.

Stobbe, m. Wortelstruik, voet van een boom of van akkermaalshout.

Stäodig. Gestadig. **Wark maor stäodig dôr, dan kom i wel klaor**.

De zⁱeeke gⁱeet stäodig vòrút.

Stòkvarve. v. Stopverf.

Stòkvarvenjentjen. Een geglazuurde knikker, dien de jongens waardeloos achten; ook **pòttebakker** geheeten.

Stòkvis. Scheldnaam voor een Deventersman. Tot iemand, die meer wil hebben dan zijn aandeel zegt men: **Ìder wat, van de stòkvis**; of met rijm: **Ieder wat, van de stòkvisnat**.

Stòldⁱeeeren. Soldeeren.

Stòlsetⁱeeeren. Solliciteeren. **Stòlse=tant**.

Stòlten. Stollen. **Gestòlten vet** (ook: **gestòlten**).

Stòltens. Stelten. **Stòltensloopen**. Verouderd.

Stom. De uitdrukking: **Bin 'k stom!** beteekent: inderdaad; alsook: Wat

je zegt! Wel verbaasd! *Nu breekt mijn klomp; **Bink stut**.

Stomboot, doch: **stoommachine**, **stoommòlle**, **stoomschòstin**, **stoomschip**, enz.

Stomp, bw. geheel, glad. **Dat hek stomp ve^rgèten**.

Staoon. Vertrouwen. **Ik stao diee vent niks**.

Staoondebieens. Staande. **Wij nieet èvengaon zitten? Né, danku, 'k zal 't maor staondebieens òfdôn, Wi mozzen staondebieens 'n bótram èten, want 't slug al négen ùr**.

Staoonders, bukers, gaters. Drie namen voor bikkelstanden.
Gron.: Staonders, keeren, stoofkes.
Kampen: Stako, bokko, külo.
In Holland onderscheidt men vier standen.

Stònnen. Stenen, zuchten. Gron.: Steunen.

Stòrm, bnw. Stormachtig. **Dat stòr = me weer**. Uitsluitend attributief.

Stòtjen. Poosje. **Blif nog 'n stòtjen; wat hei vòr haost**. Zie: **hòrtjen**.
Ook: N.-Br. O. V. I, p. 227.
Ook een enkele maal: **stoot**. **Dat is al 'n héle stoot eléjen**.

Stòttekaore, m. Stortkar; tweewielig voertuig om mest, zand enz., te vervoeren.

Strabant, bnw. Brutaal (in daden). **'n strabante vlègel**.

Strank. Strop, kwajongen. **'n Strank van 'n jonge**.

Strek, o. Op het plaveisel van veldkeien heet een **strek**: de afstand tusschen twee rijen grootere keien, die de eentonigheid der bestrating breken. **Strekschieeten** — knikkeren op **schòtjes** van 'n **strek** afstand.

Strikebrand, m. Gebreide band, die kornetdragende vrouwen om het haar doen; het was meestal het eerste werkstuk van jonge breisters.

Strikzid, m. Zijde. **Ik gao op strik = zid liggen**, d.i. slapen. **Hiee lig al op strikzid**.

Strikzwèvel, m. Lucifer.

Strips. Klappen. **Wat kreeg 'e 'n strips!**

***Stròjaovond**. Avond van 5 Dec.

Strompstampen. Dit ww. drukt de beweging uit, die men maakt tusschen struikelen en vallen. **Ik ston 'n stòtjen te strompstampen en tu vil ik op de nòze**.

Stròpstùver. Strijkgeld. **Hiee wòl an dat hùs 'n stròpstùver ve^r = dieenen, maor hiee hef lélek de bok eréjen; 't lip 'm op stal**. Zie: **Stal**.

Strùbbeling of **Strùbbelderije**. Oneenigheid.

Ook: Zaansch en Ned. Bet. O. V. I, p. 178 en II, p. 107.

Strubbelen, stribbelen, freq. van streven, strijden. Verg. Eng. to strive.

***Strùllen**. Pissen.

***Strünke braojen**. Werk verrichten, dat geen doel of zin heeft, of niets doen. Men hoorde in dit verband ook wel de uitdrukking: **U gat met vusten slaon**. Tegen iemand die niets deed.

Stupe, m. Stoep. **De stupe is daor glad** — de meisjes gaan daar grifweg.

Stùpkjes of **klinkertjes**. Breede trottoirs op den Brink tusschen de kastanjeboomen en de huizen.

Stute, m. en v. Wittebrood. Ook scheldnaam voor een bakker.

Stùts. Staartbeentje. **Ik strùkelden en vil op min stùts**.

Stùven. Stuiven. **Wat stùf 't hier!** Wat wordt hier opgesneden, gegeurd! Zie ook: **duve**. Spreekwijze: **Diee zín geld wil zieen stùven, mot koopen tabak en dùven**.

Sùke^rbòtram. Boterham met suiker, die de kinderen krijgen als de ooievaar een broertje of zusje heeft gebracht.

Sùkerei. Cichorei. Ook: W.-VI.

Verg. **Peerdjen**.

Sùkerjennekes. Soort beschuitjes.

Ook een plant, waarvan het onderste

deel van de meeldraden der bloem zoet is en opgegeten wordt. Wij vonden ze veel op de wallen.
Sündeklaos, m. en v. Sinterklaas.
Sündekläoskes, sinterklaasjes.
 Verg. **Sündepéter**, St. Petrus.
Supbóre, m. en o. Volksetym. voor: Support van een draaibank.
Suze. Soes. **Tô**, **Suze**, gaot **tòch op zîd**. 't **Gîeet hier maor in iene suze dôr**, d.i. onafgebroken of onnadenkend.

T

Taaïen. Raken. Ik zal 'm **taaïen van middag; wî èt stokvis**.
Tachtig. Tachtig. Analogievorm van zeventig en negentig.
Tamé of **Tamêkes**, **Temé** of **Te = mêkes**. Te met, straks (toekomstig).
 Ook: zoo **temé** — zoo straks (verl. en toek.).
Tamper, bnw. Een weinig zuur, rinsch. **Zur bint dîee appels niëet, maor tòch 'n betjen tam = per**.
Tandenpörker. Tandensstoker.
Tandentargerije, v. Tantalísatie. **Ak niëet mîeer ka'sen krige, dan hòld dîee ook maor; dat is maor tandentargerije**.
Tarnen. Tornen. Tarnmesken.
Tebrèken. Breken. **Zörg daj dat niëet tebrèkt. Hîee hef 'n kòpken tebraoken** (*in meerdere stukken!*), doch: **zîn bîeen ebraoken; hîee hef 'n takke van de boom ebrao = ken**. Andere werkwoorden met dit voorvoegsel **te**, Hgd. **zer**, heeft het Dev. niet.
Teeuwis of **Meeuwis**. (Matthias of Bartholomeus.) **Hîee lag héle = maole van zich zelf; hîee wist van gîn Teeuwis of Meeuwis**, d.i. hij was geheel buiten westen, hij wist van niets. **Hîee was zoo dronkend, datte van gîn Teeuwis of Meeuwis mîeer wist**.
Tégen of **Intégen**. Tegemoet.

Deventersch Dialect

Te hî òf te zwî. 't **Gîeet hier altîd te hî of te zwî**, d.i. van het eene uiterste in het andere.
Tellegîeest, o. Het H. Geest-gasthuis.
Tellen. In plaats van: hoeveel kosten de eieren? hoort men op de markt: **Wat tel î de eier?** Het antwoord is dan meestal: **de 3** (of **4** of **5**) **'n dübbeltjen**. Zie ook: **Meiwòrm**.
Tém, m. Sterk verlangen, dwingerij. Van 'n zieke: **Nu heffe 'n tém ùm op de vòrkamer te liggen; 't is met de man: van dage dit, margen dat. 't Is onmögelek 'm van zîn tém òftebrengen**.
 Het woord beteekent letterlijk: stelling, gevoelen, lat. thema (**Tém** of **getém** — zeurige praat, is een ander woord).
Te mensen. Ten minste, op zijn minst.
***Tète**. Groot hoofd, kletskop.
Tevrène. Tevreden.
Tîee, m. mv. -ën. Teen.
Tîeeren. Een jaarfeest vierën. **De kinder heb van dage tîeeren**, d.i. schoolfeest. Sam.: **tîeerfeest**.
Tîeerenachtig. Teringachtig.
Tikkeltjen. Zeer kleine hoeveelheid, bewijsje.
Tikken. Eiertikken doet men te Dev. met Paschen op de Worp. Wie verliest, d.w.z.: hij wiens ei wordt stukgeslagen, betaalt òf een cent òf het ei, al naar de afspraak luidt. Men vraagt eerst **spits**, dan **stomp** en eindelek soms nog **zids**.
Tikketakketóge. Bij zeker kinderspel wordt dit woord gebruikt in het volgende rijmpje:
Haok en 'n óge, Tikketakke = tóge, Göldpampier, Van tîreliere = liere!
 Twee meisjes houden elkaar vast met gekruiste armen en onder het zingen van het laatste woord verwisselen ze van plaats.
Timmeren. Bouwen (van het nest van een vogel gezegd).

- Zie: Kil. i. v. en verg. De Jager's Archief, I, 353.
- Timpe**, m. Tip, smal uiteinde. Ook: spits toeloopend broodje.
- Tirelierelier**. Zie **Tikketakketóge**.
- ***Tjuk**. Uitroep. **Tjuk, de bane is glad**. Bij het baantjeglijden.
- Tnegentig**. Naar analogie van **tachtig**. Vooral bij het losse en laden van kazen, koeken, enz., die geteld worden, hoort men het nog vaak.
- Tao**, bnw. Taai. **Tao vleis**. 'n **Taoë kⁱeerel**. Langzamerhand wordt **tao** verdrongen door **taoi**.
- Tô**, is niet alleen het Ned. **toe**, maar wordt ook vaak gebezigd voor Ned. **dicht**, bv.: **Dôt 't raam en de dôre tô**. De jonges hadden 't **bôk tô**. Samenst. zijn: **Tôdôn, tô= laoten, tôgooien, tôhòlden, tô= krigen, tôstôppen**, enz. Verg. **Lôs**.
- Tôbrenge**n. Toedrinken. **Iemand tô= drinken**, beteekent: zelf, als brenger of brengster, eerst een weinig uit het gevulde glaasje drinken, vóór men het overgeeft.
- Tôdde**, m. Vod, waardeloze lap, lor. Samenst.: **zuptôdde** — zuiplap.
- Tôddeken**. Verklw. van **tôdde**. Ook: liefkoozingsnaam voor een klein kind. **Jao, î bint môders tôddeken! Dôddeken, dotje?**
- Tôdden**. Sle(e)pen. **Dîneken, wij dat is laoten liggen; î tôd mîn alles weg**. **Laot de stôlen staon, waor ze staot en gaot 'r niëet mé tôdden**. Van een oneerlijke dienstbode zal men zeggen: **Zⁱee tôd alles 't hûs út**.
- Tôkemwêke**. Toekomende week. Hetzelfde in: **Tôkemzûndag, Tôkem= maondag**, enz.
- ***Tôkken**. Lokken. **Tôkdûve**, lokduif, die vreemde duiven naar haar hok lokt. **ôftôkken, ôftrôggelen**, afhandig maken.
- Tômaken**. Vuil maken. **Kwaojonge, wat hei u wⁱeer tô emaaht. Îlû mot de kamer niëet zoo tômaken**.
- Tômig**. Ledig, werkeloos. **Tômig= ganger**, leeglooper.
Dit woord hoort men in de stad bijna niet meer.
- Taonègel** of **Taojnègel**, m. Stroopnagel.
- Tônen**. Geuren. Sam. **Tônbaas**, geurmaker.
- Tonneken**. Zie: **Foksen**.
- Tôpkés**. **De tôpkés van de garven=** het beste van het beste. **De meiden hebt bí dⁱee mevrouw 'n kenîn= tjeslêven; zⁱee èt de tôpkés van de garven**.
- Tôrf**, v. en m. Tot een klein ventje, dat nog al praats heeft, zegt men: soms: **Jao, î bint 'n héle kⁱeerel; aj op 'n tôrf staot, dan kui aover 'n ieerappel kiken**.
- Tôrven**. Turf opdoen. **Wat zⁱeej d'r út; î bint zoo zwart ôj an 't tôrven ewest bint**.
- Täot**. Dronken, aangeschoten; alleen predicatief gebruikt: **Hⁱee was mooi täot**.
Mnl. teut — verward, gek, half-dronken.
- Taotôlf**. Iemand, waar niet veel bij zit. Meer van een man dan van een vrouw gezegd. Ook: buik, ransel. **Slaot dat nôg maor in u taotôlf**.
- Tôtast**. 'n **Tôtast wark**, licht, spoedig verricht werk. **Hu kui daor nu zoo tégen opzⁱeen: 't is maor 'n tôtast wark**.
- Tôvedan**. Voortaan.
- Trad**, m. Tred, schrede. Meerv. = Enkelv. 'n **Trad ôf wat wⁱder wónt mîn nève**.
- Traktieren**, tegenw. meestal **trak= triëeren**. Alle werkw. op Ned. eeren werden voor een halve eeuw nog **=ieren** uitgesproken.
- Trankil**. Onbevreesd, vrijmoedig moedig; het tegenovergestelde van **blö**.
- Trappⁱeeren**. Betrappen. Fr. attraper.
- Traliën**. Langzaam lopen, drentelen. Sam.: **Traligat**, iemand die **traliët**.
- Tramp** hoort men i.p.v. **trap** (met den voet). Afl.: **trampen**.

Treatér. Theater. Ook wordt zoo genoemd het toestel, dat de bakkers op Sinterklaasavond in hun winkels hebben opgeslagen en waarop de Sinterklaaskoeken worden uitgestald. (nog?).

Trekkebekken. Peren van een wrangen smaak.

Trekwagen, m. Trekkar, handwagen.

Triul, o. Riool, met prothesis van t uit 't riul. Men spreekt van 'n triul.

Trommen. Loopen. Ik mot maor alle dagen nao bûten trommen.

Trompetter, m. Trompet en trompetblazer. Ook: trompetterspaard.

Vôr de postkaore lÿp 'n òlde trompetter. De trompetters reden altijd op schimmels.

Träontjen, o. Kopje koffie. Kom, 'k zal is gauw 'n träontjen zetten.

Tròp, m. Troep. 'n Tròp varkens, ganzen, kinder, enz.

Träoten. Blazen op een trompet. Afl.: träter — trompet en trompetter.

Geträter, de muziek.

Trufel, m. Troffel, truweel.

Ook: Neeritter O. V. III, p. 149.

Tu, bijw. en voegw. Toen.

Tuf, m. Kuif. Ik heb dûven en kippen met 'n tuf op de kÿp.

Tûgen, overg. ww., dat alleen in de onbep. wijs gebruikt wordt. Het is moeilijk de beteekenis van dit werkwoord in enkele woorden weer te geven. Eenige voorbeelden mogen het duidelijk maken.

A. zegt tot B.: **Géf mîn dat bôk vôr dîee pesterdöze.**

B.: **Né, dat kan 'k nîeet tûgen.**

A.: **Maor akter dan dit liniaol bî dô?**

B.: **Jao, dan kan 'k 't net èven tûgen.**

Hier zouden we het kunnen weergeven door: doen, geven.

Van een karigen winkelier zal men zeggen:

Hîee kon 't nîeet tûgen mîn 'n kôkkije of 'n pèpèr'müntjen tô te géven, dus: over zich verkrijgen.

De meid, die een rekening heeft betaald en geen footje kreeg, zal zeggen: **Dîee vent kon nòg nîeet tûgen, datte mîn 'n dübbeltjen gaf.**

Moet iemand een nieuw pak hebben en kan hij het geld er voor niet missen, dan zal hij zeggen:

Nödig hek 't wel, maor ik kan 't op 't oogenblik nîeet tûgen; 't is 'n dûre tid, dus: betalen. Zie: versizen.

Dîee man düt niks as warken en vrôten, hîee gûnt zich gîn tid, hîee kan nîeet tûgen, üm te èten òf te drinken.

Ik kan 't nîeet tûgen, wordt in het Engelsch volkomen weergegeven door: I cannot afford it.

Het werkw. **tûgen** is hetzelfde als het Hoogd. **zeugen**, voortbrengen, ons Ned. tuigen, en is verwant met ons: tiegen — trekken. **Ik kan 't nîeet tûgen,** kan men dan ook in veel gevallen weergeven door het Ned.: Dat kan Bles niet trekken.

Tuiterig. Onvast staande. **Wat stîeet dîee taofel tuiterig. Laot de kinder nîeet bî dîee blômenmande kommen, dat dink stîeet (of is) arg tuiterig.**

Men spreekt ook van 'n **tuiter** — een ding, dat onvast staat of zit, bv.: 'n **Tuiter van 'n hód, van 'n stól,** enz.

Gron.: toiterig — spillig opgegroeid en daardoor zwak; van boomen en planten gezegd. Mnl. **touteren** — schudden, wankelen.

Tuke. Scheldnaam voor een oude vrouw, of die daar op lijkt. **Zon òlde tuke!**

Tükken. Dralen, talmen. **Tük nu nîeet lange, of î komt nòg te late.** Ook: even bijten (van visch gezegd). Ook Ned. Bet. O. V. II, p. 109.

Mnl. **tucken** — langzaam, met horten en stooten gaan, wachten.

Tükkert, m. Kneu. Ook scheldnaam voor iemand met rood haar, en dan meestal met de bijvoeging van **rooie**. **Wacht is, léleke rooie tükkert!**

Verg.: **Sjandarm**.

Tûn. Heg of afscheiding van vlechtwerk. Sam.: **Tûnwark**, vlecht- of kribwerk.

Tûnen. Vlechtwerk, mandewerk van teenen maken voor afscheidingen, beschoeiingen, kribben, enz.

Verg. ons: **Hollandsche tuin**.

Ook: **W.-VI. de Bo geeft: tuin** — haag, heining. Hgd.: **Zaun**.

Tûnhamer, m. Hamer, slei, slegge, waarmede men de palen voor tuinwerk (kribwerk, vlechtwerk) in den grond slaat.

Van iemand, die een rood, opgezet hoofd heeft van agitatie, inspanning, warmte of kwaadheid, zegt men: **Híee hef 'n kòp as 'n tûnhamer**.

In de buurt van Deventer hoorde ik zeggen: **as 'n tûrhamer** en men verklaarde dit: als een hamer, waarmede men de **tûrpaal**, d.i. tuierpaal (waaraan een koe, schaap of geit op de weide, op de spurrie enz., wordt vastgebonden) in den grond slaat. Tuieren = vastmaken.

In Zutphen zegt men: **as 'n tûr = hane**.

Tüntelpòt of **Tünteldöze**. Tonderdoos. **Tüntel**, tonder, staat in verband met Hgd. **zünden**, ontbranden.

Tur, m. Poos, tijd. **Híee is 'n hèle tur zíeek ewest, út de stad ewest**.

Bî turen — nu en dan. **Bî turen** isse de vlügste van allemaole; maor **híee** kan ook **bî turen** arg lui wèzen. **Janoome** kan der **bî turen** zoo wit **útzíeen**, daj zolt zeggen, datte 'n **òfgaonde zíeek = te hef**.

Tûren. Tuieren, vastbinden. **Wi hebt de bíeesten halve dagen op 't etgrôn etûrd**. Zie: **Tûnhamer**.

Tûte, m. Kip. Vooral het verklein-

woord wordt dikwijls gebruikt: **tûtjes**. Ook **Dr. en Geld**.

Tûtjen. Vklw. van **tûte**, kip; doch ook: vleinaam voor kind. Mv.: **tûtjes**.

Tutmem. Geheel hetzelfde, tout de mème. **'t Is hier 's middags altít íeenen tutmem: zurkool met íeerappels óf íeerappels met zurkool**.

't Is mîn íeenen tutmen. Het is me onverschillig.

Twíedonkeren. Avondschemering.

Twíeelichten. Morgenschemering.

U

(Uitspreken: oe).

Ule! Gekheid! **Méni dattet wòl dòn?**

Jao, ule (fluiten!) Zie ook van Dale op: **Oele**.

Ulevlucht, m. Oogenblik. **Ik bin 'n ulevlucht wérümme. Híee kan alles in 'n ulevlucht, maor dan moj níeet zíeen hoe 't edaon is**.

***ílie** voor **ilû** = gijlieden, met accusatief: **ulû**.

Ûlk, m. Bunzing. **Bülsink** wordt ook gebruikt, o.a. in **stinkbülsink**. Zie dat woord.

Ûmmebollen. Ombollen, van partij, besluit, voornemen veranderen. Het woord bet. eigenlijk: opnieuw „bellig” worden, wat blijkt, wanneer een koe begint te „reppelen”, d.i. met de voorpooten op een andere koe springt.

Ûmmédôn. 't Er íemand **ümmedôn** = iemand bedriegen, foppen. Nu **gelövik daj 't er mîn ümme wilt dòn!**

Ûmmes of **Jümmes**. Immers.

Ûmsgelik, bijw. Nagenoeg. **'t Is üms = gelik driée wèke eléjen**. Of: meestal. **Híee kümp ümsgelik tégen vier ûr**. Of: misschien. **Í wilt tòch ümsgelik níeet alles hebben?**

Ûm toch. Al daarom. **Waorümme dój dat? üm tòch**, d.i. daar wil

of kan ik geen reden voor geven.
Gron.: omtoch.

Ümtrent wordt ook gebruikt voor:
bijna. **ümtrent** 'n daalder; **üm-**
trent zöven **ür**; **h^{iee}** is **ümtrent**
w^{ieer} **b^{eter}**; **daor wazzi ümtrent**
evallen.

Üppelman of **üpperman**. Opperman.

Üppelen of **üpperen**. Het werk van
een opperman doen, opperen. **Vrog-**
ger wasse metselaar, nu isse an
't üppelen.

Ure, v. Oer, ijzererts.

Ütbonzjuren. Uitsmijten. **Aj u ge-**
zichte nieet höld, zakter u üt-
bonzjuren.

ütdütsen. Duidelijk maken. **Dat zak**
u nu is netjes ütdütsen.

ütfigeliëeren. Bedenken, overleggen,
uitvorschen. **Dat hei maor is**
netjes ütfigeliëerd.
Lat.: vigilare — wakker zijn,
waken.

ütenbal. Uitroep bij sommige spelen,
om te kennen te geven, dat men
zich een oogenblik aan het spel ont-
trekt, tot men weer roept: **innebal!**

ütentüt. Uit ende uit. Aan het slot
van een vertelseltje zegt men vaak:
ütentüt, mⁱⁿ ve^rtelseltjen is üt,
pis in 't pötjen brenget üt.

Uterdekut. Eensklaps, in haast. **Alles**
g^{ieet} hier maor uterdekut; 't is
öj gⁱⁿ tid heb üm u wark gud
te dön.

ütlüchten. Met een licht uitlaten.

ütponden. Uitponden, verkoopen bij
kleine hoeveelheden, bv. bij het
pond. **D^{iee} vörkooper hef dat**
petiken prumen bⁱ de mande
eköcht en g^{ieet} ze nu ütponden.
Ook van spek, vleesch, enz., ge-
zegd.

ütreiden. Zie: **Reidekamme**.

ütschöttelen. Uitschieten. **Ik wil**
d^{iee} i^{eer}appels wel koopen, maor
dan moj de kleintjes d^r üt-
schöttelen. Verg.: Uitschot.

üfstükken. Uitschelden. **Z^{iee} hef 'm**
üfstükt, dat de honden d^r gⁱⁿ

brood van zollen vrëten. Zie ook:
Jak.

üttrekken. Ontkleeden. **Ik gao mⁱⁿ**
üttrekken. Doch: **antrekken** hoort
men niet zooveel als: **ankléjen**.

ütvëgen. Uitvegen. Zie: **Buis**.

ütvensteren. Uitveteren, uitschelden,
de kast, den mantel uitvegen. *Ook
wel: **üfstaonvensteren**, een standje
geven. Zie: **üfstükken**.

V

Vaalt, m. Mestvaalt. De **aa** als Ned.
aa uitgesproken.

Van-waor-bi-mⁱⁿ. Duchtig, groot.
Ik krég 'n stankjen, 'n stuk vleis,
van-waor-bi-mⁱⁿ.

Varen. Men vaart te Deventer (en
vooral om de stad) niet alleen in een
vaartuig, maar ook in een voertuig.
Verg.: **gevaar**, voertuig.

Vaste, bnw. en bijw. Vast. Attrib. en
praed. altijd met **e**, bv.: **'n Vaste**
kool. D^{iee} kool is vaste, zit
vaste in mekare.

Vieere, bw. Ver. Heel **vieere** hier
van dan. **Nög völle v^{ieer}der**. Verg.
wid.

Veldhön. Patrijs. Mv. **veldhön**der.

Venster, o. De uitdr.: **Î zit hier gⁱⁿ**
bur in 't venster beteekent: Ge zit
hier niemand in den weg, tot last.

Verabstükken. Doen, in orde bren-
gen, bedisselen. **Ik heb nög wat**
met u te verabstükken, ik heb
nog een appeltje met je te schillen.
Vör van aovend hek nög zoo
völle te verabstükken, dak haost
gⁱⁿ tid heb üm te èten.

***Veralteriëerd**. Van streek, verslagen.

Verastrand^{ieeren}. Assureeren (tegen
brandschade, enz.) Verg. astant —
assurant.

Verbèteren. Wie bedankt, als hem
iets gepresenteerd wordt, zegt som-
tijds: **Ik bedanke, ik kan d^r mⁱⁿ**
n^{ieet} mé ve^rbèteren.

- Verblikken.** Verschieten (van stoffen enz.).
- Verbötteren.** Schelen. 't Kan min niks verbötteren.
- Verbröd.** Verbroed (van vogeleieren).
- Verdiënen.** Verdienen; doch ver= diensten wordt als in het Ned. uitgesproken.
- Verdôn.** Verteren, uitgeven. Nu moj met Sündeklaos nieet al u geld verdôn.
- Verdôzaam.** Verkwistend.
- Verdreit.** Stellig, inderdaad. Jao, verdreit, Hein slôt de pôtdeksels bi 't mezik. 't Is verdfreit waar.
- Verdüld.** Nagenoeg hetzelfde als verdreit.
- Vergangen.** Verleden. Vergangen wêke, jaor, maond, zündag.
- Vergank.** Passage. Dïee winkel zal wel wat te dôn krigen, want in dïee straote is vòlle vergank.
- Vergèts** (è lang). Vergeetachtig.
- Vergis,** znw. Vergissing. Bi vergis; 't was 'n vergis.
- Verhetsen** (zich). Zich een ernstige verkoudheid op den hals halen door het gebruik van water, karnemelk of iets dergelijks, als men bezweet is.
- Verklaoren** (de oogen). Wanneer men iets of iemand zien kan, dien men gaarne ziet, bv. als een meisje voorbij komt, waarmee een jongen geplaagd wordt, dan zegt men tot hem: **Ver= klaort u oogen is.** Het woord beteekent dus: de oogen verlustigen, waardoor ze helder opzien.
Zie ook: Oudemans Taalk. Wdb. op Hooft.
- Verknüpt!** of: **Bin 'k verknüpt!** beteekent: Inderdaad: Het is inderdaad waar!
Wel verknüpt! Wel drommels!
't Is verknüpt waar — Het is stellig waar.
- Verkommen.** Vergaan, omkomen. Dïee arme stümpe^{rt}s verkomt van ongemak en ellende.
- Verkwaken.** Verbabbelen. Ook: ver-
- wennen. Bv.: **Î mot u kinder nieet verkwaken.**
- Verléjen.** Geleden. 't Is zoo wat fiftig jaor verléjen.
- Verlet.** Behoeftte. Stür tôkemwêke dat gud maor; 'k hebter dadelek nog gîn verlet ümme.
- Verlôf.** Verlof. Ik zal u is met verlôf laoten gaon, zegt men tot een jongen, terwijl men hem de pet bij de klep over de oogen trekt. **Pas maor op, voort gaoy nòg met verlôf,** zegt men tot iemand, wien de hoed bijna over de oogen zakt.
- Verloop.** 't Verloop ûthangen. Op den loop gaan. **Tu den diëender kwam, hingen de jonges 't ver= loop üt.**
- *Verlös.** Jongensspel, waarbij jongens, die gevangen zijn gemaakt, weer bevrijd moeten worden door de makkers van hun groep, die nog vrij zijn.
- Verluizen.** Vertikken, verdraaien, niet doen. **Alle dagen zeggik 'm datte zîn beste mot dôn, maor hïee verluist 't.**
- VERNEMMEN.** Vernemen, bemerken. Als een jongen verweten wordt, dat hij een klein ongelukje heeft gehouden, dan pleegt hij zich vrij te pleiten door te zeggen: **Dïee 't iëe^rste vernemp, hef 't achter in 't hemp.**
- VERNEMSTIG,** bnw. Aannemelijk, wie gemakkelijk iets begrijpt. 'n Ver= nemstige jonge. Gron.: Vernü= stig.
- VERNÜFT,** bnw. Vernuftig. Verg. **nut,** voor: nuttig.
- Verördenieeren.** Bevelen, voorschrijven bv.: een recept.
- Verrennewieeren.** Vernielen, ruïneeren.
W.-Vl.: renoveren — iemand aan den grond helpen, arm maken (de Bo). Het onderste boven halen. **Îlû heb min de hêle kamer verrennewieerd.**

- Verroest!** Een gewone verwensching, soms met het verlengstuk: **met 'n blik an 't gat, dan kui ram= melen.**
- Verrükt.** Verrekt (van een lichaamsdeel gezegd). Ook Ned. Bet. O. V. II, p. 112.
- Ve^rschèlen.** Schelen. 't Kan mîn niks ve^rschèlen.
- Ve^rsizen.** Verduwen, betalen. Ik kan 't nòg maor niet ve^rsizen daj 't er mîn zoo ümmedaon hebt (bedrogen hebt). Ik zol 't wel willen koopen, maor ik kan 't nòg ni^eet ve^rsizen. Verg.: tügen.
- Ve^rsjanzeeren.** Verwisselen. Moeten bv. meubels uit een vertrek met die in een ander verwisseld worden, dan hoort men: **Kom lauwe diee bul is gauw ve^rsjanzeeren.**
- Ve^rslödderen.** Door slordigheid verliezen of bederven.
- Ve^rslüngelen.** Verwaarloozen, nage-noeg gelijk aan ve^rslödderen.
- Ve^rsmîten.** Verslingeren, vergooien. Hannes hef zich lélek ve^rsméten an diee meid, dat drel. Hⁱee hef zich ve^rsméten beteekent ook: hij heeft door zijn slecht gedrag zich verachtelijk gemaakt, zijn fortuin met voeten getreden.
- Ve^rspòllen.** Verliezen, vooral bij koop of verkoop. Ik heb geld an dat pi^eerd, dat hûs ve^rspòld. Ik heb 'n bul an Jan ve^rspòld. (Hij ziet er veel slechter uit, dan toen ik hem het laatst zag.) Mîn kidde hef in de laatste tid vleis ve^rspòld.
- Ve^rtikt.** Bevestiging. 't Is ve^rtikt waar. Bin 'k ve^rtikt! — inderdaad! Wel ve^rtikt! — wel drommels!
- Ook kan het een ontkenning aanduiden. 't Is ve^rtikt, as 't waar is.
- Ve^rwégen.** Bewegen. Diee mus is zoo dood as 'n piere; hⁱee ve^rwégt zich ni^eet meer.
- Ve^rwierd.** Verward, slordig. U haor zit ve^rwierd. Loop tòch ni^eet zoo ve^rwierd; i loopt alles tonderste=baoven. ⁱEerst 'n stücksken vôr d'n ve^rwierden honger, d.i. voor den eersten honger.
- Ve^rzören.** Verdorren.
- Veste.** Langzamerhand, vast. Kom, laowe maor veste vôrûtgaon. Nagenoeg hetzelfde als manges.
- Vestenisse.** Ouderen hoorde ik in mijn jeugd een hypotheek meermalen zoo noemen.
- Vetprizen.** Een bezoek brengen aan menschen, die geslacht hebben en hun, onder het genot van een glaasje, toewenschen: 'k Haope, daj 'm in gezondheid mögt ge=brûken.
- Vifkòp, m.,** noemt men spottend wel eens een hoogen hoed of kachelpijp. Ook Gron.
- Vimme.** Honderd bossen hout, stroo enz., met vier overtallige; dus 104 bos.
- Vindjen.** Middel, vinding. Hⁱee hef op alles 'n vindjen. Hu kui dat tòch? Wel, ik hebter 'n vindjen op.
- Vingers.** De volgende vingerrijmen bestaan in het Deventersch:
Dûmelinksken hef 'n verksken ekòcht, Flikflak hef de centen ebròcht, Lankman hef 'm e= staoken, Fiedevink hef de wòrst emaaft, En dat kleine dûveltjen hef alles opesnapt, In zîn kleine mündjen. Tu krêche wat vôr zîn küntjen.
 Of ook: Pink, gölden rink, lange ledder, biertapper, lûzeknapper.
- *Virduiten.** 2½ cent.
- Vistéve, v.** Vischwijf. Zⁱee gieet an as 'n vistéve.
- Vlechten.** Hard en wild loopen. Langes de straote vlechten. Daor kümpe an vlechten. Zie ook: bösselen.
- Vleis.** Vleesch. Sommigen vinden dat dit woord al te plat klinkt en zeggen daarom: vlés. Om dezelfde reden hoort men o.a. ook in plaats van:

- zurkool, bötter, vusten en buk:
zûrkool, bóter, vûsten en bûk.
- Vlesse of flesse, m. Fleisch. Hef Jan al 'n baord? Jao, hⁱee is zoo ru as 'n vlesse.
- Vlieegerd. Vlieger. De vlieegerd opstèken, d.i. oplaten.
- Vlooi, bnw. en bijw. Ondiep. 't Is hier arg vlooi, daor stieet gin half vôt water. De vlooi motten, een zwemplaats in de gracht, waar de izermotten gingen zwemmen. Er was ook: 'n dîpe motten. Zoo zui niks vangen; i vist te vlooi (ge moet den dobber omhoog halen). Vlooi bouwen. 'n Ondiepe voor ploegen. Ook Gron.
- Vlôte, m. Ondiep kuipje, waarin de melk in den kelder staat, om den room boven te laten komen. De afgeroomde melk heet: Vlôtemelk. Kil. Geld. Vlotemelk.
- Vlôtjen of Flôtjen. Dobber van een sim.
- Vlûs of Flûs, o. Vlies. 't Hef van nacht gud ebakt; daor lig 'n vlûs op de grefte.
- Vôlderwechens. Op vele plaatsén. Gron.: Veulderwegen.
Verg.: Anderwechens — elders. Meerderwechens, méstewechens — op vele, de meeste plaatsén. Ieender, — Twieeder, — Vierde = wechens, enz. Zelfs hoort men: Nargensterwechens voor: Nergens
Zie ook: Wechens.
- Vôlk, o. Een meid of knecht bestempelt (vooral in de omstreken) met dien naam zoowel haar eigen familie als de familie bij wie ze in dienst is.
Margen gao 'k nao min vôlk (naar huis). Min vôlk is út de stad en nu gao 'k met kostgeld.
Ook: soldaten: Min zonne is onder 't vôlk.
- Vôlle. Veel. Vôlle kôke, bötter, vleis, kinder enz. Doch: vôl(s) te vôlle, vôl(s) te mooi, enz.
- *Vôllek (volk). Roep van iemand, die een winkel binnenkomt, waar niemand aanwezig is.
- Volsten. Ten volsten kommen, helpen, ondersteunen. Aj zelf nieet alles kônt betalen, dan zak u wel ten volsten kommen.
- Vonds. Als een jongen wat vindt en een ander roept: U vonds min half! dan heeft deze recht op de helft van het gevondene. Zie: Ívezé.
- Vôren. Voren. In 't vôren — vooruit, te vroeg. Min wark vôr Donderdag had ik Wonseldag al ôf; 'k was dús 'n dag in 't vôren.
- Vôrkooper. Iemand, die vruchten enz. van de boeren koopt bij groote hoeveelheden en ze dan in de stad in het klein verkoopt.
- Vôrnemmens of van vôrnemmens. Voornemens, van plan.
- Vôrstaon. Voortrekken (schooljongensterm). De méster stieet Sjo^rs gin klein betjen vôr.
- Vôrst, v. De kou in handen of voeten.
- *Vo^rt. Weg! Vo^rt d'r mé! Ik dô dat manteltjen maor vo^rt, draag het niet langer.
Ook aldus: Dat menteltjen hef vòlle van 'n vesjen vot. - Pas maor op, daj 't nieet vot kriegt op 't water.
- Vôt. Vôr de vôt weg. Zonder uitzoeken, zóó als ze liggen of staan. De meid mot de groote ieer = appels d'r nieet útzôken; zie mot ze vôr de vôt wegnemmen. De wöttels kôst drie cent de bos, vôr de vôt weg.
- Vrend hoort men nog soms voor vriend. Afl.: Vrendelik.
- *Vrêten. 'n Eigengereid stuk vrêten. Een eigenwijze.
- Vrieë, m. Wreef van den voet.
Mnl.: wrige. Tijdschr. III, p. 216.
- Vrijigheid. Vrijheid, vrije tijd, vrijpostigheid. De jonges heb vôls te vôlle vrijigheid; de méster mos ze mⁱeer wark opgêven. Jan parmetieert zich vôls te vôlle vrijigheid.

Vrölik. Ouden van dagen hoorde ik: **vrólik** zoo uitspreken.

Vrouwlûvleis. Vrouwenvleesch. **An hüm zit niks gin vrouwlûvleis**, zegt men van iemand, die niets van de vrouwen wil weten.

Vul. Vuil. **Îmand vul schouwen** — niet voor eerlijk houden, voor schurftig houden. **Nu kûmp ein=delek den aap ût de mouwe; maor ik had 'm al lange vul eschouwd.**

Iemand **vul op 't buis wèzen** — een hekel aan hem hebben, wrok tegen hem koesteren. Verg.: **grôn.**

'n Vule rötte. Een slim klein meisje, een bijdehandje. **'n Vule stinkert.** Een slimme vogel.

Vül of Vüllen, o. Veulen.

Vulboomen, bnw. Een jongensaardigheid is het om hout, dat men niet kent, **vulboomenhölt** te noemen; want, zegt men: **aj d'r op schît, stinkt 't.**

Vur, v. Voering. **Vur vôr 'n rök.**

Vusten of **handelen.** Elkander de hand geven. **Kom, laowe is vusten.**

W

Waar nemmen (niet: **waor**). Wanneer men iemand verzoekt een groet over te brengen, dan hoort men dikwijls van den laatste: **'k Haope 't waar te nemmen**, d.i. mij van de opdracht te kwijten. **Nu, dag Garrît, gezondheid, en de groe=tenisse in hûs! Dank u, 'k haope 't waar te nemmen!**

***Wachten.** Ik kon 't **nîet** wachten. Ik had er geen tijd voor.

Wallîee? Wat blief?

Want, o. **Hîee** zit gud in zîn want — hij zit er warmpjes in. Het woord beteekent eigenlijk: stof, laken. Verg. het oude lijnwand en het schroder- (kleermaker) of wantsnijdersgilde.

Waren. Hoeden, wachten. **Waardu!** Pas op! of: Uit den weg!

Wark. Van een boer of boerin, die niet meer werken kan, hoort men soms zeggen: **Sins 'n jaor ette 't genaodebrood, 't wark ister ôf.**

Warkaore, m. Werkader. Van een luitaard zegt men: **de warkaore is 'm esprongen.**

Wasseldôk, m. Vaatdoek.

Water. **Hîee** hef 't water in de kelder — hij is failliet.

Watjekou, m. Klap, peuter, oorveeg. Ook Gron.

Wechens. Weegs. **îeenderwechens** — op één plaats. **De echte Dè=venter kôke kui maor îeender=wechens krigen, zek ze.**

Voor de andere samenst. Zie:

Vôlderwechens.

Wège, dat. van **weg.** In de **wège staon, zitten, liggen,** enz. **ût de wège gaon.** Te **wège brengen.**

Weg. **Aover Twelle naor Te'r=woolde, das de weg op vijf vierel.**

Wegfommelen of **wegfrommelen.** Wegstoppen, heimelijk verbergen.

Weggen, m. Boerenstoete, grof wittebrood. ***Krintenwegge(n).** Een groot krentebrood.

Weggeschét, m. Strontje op het oog, ook soms **wégje** genoemd. Zie Tijdschr. III, p. 216.

In Kampen zegt men: **padde=schîter.**

Wegnifelen. Stilletjes wegnemen, wegkopen. Zie ook: **nifelen, ratsen, kitsen, boksen** e.a.

Weidegréve. Beheerder der stadswelden, nl. van de Marsch en de Teuge, d.z. de Stads- en de Bergweide.

Verg.: **Brinkgreve, Holtgreve** e.a. **Greve** = graaf.

Weite, v. Tarwe. **Weitenmêl, wei=tenbrood.**

***Weitenhekke.** De plaats waar de meelfabriek vroeger de tarwe (weite)schepen loste, die dan per wagen naar de meelfabriek gebracht werd was toevallig bij het oude hek der Bergweide.

Wèk, (è lang). Mannetjezend, waard of woord.

Kil.: Geld.: wacke.

Wèke, m. Week. Men zegt soms: Van wèke, evenals men zegt: van dage, van margen, enz. Van ('t) jaor of van de jaor en van de maand. Van lente, van winter, van harfst, van zommer en van de lente, van de winter of van 't winter, enz.

* Wij kennen alleen van de wèke, van de lente, van 't winter of van de winter. Van harfst is ons geheel onbekend.

Wèkzⁱeerig. Kleinzeerig, gevoelig, aantrekkelijk. Van lichaam en van gemoed gezegd. Asse zich met 'n spelde prikt, schrⁱeeuwte al; hⁱee is arg wèkzⁱeerig. Asse narigheid h^ort of z^ut, dan grinte dadelek; hⁱee is zoo wèkzⁱeerig.

Welbalken. Zware balken, als leuningingen geplaatst langs de IJsselkade (Welle).

Wenne, m. Uitwas, vleesch- of vetknobbels.

Wépeldoorn, m. Hooge, wilde roze-stam, waarop geocculeerd wordt.

Gron.: wepel — onrustig. Oost-Fr.: wepel — beweeglijk en wepeln — zwaaien, wiegelen, schudden.

Mnl.: wepelen — heen en weergaan. Wepelingh — bijlooper, bijzitter, die zonder eigenlijke betrekking is. Verg.: Wibbelen.

Wét. Ik zal dat wel an de wét kommen — ik zal dat wel vernemen, leeren kennen, gewaar worden.

Wèteren. Vloeibaar voedsel geven; vooral aan kalvers.

Wézeboom, m. Lange boom op een voer hooi, koren, enz., die voor en achter door touwen neergehaald wordt. Hgd.: Wiesbaum.

Wibbelen. Onvast staan en daardoor schudden, wiebelen. De taofel wibbelt. Zit daor nⁱeeet zoo met u bⁱeenen te wibbelen. Wibbelig.

Zie: tuiturig. Zie vooral: wépel=doorn.

Wid, bijw. Ver. Wi hebt wel 'n ûr en nog wider eloopen. Hⁱee wont nⁱeeet wid van ons ôf. Tût hu wid muwe lⁱeeeren? Hⁱee is al wid weg.

Gooi dat nu maor nⁱeeet zoo wid weg — keur dat nu maar niet zoo geheel af.

Widwage, bijw. Wagewijd.

Wⁱee, m. Wilgenteen om boonenstokken, leiboomen, enz., te binden.

Wⁱeege, m. Wieg. Stoot is an de wⁱeege — toe, drink eens. Ook: opening van een voet of iets meer, tusschen twee huizen.

Wier^de. In de wierde. In de war. Pas op anders gⁱeeet u touw in de wier^de zitten. Wat hei u haor in de wier^de, haal is gauw de reidekamme. Mⁱn zaken bint arg in de wier^de of 'k zitte met mⁱn zaken in de wier^de.

Wierig, bnw. Gezond, vlug. Bint ze in h^us allemaole wierig? As 'n meiw^orm nⁱeeet wierig is, moj 'm op de poot dr^ukken. Van een zieke of van ouden van dagen zal men zeggen: hⁱee is aardig wierig.

Wikken. Dat wik u wikken — dat wil ik wel gelooven, daar kun je op aan, dat verzeke ik je.

Willig. Van koopwaren zegt men, dat ze willig of graag zijn, wanneer er veel vraag naar is.

Wimme, m. Plaats aan den zolder om spek, worst, ham enz. op te hangen aan de spⁱlen. Zie dat woord.

Windem^olle, m. Windmolen.

Windaos, o. Windas. As van een wagen, een machine enz., luidt als in het Ned.

Windr^uve, m. Wijndruif; de druif van een boor heet: de druf.

***Winnen** (I). In verwinnen, op het spel zetten. Zⁱee verwonnen daor èventjes vijf gulden, verloren bij het spel.

Z

Winnen (II). Winden. **Opwinnen**, **ôfwinnen**.

Wip. Loop nao de wip! naar den drommel, naar de pomp.

Wippeldewap, m. Wip. Bij het open neergaan zingen de kinderen (soms met Holl. uitspraak): Jan Wippeldewap, Hu kaok î de pap? Van bûkweitenmêl; Hu kiki zoo schêl?

Wipse. 'n Fine wipse. Een klein, tener meisje.

Wisheid, v. Wijsheid, ernst.

Spôllen ût wisheid en niëet ût gekheid. Schei tòch ût met dat stoeien, tamé wòt 't nog wisheid. Alle gekheid op 'n stöksken; nu is wisheid epraot.

Wissz, bijw. Gewis, zeker. Kom î margin? Jao, wisse.

Waogzn. **Díee** waogt, **díee** wint, soms met het verlengstuk: **díee** verspòlt, **díee** grint (van grînen).

***Wolle** = Wolf. **Wolle wé, wé, wé**. Een soort verstoppertje, tamelijk ruw spel, dat door meisjes, maar vooral jongens, werd gespeeld.

Zie mijn feuilleton in de Dev. Cour. van 20 Juli 1894.

Wonder en geweld. Van wonder en geweld = buitengewoon groot. 'n **Drukke**, 'n **stúk vleis**, 'n **poos van wonder en geweld**.

Wonnen voor **wónen** hoort men niet veel meer.

Wonseldag of **Wunseldag**. Woensdag. Verg.: **Dinkseldag**.

Wöttelbûr. Boer, die in de stad woont.

Wrôten of **vrôten**. Wroeten, hard werken, vooral om vooruit te komen, geld te verdienen.

Díee mensen hebter van z'n lèven al wat ôfevrôt. Soms met eenigszins ongunstige beteekenis: **Zíee dôt niks as vrôten en günt zich zelf haost gîn nat of drôge**. Afl.: **Vrôter**, **gevrôt**.

Zaalverig, bnw. Verlept. **Díee slao(d)** is arg zaalverig; **zíee** is z'éker gisteren al esnéjen.

Zak, m. De koppen in ieene zak hebben. Onder één hoedje spelen.

Zam, bnw. Zacht, week; **üm** leer gud **zam** te krigen, **moj 't** met traon **smíeëren**. Verg. **smö**.

Zattert, bijw. Zat, genoeg. 'k **Heb zattert** of **zattert en genug**. Zaansch: zadder. O. V. I, p. 45. Gron.: Zattert.

Zauwelen. Zabbelen, zuigen. **Díee** jonge lig den **hêlen** margin te **zauwelen** op 'n **stüksken zôt= hòlt**.

Zeggen. **Níee** naor **zeggen hōren** — ongezeggelijk zijn.

Zeikert, m. Kort aangebonden, licht geraakt, opvliegerig mensch.

Zeiveren. Zeeveren, kwijlen. **Zeiver= baord**, iemand die zeivert.

Vooraf van kleine kinderen gezegd.

Zelfs, vnw. Vaak voor: zelf gebruikt. Verg.: **eigens**.

Zelve. Salie. **Zelvelmelk**. Opmerkelijk is het, dat **salimelk** een minder edele beteekenis heeft. Op het ijs koopt men voor een cent een kopje saliemelk; doch moeder kookt 's Zondagsavonds: **zelvelmelk**,

In het Mnl. komt „selve” o.a. reeds bij W. v. Hildegarsberch voor. Ook Limb. en N.-Br.

Zéperije. Zeepziederij.

Zékers hoort men vaak i.p.v.: **zéker**. 't Is **zékers** waor. Jao, wel **zékers!**

Zich. Vooral in de omstreken hoort men **hem** en **haar** i.p.v. het refl. pron. I.p.v. het poss. staat **zich** in: **Op zich Engelsch**.

Zichte, m. Sikkel om graan te maaien.

Zië, m. Zoo noemt de boer een zeef. Mnl.: **ziën** — zijgen, zinken, neerdalen.

Zieek en **züchtig**, bnw. Ziek, sukkelend. **Ik wil gaon trouwen, want ak op mîn ôlden dag zíeeek en**

- züchtig wödde, hek dan 'n guje oppassing.**
- Zieekten en züchten.** Zie: **ma^rtelen.**
- Zieerte.** In enkele samenst. nog in gebruik voor: pijn. Bv.: **höf^dzⁱeer^te, lifzⁱeer^te.**
- Zinnig, bnw. Mak, tam.** Vooral van honden en paarden gezegd.
- Zinnigheid, v. Lust, trek.** 'k **Heb gⁱn zinnigheid üm daor hen te gaon.**
- Ik heb gⁱn zinnigheid in dⁱee meid** (vrijster of dienstbode).
- Zöbberig of zöbbezakkerig.** Wijd, ruim, zakkerig. **Wat zit u dⁱee jas zöbberig!** 'n **Zöbbe** noemt men wel een dikke vrouw, die plomp loopt.
- Zödderen.** Langzaam koken, zeuren. **Hu lange heb dⁱee wöttels nu in G^ödsname al op 't v^ür staon te zödderen!**
- Zaod, o. Zaad, inzet.** **Ik heb mⁱn zaod al,** zeggen de jongens, als ze hun inzet al terug hebben; wat ze nog verder krijgen is dus winst.
- Zaojen en braojen.** Koken en braden, kokkerellen.
- Zommersprutels.** Zomersproeten.
- Zökke, m. Sok.** Ook overdr. 'n **Zökke van 'n vent** — een trage, domme, onbeholpen man.
Ook: W.-VI.
- Zomp, m. Lang, smal vaartuig,** vooral op de Overijsselsche kanalen in gebruik. Velen zullen zich nog de snelvarende **bötterzomp** op Amsterdam herinneren met zijn onversaagde bemanning.
- *Zöonne.** Zoon. Mv. **zöns.** De zon = **zünne.**
- Zonnend.** Zie: **Zükkend.**
- Zoogedisel, m. Zoogdistel, paarde-**distel, die **gestoken** wordt voor de konijnen.
- Züchten:** Zie **zⁱieekten.**
- Züg, o. Vloepapier, stukje vloe.** 'n **Schrift met 'n zügjen.** Elke **sinesappel** zit in 'n **zügjen.** Ned. zuigen is echter: **zügen.**
- Zükkend, vnw. Zulke, mv. (nooit ge-**
- volgd door een subst.). **Hⁱee hef ach vissen evangen! H^ükkend? Z^ükkend! Hunend? Hoe een? Zonnend! Zoo één!** wordt in het enk. gebruikt.
- Zuptödde, m. Zuiplap.**
- Zwak.** Lenig, buigzaam. **Dⁱee jonge is zoo zwak, datte de bⁱeenen in de nekke kan leggen.**
- Zwakjen, o. Het buigzame gedeelte van een pijperoer.**
- Zwaleve, m. Zwaluw. Sam.: Zwa=levennöst, zwalevensta^rt** (zekere houtverbinding).
- Zwallegat, o. Zinkput, kolk,** waarin het vuil uit het water bezinkt. Verg. Ned.: zwelgen — verslinden. Eng.: to swallow.
- Zwalm, v. Walm. Zwalmen, ww. De lampe zwalmt; de kamer is vol zwalm.**
- Zweinjak, m. Liederlijk mensch.** Zwiijn is geen Deventersch; het is geïmporteerd, vandaar de uitspraak met **ei.** Zie bij: **gleitand.**
- *Zwig of Zwigans.** Jongensspel, waarbij de jongens op den roep: **Zwig,** telkens naar den overkant van de straat moesten loopen. Werden ze hierbij 3 × aangetikt, dan moesten ze mee helpen vangen (tikken). Bij het sterk toegenomen verkeer is dit spel langzamerhand in onbruik geraakt.
- Zwit. Zwit slaon.** Geur maken, pronken, zich nogal voordoen.
- Zwil, o. Eelt, zeen in het vleesch.** **Hⁱee hef zwil in de handen.**
- Zwilderig vleis.**
- Zwilhaor, o. Geel haar (pezen uit draden samengesteld).**
Gron.: taoi haor.
- Zwikskel, o. Een hazelnoten verlengstukje op een hengelroede.**
- Zwaor, bnw. Zwaar, zwanger. Tu ons h^üs öfbrandden, was ik zwaor van mⁱn négende (kind).**
- Zwaore, m. en v. Spekzwoerd.**

INHOUD.

	Blz.
Voorbericht voor den eersten druk	V
Voorbericht voor den tweeden druk	VI
Aanwijzing der uitspraak	X
Inleiding	XI
Lijst van inclinaties	XX
't Léleke endekûken	XXII
Volledige titels der werken, waarnaar in de woordenlijst verwezen wordt	XXVIII
Woordenlijst	I
